

Hvorfor ender og forbliver kvinder i voldelige parforhold? – Et teoretisk studie.

Specialeafhandling, Aalborg universitet

Navn: Malene Kristina Boye

Studienummer: 20145352

Specialets samlede antal anslag: 145.379

Svarende til antal normalsider: 60,57

Psykologi, 10. semester

Vejleder: Jørn Ry Hansen

**Kandidatretning: Neuropsychology
and Neuroscience**

13. september 2019

Ændring af speciale

I forhold til oprindeligt speciale, afleveret den 31. maj 2019, er følgende aspekter rettet. Metodisk er den eklektiske videnskabsteoretiske retning inddraget og præsenteret. Afgrænsningsafsnit, som eksplicit og konkret afgrænser specialets fokus, er inddraget. Teoretisk afsnit omkring trækteori og lighedsteori, er sorteret fra og i stedet er et afsnit omkring dannelsen af traumatiske bånd inkluderet. Det er blevet gjort eksplicit at specialet er et teoretisk studie, med to cases, benyttet udelukkende som illustrative eksempler, hvor dette er fundet relevant. Desuden er brugen af disse cases, skåret ned, i forhold til oprindeligt udarbejdet speciale. I diskussionen er nyere forskning, samt andre relevante teoretiske retninger inddraget som perspektivering, for at skabe bedre grobund for en bredere diskussion. Desuden overvejes det ved brug af kvadrantmodellen, hvorvidt teorierne besvarer problemformuleringen.

Da visse afsnit er taget ud og andre inkluderet, er problemformulering og konklusion desuden blevet ændret.

Abstract

The main subject in this master thesis has been to explore why women end up and why they stay in violent relationships. This has been examined, using evolutionary, attachment and couple dynamics perspectives. I found the subject relevant, based on the fact that approximately 1,500 women each year, in the period of 2015-2017, checked into a crisis facility in Denmark because of violence in their romantic relationship. I examined reasons, why some women, rather than seeking help, choose to stay in violent relationships. I did this, to make a better understanding of their situation and on this basis understand how to make better interventions possible. In my method paragraph I account for my use of the hermeneutic circle, eclecticism and I present an overview of this master thesis. After this I account for the chosen theory: David Buss' study about preferences in selecting and attracting a mate, Robert Trivers and parental investment and Satoshi Kanazawas study based on the Trivers-Willard hypothesis in an evolutionary paragraph. In a paragraph focused on attachment I present Mary Ainsworth and John Bowlbys studies on attachment in infancy, I present a four category attachment styles model by Kim Bartholomew. In continuation of attachment theory, I present a theory of traumatic bonding proposed by Donald Dutton and Sally Painter. Finally I present a theory of the dynamics in violent relationships, by the cycle of violence by Lenore E. Walker and learned helplessness by Martin Seligman. In my discussion paragraph I discuss the implications of the presented theories and elaborate these further with newer relevant studies and their results. In the discussion I summon the findings and implications, by introducing the biopsychosocial model, to show how the different aspects affect each other. Finally I gather all the theoretical implications in my conclusion and present a possible answer to my main problem based on the presented theoretical framework. My conclusion shows a complex answer to why women stay in violent relationships. They probably end up in the relationship because of external attraction and because the violent man, often shows a high degree of attention and tenderness at first. This can turn into something like staking or a kind of grooming process. This is further explained with evolutionary theory, and what we seek in a partner from this perspective. Aspects of attachment theory point to the fact that especially women with a preoccupied attachment style is at risk of ending up in a violent relationship. Social learning theory and the influence from media also point to have an effect on why women stay, because they may learn from movies etc., that their love is enough to save the man. Overall the answer is complex and the theories don't provide an ultimate answer, but they provide a better understanding.

Indhold

Abstract	3
Indledning	5
Afgrænsning	7
Begrebsafklaring	8
Metode.....	9
Videnskabsteoretisk baggrund	10
Den hermeneutiske cirkel.....	10
Eklekticisme	11
Fremgangsmåde	12
Læsevejledning	14
Case præsentationer	16
”Anna”.....	16
Opvækst/familiebånd	16
Parforholdet.....	16
”Barbara”.....	17
Opvækst/familieforhold	17
Parforholdet.....	18
Evolutionær baggrund.....	19
Forældremæssig investering.....	20
David Buss’ studie	20
Trivers-Willard hypotesen.....	22
Tilknytning.....	23
Bowlby og Ainsworth baggrund	24
Intime forhold som tilknytningsprocesser	25
Kim Bartholomews kategoriske model	27
Traumatiske bånd	29
Ubalance i magtfordelingen	29
Voldens sporadiske natur	30
Case eksempler.....	32
Det voldelige forhold	33
Tillært hjælpeløshed.....	34
Voldens cyklus	36
Case eksempler.....	38

Diskussion.....	38
Dannelsen af et tilknytningsbånd	39
Særlig udsat tilknytningsstil	40
Grooming	41
Når instinkter ramler sammen	44
Tillært hjælpeløshed	44
Risikovurdering.....	46
Optimistisk bias.....	46
Social indlæring	48
Mediernes indflydelse	50
Søgen efter dominans	51
Den biopsykosociale model	53
Biologiske, psykologiske og sociale systemer	54
Metodiske overvejelser	56
Brugbarhed.....	56
Kvadrantmodellen	57
Begrænsninger.....	59
Konklusion	61
Litteraturliste	62
Referenceliste.....	80

Indledning

Mennesket er et socialt dyr – vi er ikke skabt til at være alene, men søger derimod andres selskab. Omtrent således indledes mange artikler og kapitler, som beskriver og på forskellig vis undersøger menneskets adfærd og natur. I de seneste år, har der været øget fokus rettet mod forskellige personlighedstræk, inddelt i henholdsvis introverte og ekstroverte mennesker. Introverte mennesker siges at ”oplade” deres energi alene, i modsætning til ekstroverte mennesker, som ”oplader” deres i selskabet med andre. Selv med denne tanke, står det dog stadig klart at mennesket er socialt, og selv såkaldte introverte behøver andre menneskers nærvær, i en større eller mindre grad.

Det nærvær vi især ofte, som mennesker, søger er nærværet og intimiteten i et parforhold. De seneste år, er antallet af forskellige datingprogrammer steget og interessen for emnet ligeså. Hvordan og hvor finder vi den perfekte partner? Rent evolutionært er det nødvendigt for artens overlevelse at vi finder os en partner og formerer os. Vi har dog kulturelt udviklet os, og vi vil ikke længere ”nøjes” – vi vil finde den rigtige kærlighed og den helt perfekte partner at leve og formere os med. Hvis kærligheden ikke holder, har det aldrig været nemmere end nu, at blive skilt og prøve lykken igen. Den gammeldags familiekonstellation er brudt op og flere alternativer dukker frem.

Så, med dette udgangspunkt, hvorfor sker det så at nogen mennesker lever årevis i forhold, som tydeligvis ikke gør dem lykkelige? Hvorfor lever nogen mennesker i forhold, som er decideret skadelige eller, ligefrem, farlige? Og hvorfor havner de i disse forhold? Spiller opvæksten, nærmere bestemt ens tilknytningsstil ind? Kan man tale om at nogen folk med særlige tilknytningsstile, ubevidst, havner i disse forhold? Og hvordan spiller hele det evolutionære grundlag for partnervalget, samt pardynamik ind, særligt i forbindelse med en forbliven i parforholdet?

Det næsten vigtigste spørgsmål er: er alle kvinder i risiko for at havne i et voldeligt forhold? I forhold til dette spørgsmål, lyder svaret fra psykiater Henrik Day Poulsen klart nej (Poulsen & Krebs, 2014a, p. 13). De fleste kvinder, der ses ende i disse forhold har særlige karaktertræk, har oplevet særlige omstændigheder i deres liv, som er medførende faktorer til at de ender i voldelige forhold (ibid.). Hvis kvinderne havde haft bevidsthed og indsigt i om disse, kunne det muligvis have forhindret dem i at blive såret og skadede (ibid.).

Ifølge feministisk teori, er fokus rettet mod mændene, primært, og hvorfor de agerer voldeligt i forholdet; hvor svaret vil rette sig mod patriarkalske normer, som giver mændene ret til at dominere og kontrollere kvinden (Bartholomew & Allison, 2006, p. 103). Ud fra denne tankegang og med dette fokus, har kvinderne ingen rolle at spille i forhold til parforholdets voldelige udvikling (ibid.). Alle mænd har potentiale til at agere voldeligt, og det anses for værende nyttesløst og som en bebrejdelse af ofret, at rette fokusset væk fra mandens rolle (ibid.). Flere undersøgelser har dog vist, at mange psykosociale variable kan være på spil, når det handler om voldelige forhold, og at det kan være sig nyttigt at undersøge og have disse for øje (ibid., p.104). Udsagnet fra Henrik Day Poulsen (2014) står i kontrast til det feministiske synspunkt. Jeg finder det her vigtigt at nævne, at min intention med dette speciale, på ingen måde er at bebrejde kvinderne, men at jeg som Henrik Day Poulsen

(2014), finder det vigtigt at belyse årsagerne bag, at kvinder ender og forbliver i disse forhold. Ved at have disse mekanismer for øje, kan det hjælpe i det senere kliniske arbejde med disse kvinder.

Og det er relevant med værktøjer, til at kunne hjælpe og støtte bedst muligt. Vold i parforholdet er udbredt. Statistik offentliggjort i 2018, omhandlende tal fra krisecentre for kvinder, viste at i 2017, blev i alt 1,687 kvinder indskrevet til et ophold på et krisecenter i Danmark (Socialstyrelsen, 2018, p. 4). I alt medbragte kvinderne 1,649 børn og 243 af kvinderne, havde mere end ét ophold på krisecenter (ibid.). For 2016, hed antallet af kvinder, som flyttede ind på et krisecenter 1,770 og i 2015 hed antallet 1,749 (ibid., 2016, p. 4 & 2017, p. 8). Tallet ligger dermed rimelig stabilt, med et lille fald fra 2016 til 2017.

På baggrund af disse ovenstående overvejelser og underspørgsmål, vil jeg nu præsentere min overordnede problemformulering:

Hvordan kan det, med udgangspunkt i evolutionær teori, tilknytningsteori, samt par dynamisk, forklares at nogle kvinder havner og forbliver i voldelige parforhold?

I mine første overvejelser omkring dette speciale og dette emne, var min interesse rettet mod kvinder, som frivilligt opsøgte disse forhold. Jeg læste i aviser om kvinder, der frivilligt opsøgte mænd som Peter Lundin, Peter Madsen og Anders Breivik, med den tanke at indlede en form for nært forhold. Disse navne vil nok give de fleste negative associationer, men på trods af dette og på trods af disse mænds forbrydelser, vælger nogle kvinder at indgå i et forhold med dem. Mit fokus fra dette har dog flyttet sig, grundet problemer med at finde materiale og få fat i relevant casemateriale eller mulighed for interviews, og i stedet flyttet sig til kvinder, som mere ubevidst havner i forhold med mænd, som er skadelige og nedbrydende for dem.

Specialet vil være inddelt i en indledende, teoretisk redegørende del, samt en diskuterende/afsluttende del. Efter den diskuterende del følger en opsamlende og konkluderende afslutning. For en mere dybdegående oversigt over specialets inddeling, se læsevejledning under metodeafsnit.

Afgrænsning

Ud fra ovenstående beskrivelse af min motivation for at skrive om dette emne, vil jeg nu kort uddybe tanker i forhold til afgrænsning af emnet. I dette speciale vil jeg udelukkende have fokus på vold i heteroseksuelle forhold, udført af mænd, mod kvinder. Der er andre

aspekter inden for dette område, som kunne være interessant at have fokus på. Inden for de seneste år, er der eksempelvis begyndt at komme øget fokus på vold mod mænd, udført af kvinder, men inden for litteraturen, er det, indtil videre, stadig vold mod kvinder, der er stærkest repræsenteret.

Specialet vil derfor, som nævnt, udelukkende have fokus på vold mod kvinder, udført af mænd. Både grundet min oprindelige interesse omkring kvinder, som bevidst opsøger ”farlige” mænd og samtidig grundet tilgængeligheden i litteraturen. Jeg har tidligere, i forbindelse med min bacheloropgave, skrevet om psykopater og deres indvirkning på vores samfund. Jeg påstår på ingen måde at alle voldelige mænd, er psykopater, men det gav alligevel en grad af forståelse, for mulige grunde til mænds voldelige adfærd. I dette speciale ønsker jeg at udvide denne viden og forståelse ved at undersøge kvindernes grundlag for at blive i voldelige forhold.

Derudover afgrænses specialet til at undersøge heteroseksuelle forhold. Dette betyder forhold, som består af en mand og en kvinde. Jeg anerkender i denne forbindelse, at der er forskellige måder at anskue køn på. I dette speciale har jeg opstillet to kriterier, i forhold til, hvordan kønsbenævnelserne mand/kvinde kan benyttes:

- Biologisk funderet, hvor kvinder anses, som værende født med XX kromosomer, mens mænd anskues som ved at være født med XY kromosomer.
- Desuden skal de to køn gennem livet have identificeret sig som henholdsvis mænd og kvinder.

Denne afgrænsning har dog været besværliggjort, da ingen af de inddragne teorier eller forskningsartikler, klart, har defineret deres opfattelse af køn. Forskningsartiklerne konkretiserer dog, at der er tale om heteroseksuelle par, når det gælder spørgeskemaundersøgelser osv., hvor det dermed formodes at samplet lever op til ovenstående beskrivelse.

Begrebsafklaring

I dette afsnit, vil jeg kort afklare to begreber, som kan være flertydelige, eller skabe diverse forståelser, og derfor ses som relevante at begrebsafklare. Specifikt drejer det sig om, hvordan dette speciale forholder sig til begreberne ”parforhold” og ”voldelige forhold”.

Parforhold: I dette speciale, henviser begrebet parforhold, til heteroseksuelle par. Homoseksualitet nævnes i megen af den gennemsete teori, men er her ikke taget i betragtning. Det skyldes at fokuset har ligget på vold begået af mænd, mod kvinder. Desuden benyttes

begrebet om par, som har levet sammen igennem en årrække og som derigennem har opnået en dybere form for intimitet, end par, som dater i kortere perioder.

Grundet dette vil jeg her kort, redegøre for betydningen af intimitet. Ordet intimitet har sit ophav fra den latinske term *intimus*, som betyder det inderste (Perlman & Fehr, 1987, p. 15). Selvom ordet intimitet ofte benyttes i vores hverdag, har ordet mange betydninger rettet mod sig. Adspurgt giver lægfolk disse gennemgående temaer: deling af private tanker og drømme, seksualitet, fravær af vrede og kritik og en personlig stabil personlig tilgang til ens egen identitet (ibid. p. 15f). Forskere inden for socialvidenskaberne, har bl.a. defineret intimitet, som, graden af tæthed mellem to individer, en proces hvori vi forsøger at opnå tæthed og kapaciteten til at indgå i et partnerskab med en anden (ibid., p. 17).

Ud fra disse definitioner, anses et parforhold, i dette speciale som værende synonymt med intime forhold, eller blot forhold og begreberne vil alle blive benyttet undervejs.

Voldelige forhold: Igennem dette speciale, vil jeg benytte begrebet ”voldeligt forhold” flere gange, men dette henviser ikke nødvendigvis til et forhold, involverende fysisk vold. I stedet henviser begrebet, her, til WHO’s fire former for vold i parforholdet:

- 1) fysisk vold (såsom slag og spark),
- 2) seksuel vold (såsom voldtægt)
- 3) psykisk/emotionel vold (såsom ydmygelser og trusler)
- 4) kontrollerende adfærd (såsom isolation og overvågning)

(WHO, 2012, p. 1)

I dette speciale vil det at leve i et voldeligt forhold, dermed involvere disse fire former; uden at de nødvendigvis alle fire er til stede. Dog skal én af formerne have været til stede, for at begrebet dækker i denne forståelse.

Metode

I dette afsnit vil jeg beskrive og begrunde de metodiske overvejelser, der ligger til grund for udarbejdelsen af dette speciale. Specialet tager afsæt i teorier om forskellige psykologiske genstandsfelter, som bruges at søge at skabe en større forståelse, for at kvinder ender i og særligt bliver i voldelige forhold. De genstandsfelter som specialet belyser, er evolution, tilknytning og pardynamik. Da disse felter, alle spiller sammen og samtidig belyser forskellige årsager, vil den biopsykosociale model, senere, tages i brug, til belysning af teori-

ernes dynamik og forskeligheder. Nærmere bestemt i forhold til den biologiske faktor i modellen, benyttes her evolutionær teori, med afsæt i Robert Trivers' teori om forældremæssig investering, samt Trivers-Willard hypotesen. Derudover benyttes David Buss' studie omkring partnervalg. Med afsæt i den psykologiske vinkel, benyttes tilknytningsteori, med særligt fokus på John Bowlbys teori om tilknytning gennem livet. Dette uddybes nærmere i forhold til romantiske forhold, med Hazan og Shaver, samt Kim Bartholomew. Den sociale faktor belyses i forhold til dynamikken i det voldelige forhold, med dannelsen af traumatiske bånd, formuleret af Dutton og Painter. Desuden benyttes Lenore E. Walkers spændingsreduktions model, og Martin Seligmans teori omkring tillært hjælpeløshed. I diskussionsafsnittet tilføjes desuden en kulturel vinkel, i forhold til mediernes indflydelse opfattelsen af det at være i et voldeligt forhold.

Konkret vil jeg i nærværende metodeafsnit videre komme ind på den videnskabsteoretiske baggrund for specialets udarbejdelse, herunder den hermeneutiske cirkel og eklekticisme. Dernæst vil jeg konkretisere fremgangsmåden, med afsæt i de videnskabsteoretiske retninger. Afslutningsvis vil jeg uddybe specialets opbygning gennem en læsevejledning.

Videnskabsteoretisk baggrund

Specialet tager udgangspunkt den hermeneutiske tankegang, konkret i den hermeneutiske cirkel. Desuden ses udfærdigelsen, med forskellige teoretiske perspektiver sat sammen til skabelsen af en større forståelse for et specifikt emne, i eklekticismen som videnskabsteoretisk tradition. Jeg vil derfor herunder uddybe disse to nærmere, og deres betydning for specialets opbygning.

Den hermeneutiske cirkel

Ophavsmanden bag den hermeneutiske cirkel var oprindeligt Friedrich Schleiermacher, hvis tanker senere videreudvikledes af Wilhelm Dilthey (Collin, 2017ab, p. 84 & 210). Dilthey fremsatte tanker omkring sondringen mellem naturvidenskaberne og humanvidenskaberne, som ifølge ham, skulle findes gennem de to videnskabers forskellige metoder (ibid., p. 87). Forskellen lå specifikt i at naturvidenskaberne søger at forklare fænomener, uden at gå bag om disse, hvorimod humanvidenskaberne søger at gå bag om fænomenerne for derigennem at søge en forståelse for fænomenerne (ibid.). En måde at opnå denne forståelse på, er gennem cirkelbevægelsen mellem forståelse af delene og helheden, *den hermeneutiske cirkel*. Nærmere bestemt betyder dette, at for at forstå eller fortolke en tekst, bevæger man sig hele tiden i en cirkulær bevægelse, mellem tekstens enkelte dele, dette

værende sig sætningerne, afsnittene osv. og teksten som overordnet helhed (ibid., p. 89). Undervejs i denne proces påvirker helheden fortolkningen af enkeltdelene, og samtidig påvirker enkeltdelene fortolkningen af helheden og det man tidligere har læst (ibid.). Desuden forstås teksten i en bredere helhed, det værende sig den historiske og kulturelle kontekst, mennesket befinder sig i, under læsningen og samtidig menneskets viden om den kulturelle, samt historiemæssige kontekst teksten finder sted i (ibid., p. 88).

Den samme proces gør sig gældende, når det handler om at skabe forståelse for mennesket og dets handlinger (Collin, 2017a, p. 89). Denne proces med den hermeneutiske interesse i forhold til at forstå mennesket, er opstået gennem en udvikling i paradigmets historie (ibid., p. 207). Hermeneutikkens oprindelige interessefelt var forståelse og fortolkning af tekster, som senere videreudvikledes til at anse enhver menneskelig aktivitet og aktiviteten i sig selv, som en analog til tekst fortolkningen (ibid.). Dermed benyttes den hermeneutiske cirkel og tankegangen på andre aspekter end fortolkning af det skrevne ord. Man kan aldrig direkte se ind i andre menneskers bevidsthed eller deres fortid, derfor må forståelsen ske gennem en cirkelbevægelse, hvor man ser på enkelte handlinger og disse i forhold til menneskets samlede livsforløb (ibid., p. 89). Desuden må disse handlinger og livsforløbet ses i konteksten af den bredere samfundshistorie (ibid.). Dermed opstår forståelsen, ligesom med forståelse af teksten, gennem en undersøgelse af menneskets enkelte handlinger og valg, som ændrer opfattelsen af det samlede livsforløb, samt livsforløbet som ændrer opfattelsen af de enkeltstående handlinger (ibid., p. 90). Ifølge Dilthey fortsætter denne proces indtil fortolkningen stabiliseres og der opstår en intentionel sammenhæng (ibid.).

I dette speciale er forståelsen omkring, hvorfor kvinder havner i og forbliver i voldelige forhold også søgt, gennem en cirkulær bevægelse mellem enkeltdele og større helheder. Teoriernes dele og teorierne i sig selv, har udgjort enkeltdelene, som i deres helhed og i sammenhæng med andre teoretiske dele har udgjort en større helhed. Dermed har teorierne enkeltvis og sammensat hele tiden skabt større forståelse for emnet og åbnet op for en ændret forståelse af andre teoretiske perspektivers bidrag og kvindernes valg og situation.

Eklekticisme

Selve ordets betydning, eklekticisme, henviser til at udvælge, det værende sig udvælgelse og sammensætning af forskellige teorier, forklaringer, modeller osv. (Sonne-Ragans, 2012a, p. 33.). Flere store videnskabelige teorier er opstået på baggrund af denne metode:

Freud kombinerede viden fra fysik, fysiologi, samt filosofi, for blot at nævne ét eksempel (ibid., p. 35). Der forefindes forskellige varianter af den eklektiske tankegang:

- Tvær/interdisciplinær
- Intradisciplinær
- Tvær/intervidenskabelig
- Intravidenskabelig

Den første variant, tvær/interdisciplinær, henviser til en integration af teorier fra forskellige discipliner eller fag (ibid., p. 36). Den intradisciplinære variant derimod, integrerer teorier fra samme disciplin eller fag. Den tvær/intervidenskabelige variant, integrerer teorier fra forskellige videnskaber og intravidenskabelig eklekticisme integrerer viden fra den samme videnskab (ibid.).

I dette speciale, lægges der op til at forstå det fænomen at kvinder bliver i voldelige forhold, ud fra evolutionær, tilknytning, samt et par dynamisk perspektiv, hvormed, der sammensættes flere teoretiske perspektiver, inden for samme psykologiske videnskabsfelt. Dermed holder genstandsfeltet sig inden for den humanvidenskabelige retning, og er derfor primært baseret på den tvær/interdisciplinære eklekticisme, hvor der integreres teorier fra forskellige fag, men inden for samme videnskab.

Derudover har specialet ikke haft til formål at skabe en ny enhedsteori, men derimod at samle eksisterende teori til en større forståelse af kvindernes situation, som har levet eller lever i voldelige forhold. Specialet er desuden teoretisk funderet, med brug af to cases, som praktiske eksempler i enkelte afsnit.

Fremgangsmåde

Da jeg startede på dette speciale, havde jeg en klar tanke om at undersøge, hvorfor nogle kvinder går bevidst efter at være i forhold med potentielt farlige mænd. Det vigtige her, er bevidstheden omkring det, for det var denne dybere form for bevidsthed, jeg senere i forløbet, gav afkald på at undersøge. Baggrunden for den første interesse, opstod efter læsningen af en avisartikel, omhandlende en ung kvinde, der fortalte om at gå udelukkende efter at date mænd, som sad i fængsel (BT, 2018). Hun fortalte i artiklen, at hun gik primært efter fyre, som sad inde for hård kriminalitet (ibid.). Jeg fandt særligt denne udtalelse interessant og her opstod idéen. Problemer opstod dog i forhold til metoden, der skulle benyttes til at undersøge dette nærmere. Avisartiklen fra BT, kunne på ingen måde danne grund-

lag for et speciale, grundet manglende videnskabelighed, manglende pålidelighed og mangelfulde informationer omhandlende kvindens opvækst osv. Grundet den afsatte tid til specialet, udelukkede jeg også relativt hurtigt at foretage interviews, på trods af at dette ville have været en oplagt metode. Dette skete også på baggrund af etiske overvejelser: jeg ville skulle spørge kvinderne om personlige ting og evt. grave i nogle ubehagelige oplevelser, på kort tid. Grundet den afsatte tid, ville jeg ikke have megen tid til at danne et tillidsbånd, da det primært ville skulle bygge på ét enkelt møde og interview. Derfor forkastede jeg tanken om at indsamle empiri på denne måde.

I stedet ændrede jeg ordlyden, til at kvinderne ikke længere havnede i disse forhold, fuldt bevidste om at de var sammen på en potentielt farlig eller voldelig mand. Desuden ændredes ordlyden fra at mændene i forholdene, ikke behøvede at være dømt eller sidde inde for kriminalitet. På baggrund af dette besluttede at udarbejde et primært teoretisk funderet speciale, og benytte cases udelukkende som eksemplificeringer, som kunne understøtte teoretiske formuleringer. Jeg havde på forhånd klare tanker omkring, overordnede teoretiske retninger, der var relevante til belysning af emnet og ledte derfor efter specifikke teorier eller undersøgelser indenfor evolutionær, tilknytning, og par dynamik. Desuden ledte jeg efter cases, som opfyldte WHO's kriterier (2012) omkring vold i parforholdet, se begrebsafklaringsafsnit for uddybning.

Desuden havde jeg nogle kriterier, i forhold til definitionen af et "parforhold" eller intime forhold. Disse har jeg præsenteret i begrebsafklaringen, da det var denne, jeg primært ledte ud fra. I den bog, *"Hverdagens psykopater 2 – ofrene fortæller"* skrevet af Henrik Day Poulsen og Katrine Krebs, fra hvilken jeg har hentet mine to cases, var der i alt fem casefortællinger. Det var bl.a. med fokus på definitionen af intimitet at de resterende tre cases, blev valgt fra. Anna og Barbaras cases, blev valgt, fordi de var egnede: i disse to cases var definitionen for intime forhold opfyldt og der var aspekter af vold til stede, jf. WHO's beskrivelse. Desuden opfyldte casene mine kriterier om at være udtømmende og kontinuerlige.

Efter udvælgelsen af relevante cases, og med en klar afgrænset tanke, omkring hvilke psykologiske genstandsfelter, jeg overordnet ville benytte teori fra, begyndte søgning efter specificerede teoretikere og teorier. Jeg kiggede overordnet teori igennem, som gav et overblik over relevante studier og litteratur inden for emnet og søgte herefter primærkilderne, ved brug af PsychInfo og PubMed, samt bibliotekets database. I PsychInfo databa-

sen, som jeg primært har benyttet, er der mulighed for at afkrydse "peer reviewed", så man sikrer studier, af en hvis videnskabelig kvalitet. Denne mulighed er der ikke i PubMed, hvormed, denne blev sekundær søgekilde. Søgestrengene ændrede karakter, efterhånden, som mit fokus ændredes. I begyndelsen lød søgningerne eksempelvis på, "dating" AND "criminals", "dating" AND "dangerous", "relationship" AND "criminal". Efterhånden gik dog, som nævnt, bort fra den kriminelle vinkling, og søgninger lød herefter eksempelvis på, "romantic love" AND "abuse", "abusive men" AND "intimate relationships" og "intimate relationships" AND "danger". Søgninger, som gav over 300 hits, blev ikke kigget nærmere igennem, men blev i stedet søgt at blive gjort mere konkret.

I forhold til dette med at søge efter primærkilderne, blev eksempelvis Kim Bartholomews teori om tilknytningsstile i første omgang fundet i en bog omkring tilknytning og nære relationer. I denne forbindelse indgik også kapitler omhandlende voldelige forhold, og disse præsenterede kort relevant litteratur inden for feltet. Herigennem blev konkrete teorier, som lød relevante i forhold til besvarelse af problemformuleringen udvalgt og søgt via de beskrevne databaser, til nærmere gennemlæsning. Tanken var hele tiden, jf. den videnskabssteoretiske baggrund, at sætte relevante teoretiske perspektiver, modeller osv. sammen til en bredere forståelse af emnet, og desuden skabe ny forståelse gennem teorierne som både dele og helheder, hver for sig og sammen til en bedre forståelse af kvindernes valg om at blive i det voldelige forhold. Denne bedre forståelse, skal ses i forhold til at opnå en klinisk overordnet forståelse af kvinder generelt, som havner i voldelige forhold.

Læsevejledning

Jeg vil nu give et overblik over specialets opbygning og kort præsentere afsnittenes indhold.

I de første ovenstående og indledende afsnit har jeg i indledningen præsenteret baggrunden og relevansen for specialets tilblivelse. Jeg har præsenteret den problemformulering, jeg arbejder ud fra at besvare. Desuden har jeg præsenterer en kort afgrænsning. I et yderligere kort afsnit omkring begrebsafklaring har jeg afdækket to begreber "voldelige forhold" og "parforhold", som ofte bruges, men som alligevel kan være svære at redegøre specifikt og enstemmigt for. Derfor har jeg fokuseret på, hvordan de forstås i denne konkrete sammenhæng. Under den første indledende del, kommer herunder desuden et afsnit, som kort præsenterer de to cases, jeg vil benytte i afsnittene omkring det voldelige parforholds potentielle dynamik.

Det følgende overordnede afsnit er det redegørende. I det første af disse afsnit, præsenterer jeg evolutionær teori, baseret på Robert Trivers' teori om forældreinvestering og kvinders valg, i forhold til at finde en partner. I forlængelse af dette præsenteres David Buss' omfattende studie, omkring partnervalg, med særligt fokus rettet mod hvad kvinder søger. Disse teorier er almene og henvender sig ikke specifikt mod voldelige forhold. I dette afsnit vil også Satoshi Kanazawas studie, baseret på Trivers-Willard hypotesen blive introduceret. I det næste afsnit præsenterer jeg tilknytningsteori, med særligt fokus på John Bowlby og den tidlige tilknytnings betydning for senere intime forhold. Dette fokuserer sig heller ikke specifikt mod voldelige forhold, men for at konkretisere det nærmere vil jeg efterfølgende præsentere Charlene Hazan og Peter Shavers teori om romantisk kærlighed begrebsliggjort, som tilknytning. Disse to var de første til at anskue voksne intime forhold, som tilknytning, i stil med den, som ses i de tidligere år af menneskets liv. Dette leder videre til en præsentation af Kim Bartholomews tilknytningsstile, som henvender sig mere specifikt mod voldelige forhold. Efter dette vil jeg præsentere Donald Dutton og Susan Painters teori om traumatiske bånd, som delvist er en forlængelse af tilknytningsteori, men hvor de bånd, som dannes ikke er sikre og dynamiske. Denne teori er benyttet i forhold til ofre, som danner bånd til en kidnapper, men også i direkte forbindelse med kvinder, som knytter stærke bånd til den mand, som samtidig mishandler hende. Perspektivet bliver hermed specificeret til at omhandle dynamik i det voldelige forhold. Det sidste teoretiske perspektiv fører dette videre, med Lenore E. Walkers teori om "tillært hjælpeløshed", baseret på Martin Seligmans forskning, samt voldens cyklus, baseret på et større interviewstudie af kvinder, som har været eller stadig befinder sig i voldelige forhold.

Det næste overordnede afsnit er det diskuterende. I dette afsnit vil jeg overveje de teoretiske perspektivers bidrag, og hvor de henholdsvis enige og uenige. Dette vil jeg gøre ved at inddrage den præsenterede teori, men samtidig også ved at inddrage relevante nyere studier, til yderligere belysning af teoriernes relevans. Desuden vil jeg i dette afsnit inddrage et kulturelt perspektiv, ved at undersøge hvordan særligt film, bidrager til synet på kvinders valg om at forblive i et voldeligt parforhold. Desuden vil jeg her inddrage den biopsykosociale model, for at skabe et dybere overblik over, hvordan de forskellige perspektiver er gensidigt afhængige og påvirker hinanden. Afslutningsvis vil jeg desuden inddrage en metodisk diskussion, omkring specialets brugbarhed ved brug af kvadrantmodellen, samt specialets begrænsninger.

Afslutningsvis i specialet, vil jeg give præsentere en konklusion på teoriernes bidrag til besvarelse af problemformuleringen.

Case præsentationer

I dette afsnit vil jeg kort præsentere de to udvalgte cases, som jeg vil benytte, som illustrative eksempler i afsnittene omkring pardynamik. Det skal nævnes at de to kvinders navne, samt andre navne på personer og steder, af forfatterne bag bogen "*Hverdagens psykoterapi 2 – ofrene fortæller*", Henrik Day Poulsen og Katrine Krebs, er ændret, af hensyn til kvindernes anonymisering

"Anna"

Anna er 26 år gammel, da hun møder Peter, som er den mand hendes fortælling centrerer omkring (Poulsen & Krebs, 2014b, p. 18).

Opvækst/familiebånd

Anna er opvokset med begge sine forældre, som igennem casen fremstilles som forblivende sammen. Anna beskriver sin mor, som værende opsat på at undgå at videreføre den følelseskulde, som hun selv var opvokset med. Dog kom moderen ofte til selv at reagere med afvisning, når hendes grænser blev overskredet (ibid., p. 16). Dette vises, bl.a. i dette konkrete eksempel:

"Jeg er pludselig 6 år igen. Står bag ruden og ser min mor køre væk. Jeg skriger og det samme gør min lillesøster Mette, der kun er 2 år. Min mor er blevet sur på os, har taget sin kuffert og sagt, hun nu vil forlade os. Vi ved ikke at kufferten er tom. Vi ser hende bare køre væk og forlade os. Vi skriger og græder i vores afmagt og angst." (p. 34)

Det beskrives desuden at, moderen sommetider kunne finde på give en lussing (p. 16). Faderen beskrives, som værende en mand, der lever og ånder for sit arbejde; herigennem sørger han for at de ydre rammer er i orden og at familien udadtil aldrig mangler noget (ibid.).

Parforholdet

Det første møde med Peter er kort, men tiltrækningen fra Annas side, oplever hun med det samme (ibid., p. 19). Peter er tidligere bassist i et rockband, han er uudannet og lever på daværende tidspunkt af taxakørsel (p. 18). Anna beskriver at hun i begyndelsen anser ham, som værende interessant, lidt farlig og som en skør og skøn kontrast til sin egen borgerlige baggrund (ibid.). Kort efter det første møde, mødes parret igen og en spirende forelskelse og intimitet mellem dem opstår. Parret sover sammen og morgenen efter fortæller Peter

Anna sin livshistorie. Hun fatter sympati for ham og føler selv, at hun vil være god for ham og at alt nu vil ordne sig fordi han har fundet hende (p. 20).

De første problemer i forholdet starter i forholdet mellem Annas søn Emil og Peter. Peter viser irritation over at dele Annas opmærksomhed med sønnen og er kontant i sine krav til ham (p. 22). Forholdsvis kort inde i forholdet flytter parret, på Peters opfordring, sammen og konflikterne optrappes (p. 25). Peter begynder at udsætte Anna for fysisk vold, så hun ofte går rundt med blå mærker (ibid., p. 37). Han udsætter hende igennem hele forholdet også for psykisk vold, ved at true med at forlade hende, i konfliktsituationer (ibid., p. 23).

På trods af dette bliver parret gift, selvom Anna ikke føler den store glæde på denne ellers festlige dag (ibid., p. 44f). Hun beskriver dog fortsat en stolthed over sin mand, da hun stadig føler sig fysisk tiltrukket af ham. Forud for brylluppet har de også sammen fået sønnen August, som primært bliver Annas ansvar, da sønnen græder meget og Peter kræver sin søvn (p. 42).

Slutteligt kommer bruddet mellem dem. Peter meddeler at han er træt af Annas manglende overskud og engagement i forholdet og meddeler at det er slut mellem dem (p. 47). På trods af dette, bliver bruddet langtrukket; ca. 1,5 år passerer, før det endegyldige brud (p. 53).

”Barbara”

Barbara er 33 år gammel, da hun møder Søren (Day Poulsen & Krebs, 2014c, p. 219). Hun har forinden været i flere velfungerende forhold, og beskriver som udgangspunkt et godt og indholdsrigt liv med et godt kontorjob og hvor hun samtidig har overskud til at studere videre om aftenen (ibid.). Dog savner hun børn, og hun føler sit biologiske ur tikke (ibid.).

Opvækst/familieforhold

Barbara beskriver en god og tryk barndom (ibid, p. 218). Moderen var ung i Polen under 2. verdenskrig og oplevede både sult og frygt; denne oplevelse brugte moderen senere til at få det bedst mulige ud af livet og Barbara og hendes storebror følte sig altid elskede (ibid.). Barbara beskriver sin far, som værende moderens modsætning; nærig og følelsesmæssigt tilknapet (ibid.). Forældrene bliver skilt da Barbara er 12 år gammel og hun beskriver at hun ikke så skilsmissen, som en dårlig ting, men at denne fik hendes mor til blusse op (p. 219). Barbaras mor dør af kræft, da hun er 26 år og op til da beskriver Barbara et nært forhold til hende (p. 218). Hun beskriver desuden et forhold til faderen, som også med årene bliver bedre, samt et tæt og venskabeligt forhold til både sin storebror, Thomas, og sin fæt-

ter, Martin (p. 220). Det er også til en sammenkomst hos Martin, at hun møder Søren (ibid.).

Parforholdet

Søren er Martins kompagnon, han har tidligere afsonet en fængselsstraf og er nu for nyligt blevet skilt (p. 220). Efter en frokost hos Martin, tilbringer Søren og Barbara, resten af dagen og natten sammen. Det er dog ikke en nat, der tilfredsstillere Barbara, da Søren ikke går meget op i intimitet, men nærmere finder stillinger, som undgår dette (p. 223). Dette præger deres sexliv gennem resten af forholdet.

Efter dette går tingene stærkt, på Sørens opfordring. Han nægter dagen efter, Barbara at forlade en restaurant, før hun er gået med til at de skal være kærester:

”Vil du være kærester?, spørger Søren mig. En voksen, fraskilt mand, jeg har været sammen med én gang. - Det ved jeg da ikke endnu. Kan vi lige lade det udvikle sig, siger jeg, mere end jeg stiller det som et spørgsmål. Jeg har smil i stemmen, for mest er det her lidt komisk. Men Søren mener det ikke for sjov. - Du får ikke lov til at gå, før vi er kærester. Jeg mener det.” (p. 226).

Der går heller ikke mere end to uger fra denne episode, før Søren frier til Barbara (p. 228). Parret begynder også hurtigt at tale om at få børn, hvilket Barbara i forvejen ønsker sig. Hurtigt begynder idyllen dog at krakelere, Sørens behov for dominans og hans jalousi skinner igennem, hvilket Barbara mærker ved flere lejligheder.

Til deres bryllup, vil Søren gerne have at det hele skal være stort og flot og han finder derfor en masse gamle bekendtskaber frem, som kan inviteres (p. 235). Noget han dog ikke vil bruge penge på er en ny bryllupskjole til Barbara, som derfor må finde sin gamle brudekjole, fra sit første ægteskab frem, og genbruge (ibid.). Efter brylluppet begynder fokuset dog, trods alt, for alvor at rette sig mod, at få udvidet familien. Dog bærer dette projekt ikke frugt og efter undersøgelser, finder parret ud at Barbara ikke kan få børn. Søren ville på forhånd, ikke høre tale om en sæddonor, men nu hvor det i stedet er en ægdonor, der skal bruges, ser Søren intet problem. Barbara går derfor i gang med hormonbehandling og får sat æg op; og ender med at blive gravid (p. 239).

Det bliver en uhyre vanskelig fødsel for Barbara, uden nogen støtte fra Søren. Men sammen får de alligevel datteren Nicoline, som primært bliver Barbaras ansvar, da Søren ikke udviser den store interesse (p. 244f).

Bruddet kommer, da Søren tager ud at rejse med sine to ældste døtre og fortæller Barbara at han samtidig har lånt deres anden bil ud (p. 259). De bor afskåret på landet og Barbara vil derfor være fanget, uden at kunne køre Nicoline i vuggestue eller komme nogen vegne. Dette bliver dråben, der får Barbara til, med sin fars og venners hjælp, at forlade Søren endegyldigt. Søren forsøger at vinde hende tilbage, men Barbara afviser ham (p. 260f).

Dette afsnit er for kort at præsentere den bagvedliggende historie i de to cases, som jeg vil benytte illustrativt i de to afsnit, omkring pardynamik i det voldelige forhold. Det er samtidig afslutningen på de indledende dele, og specialet vil nu bevæge sig videre, med redegørelse for de benyttede teoretiske retninger.

Evolutionær baggrund

Evolutionær psykologi handler grundlæggende om en overbevisning om at vi kan skabe en bedre forståelse af det menneskelige sind, ved at forstå de evolutionære processer, som har formet det (Workman & Reader, 2008a, p. 1). Baggrunden for dette er en fundamental tro på, inden for den evolutionære psykologi, at det menneskelige sind, på lige fod med ethvert andet menneskeligt organ, er et produkt af evolutionen (ibid.). Dermed søger denne teori-retning, at overføre og benytte evolutionær teori, til studiet af menneskelig adfærd, som menes at være udviklet til at løse specifikke problematikker, som vores forfædre i jægersamfundet stod over for (ibid., p. 2). Problematikker som involverer, udvælgelsen af den rette partner, så vi kan få de bedst mulige gener til vores afkom, vores evne til at knytte bånd med og til andre, samt at kunne evnen til at forudse fare og enten kæmpe eller flygte. Evolutionær psykologi tillader os at stille ultimative spørgsmål til menneskelig adfærd, og derigennem søge at svare på hvad fordelene har været ved en bestemt adfærd (ibid.).

I dette afsnit vil jeg have primært fokus på partnervalg. Dette fokus vil være rettet mod Robert Trivers' teori omkring forældremæssig investering, samt David Buss' omfattende studie omkring hvad mennesker søger i en partner. Jeg vil her udelukkende have fokus på, hvad kvinder søger i en partner. Desuden vil jeg præsentere Satoshi Kanazawas (2008) mulige evolutionære forklaring på, hvorfor det kan være en fordel at vælge en voldelig mand. Den første del af teorien i dette afsnit er primært almen og ikke specifikt rettet mod voldelige parforhold, men vil blive fokuseret nærmere ind på dette, i diskussionsafsnittet, når de teoretiske vinkler diskuteres sammenfattet.

Forældremæssig investering

Charles Darwin foreslog to former for selektion, i naturlig selektion, som grundlæggende handler om at den stærkeste overlever, samt seksuel selektion, som handler om at den floteste eller mest sexede overlever (Workman & Reader, 2008b, p. 59). I forhold til disse tanker omkring seksuel selektion, foreslog Robert Trivers at der forekommer en kønsmæssig asymmetri, i forhold til den investering henholdsvis mænd og kvinder lægger i opfostringen af afkommet (ibid., p. 61). Denne forskel ligger i det der kaldes forældremæssig investering.

Ifølge Robert Trivers, er en helt generel regel at kvinder investerer alt og mænd investerer intet, når det kommer til forældreskab (Trivers, 1985, p. 207). Det er helt afgørende for os som art, at vi formerer os og dermed bidrager til artens overlevelse. Dette er et af de evolutionære instinkter, der ligger dybt i både os mennesker og alle andre arter. Over langt de fleste arter ses en større investering fra kvindens side i dette afkom, da det er kvinden, som bliver gravid og dermed bærer barnet og også hende, som efterfølgende har størst arbejde med at beskytte og sørge for afkommet (ibid.). Manden har ikke på samme måde, disse omkostninger forbundet med kønsakten, han leverer sæden og kan derefter rykke videre og sprede sin sæd yderligere. Desuden forbundet til den biologiske investering, ses også forskellen i produktionen af sexceller. Mænd producerer millioner af sædceller, som kan erstattes, hvorimod kvinder gennem deres livstid producerer omkring 400 æg, som er uerstattelige (Buss, 1994, p. 19). Grundet denne større investering fra kvindens side ses blandt flere arter, en større kræsenhed blandt kvinder, når der skal udvælges en partner (Trivers, 1985, p. 214). Nogle af disse forskelle i grundmekanismer, er blandt mennesker, blevet glattet ud i det nuværende samfund, hvor kønsrollerne har ændret sig og hvor vi ser en større mandlig investering.

David Buss' studie

David M. Buss og hans kollegaer, lavede i 1970'erne-1980'erne et omfattende studie, involverende interviews og spørgeskemaer, omhandlende menneskers præferencer i udvælgelse af en partner (Buss, 1994a, p. 3). I alt svarede 10,047 på spørgeskemaet, over hele verden (ibid., p. 4). Ud fra dette studie, fandt Buss og kollegaer frem til nogle specifikke komponenter, som gik igen, når det kom til hvad kvinder søger efter hos en partner. To af disse komponenter, kan indføres under én kategori, nemlig en eventuel partners ressourcer. Tilbage i jægersamfundet, var det vigtigt at finde en mand, med gode ressourcer, i form af territorium og gode redskaber, således at han kunne sørge for kvinden og deres afkom

(ibid., p. 23). Disse ressourcer, skal dermed overbevise kvinden om at der er større fordele for hende, ved at leve med en enkelt mand, frem for at søge ressourcerne hos flere (ibid.). Overført til vores tid, er en måde at aflæse en mands ressourcer på, i form af hans økonomiske niveau (ibid.). Flere studier har peget mod, at kvinder foretrækker en mand med orden i økonomien og med en stabil indkomst; og samtidig også at kvinder vægter denne egenskab højere end mænd gør (ibid., p. 25).

En anden komponent, inden for samme spektrum omkring ressourcer, er social status. I tidligere samfund hang det at være højere i hierarkiet ofte sammen med flere ressourcer (Buss, 1994b, p. 26). Studier har vist at kvinder, spredt over hele verden, finder manglende uddannelse og ambition utiltrækkende hos en eventuel partner (ibid.). I forlængelse af dette viste Buss' studie også, at andre komponenter, kvinder lægger vægt på i partnervalget er stabilitet og intelligens (pp. 30-35). Desuden foretrækker kvinder ofte mænd, som er ældre end dem selv, da højere alder kan indikerer større modenhed og, igen, adgang til større og bedre ressourcer (ibid., p. 28). Noget som også vægtes hos kvinder, er en mands vilje til at involvere sig (ibid., p. 41). Som nævnt, investerer en kvinde, biologisk mere i forældreskabet fra begyndelsen og det er vigtigt at finde en mand, som er villig til at engagere sig og give ud af de ressourcer han besidder. I et studie udført omkring psykologiske og fysiologiske reaktioner omkring seksuel jalousi, viste det sig på begge parametre at kvinder udviste større bekymring, ved udsigten til at deres partner viste følelsesmæssigt engagement i en anden kvinde, frem for fysisk eller seksuel kontakt (ibid., p. 128). I kontrast viste mændene større bekymring ved udsigten til at deres kvindelige partner, var fysisk eller seksuel engageret med en anden mand (ibid.). Dette kan føres tilbage til tanken om at kvinder altid er sikre på at være mor til deres afkom, da de har båret og født det, hvorimod, der hos mænd altid kan være en grad af usikkerhed (ibid., p. 125). I modsætning finder kvinder udsigten til at miste mændenes involvering, engagement og ressourcer mere bekymrende, da disse, sporet tilbage til jægersamfundet har været nødvendige for overlevelsen.

Slutteligt, når det kommer til udseende i partnervalget går kvinder efter en mand, som udstråler godt helbred og som ofte udstråler en vis fysisk styrke (Buss, 1994b, pp. 38-41). En vis råstyrke har hjulpet mod eventuelle indtrængende og har ydet beskyttelse til kvinden og afkommet (ibid.). Desuden har det været vigtigt med et godt helbred, som genetisk kunne videreføres, og som sikring af at manden ikke døde og ressourcerne dermed gik tabt (ibid.).

Trivers-Willard hypotesen

Ofte, når evolutionære teorier ser på voldelige forhold, og forsøger at fremføre en forklaring, forklares det ofte hvorfor mænd agerer voldeligt. Her bliver jalousi og den fysiske, samt psykiske vold, som en metode til at holde kvinden i forholdet brugt som forklaringer (Buss, 1994d, p. 130). Langt mindre omtales, mulige evolutionære forklaringsmodeller for, hvordan det kan have været adaptivt for kvinder at forblive i voldelige forhold. Der er der dog en mulig forklaring, som jeg i det nedenstående, vil uddybe.

Ifølge Trivers-Willard hypotesen er der udviklet et system i os, som kan regulere kønsfordelingen ved barnefødsler, fra en formodet normal ratio på 1:1, så kønsfordelingen forrykkes for at skabe bedst mulighed for reproduktiv succes. Uddybet betyder dette, at hypotesens første præmis er at dem med størst reproduktiv succes er mænd, som er født i velstående familier (Freese & Powell, 1999, p. 1709). Fordi familien er velstående, vil de have bedre muligheder i partnervalget og bedre muligheder for flere koner eller partnere (ibid.). Dem med mindst reproduktiv succes er derimod mænd, som er født ind i mindre velhavende familier (ibid.). Hvad angår piger, betyder status ikke, ifølge hypotesen, ikke meget for den reproduktive succes. Dette er relateret til ovenstående redegørelser i forhold til forældremæssig investering, da kvinder ikke, på samme har gavn af flere varierende partnere, da graviditeten, desuagtet, vil optage 9 måneder. Mænd derimod, er ikke på samme måde begrænset, og kan sprede deres sæd og dermed opnå reproduktiv succes, med flere partnere. Dermed postulerer Trivers-Willard hypotesen, som også opbakkes af David Buss' studie om hvad kvinder tiltrækkes af, at velhavende mænd, som er højere i det sociale hierarki har større udvalg og større muligheder for flere partnere. Det har derfor været smartest for familier, eksempelvis med færre midler at investere mest i deres døtre, og for velstående familier at investere mest i deres sønner, for at sikre bedst mulig reproduktiv succes (ibid., p. 1710). Ud fra dette, skulle vi også se flere drengefødsler, i velstående familier og flere pigefødsler i familier med færre midler til rådighed. Satoshi Kanazawa har videreudviklet Trivers-Willard hypotesen, til at favoriserer alle træk, som har kunnet anses, som værende adaptive (Pollet & Nettle, 2010, p. 58). Dette betyder at det ikke længere udelukkende handler om forældrenes socioøkonomiske status, men at det stedet gælder, at hvis de besidder træk, som kunne være særligt adaptive for en søn, frem for en datter, så får de flere sønner (ibid.). Dette kaldes den generaliserede Trivers-Willard hypotese (ibid.). Disse træk kan relatere sig til både højde, højere BMI og aggressiv adfærd.

Denne hypotese, omkring flere drengefødsler, hvis forældrene besidder adaptive træk har Satoshi Kanazawa undersøgt i relation til voldelige parforhold. Kanazawa starter med at redegøre for at det i tidligere tider, i jægersamfundet, ikke nødvendigvis har været en dårlig ting, at være i et forhold med en aggressiv mand (Kanazawa, 2008, p. 132). I jægersamfundet, har en aggressiv mand, i modsætning til en mere passiv og tilbagetrukket mand, haft mere dominans og større mulighed for en højere rang i hierarkiet. Han har desuden bedre kunnet beskytte sin familie. Derfor, pointerer, Kanazawa, at det ikke er umuligt at forestille sig at kvinder har udviklet en evne, til at udholde en vis grad af vold i hjemmet, for til gengæld at kunne høste de positive udfald, af mandens aggressivitet uden for hjemmet (ibid., p. 132f). Høje niveauer af testosteron, er ofte en indikator for aggressiv adfærd, og testosteron niveauet er arveligt disponeret (ibid., p. 132). Derfor har det været en mulig fordel at videreføre generne fra en aggressiv, potentielt voldelig mand, til en søn (ibid.). I en metaanalyse, hvor Kanazawa har sammenlignet kønsfordelingen i børnefødsler hos kvinder på krisecentre og kvinder i den almene befolkning, fødes der signifikant flere sønner, hos kvinderne med voldelige mænd (ibid., p. 134). Kanazawa beskriver selv, at forskellen mellem fødslen af sønner, mellem kvinder i voldelige forhold og ikke-voldelige forhold, er meget lille, men dog til stede (ibid.).

Resultater fra andre studier, viser dog en blanding af både opbakning og afvisning af Kanazawas studie og hypoteser. I disse studier er der ikke specifikt fokuseret på voldelige mænd, men mænd med ydre tiltrækkende træk. Jeg vil komme nærmere ind på dette i diskussionsafsnittet, hvor jeg desuden vil belyse, hvordan rige/voldelige/tiltrækkende udseende kan sammenlignes.

Tilknytning

I dette afsnit vil jeg præsentere et tilknytningsteoretisk perspektiv. Senere i diskussionsafsnittet, vil jeg primært gøre brug af Bowlby og Ainsworths tilknytningsteori, samt benytte nyere forskning af Kim Bartholomew. Bowlby og Ainsworths arbejde og teori primært baseres mod tilknytning i barndommen og Bartholomews forskning retter sig mod tilknytningsstile og deres betydning i voldelige parforhold. Hazan og Shavers forskning, var den første, som undersøgte tilknytningsprocesser og koblede det specifikt til romantiske forhold. Dermed, skaber de et bindeled mellem de andre teoretikere, og det findes derfor relevant at redegøre for deres studie i dette afsnit også.

Bowlby og Ainsworth baggrund

I 1989 skrev John Bowlby og Mary Ainsworth i fællesskab en artikel, med det formål at give et historisk overblik over de separate, men samtidig også sammenlignelige tilgange, som skabte deres fælles etologiske teori omkring personlighedens udvikling (Ainsworth & Bowlby, 1989, p. 333). Bowlbys første systematiske undersøgelse, blev udført i 1940'erne, hvor han sammenlignede en gruppe af mindreårige tyve, med en kontrolgruppe (ibid.). Her fandt han at oplevelser af længevarende separationer mellem mor og barn, var langt mere almindeligt blandt de mindreårige tyve end i kontrolgruppen (ibid.). Det var bl.a. dette tidlige fund, som ledte til Bowlbys senere forskning omhandlende separation mellem mor og barn og dets betydning, for personlighedsudviklingen. Af betydning for personlighedsudviklingen er også de tidlige tilknytningsbånd med omsorgspersoner, som dannes gennem barndommen og den tidlige ungdom. Bowlby mente at disse interaktioner og oplevelser med omsorgspersoner, blev internaliseret i indre skemaer eller arbejdsmodeller (Bartholomew, 1997, p. 249). Desuden beskriver han to dimensioner, som værende underlæggende for disse indre arbejdsmodeller: 1) hvorvidt omsorgspersonen generelt reagerer på barnets behov for hjælp og beskyttelse, samt 2) hvorvidt barnet, selv er en person, som omsorgspersonen og andre reagerer på, på en hjælpsom måde (ibid., p. 250). Oplevelserne og vurderingerne af disse to dimensioner, lagres i indre modeller og skaber grundlag for personlighedsstrukturen, samt grundlag for ens sociale relationer i voksenlivet (ibid.). I Ainsworths tidlige karriere, inspireredes hun af sin tidligere underviser William E. Blatz, til at basere sin afhandling på hans forskning omkring sikkerhed i forhold til tilknytning (ibid., p. 334). Dele af hans teori, tog hun senere med i sin egen forskning (ibid.).

I starten af 1950'erne sluttede Ainsworth sig til Bowlbys forskningsteam (Ainsworth & Bowlby, 1989, p. 335). Hendes opgave blev at gennemlæse evidens til en rapport, Bowlby havde udviklet for WHO, omhandlende forældreløse børns skæbner (ibid., p. 334). Evidensen for forstyrrelser i tilknytningen mellem børn og omsorgspersoner, som havde været afskilt igennem længere tid, overvældede både Bowlby og Ainsworth (ibid., p. 335). Det var bl.a. disse fund, som ledte til yderligere forskning i forhold til "the strange situation" fra Ainsworth, hvor hun udsatte børn og deres mødre for et opsat forsøg, for at undersøge tilknytningsstile (ibid., p. 338). Moderen skulle i dette forsøg forlade et venteværelse og lade barnet være alene, eller tilbage sammen med en fremmed, for at undersøge barnets reaktion på moderens manglende tilstedeværelse og genkomst (ibid.). På baggrund af tidligere forskning, havde Ainsworth forud en inddeling af tre tilknytningsstile: sikker tilknyt-

ning, usikker tilknytning og mangelfuld tilknytning (ibid., p. 337). Gennem ”the strange situation” fandt Ainsworth at sikkert tilknyttede børn, havde opbygget en indre arbejdsmodel, som indikerede at selvom mødrene ikke var fysisk til stede, så følte barnet sig trygt og havde en vished om at moderen ville vende tilbage (ibid., p. 338). Den samme vished var ikke til stede hos usikkert tilknyttede og hos børnene med mangelfuld tilknytning til moderen; dette viste sig bl.a. når moderen vendte tilbage, hvor børnenes reaktion sås som værende mere negativ eller apatisk, end hos de sikkert tilknyttede børn (ibid.).

Intime forhold som tilknytningsprocesser

Ifølge Simpson og Rholes udspringer der to traditioner, som den meste, senere forskning inden for tilknytningsteori i voksenlivet hviler på. Disse to traditioner har deres fundament i Bowlby og Ainsworth forskning omhandlende tilknytning (Simpson & Rholes, 1998, p. 4). Bowlby var selv af den overbevisning at tilknytningsprocesser påvirker mennesket gennem hele livet, fra vugge til grav (ibid., p. 3). Den første af de to traditioner, kom til udtryk gennem udviklingen af AAI (Adult Attachment Interview), som udvikledes for at kunne forudse børns adfærd på baggrund af moderens tilknytningsstil, ved udsættelse for ”the strange situation”, som redegjort for ovenover (ibid.). AAI klassificerer voksne inden for fire tilknytningsstile: sikker-autonom, bekymret, undvigende eller uorganiseret (ibid.). AAI baserer sig på et interview, hvor det gennem barndoms minder og følelser i disse erindringer, søges at afdække dybere indre arbejdsmodeller, som har bund i barndommens tilknytning (ibid., p. 5). Generelt set har AAI vist sig valid, i forhold til at forudse mønstre af tilknytning (ibid.). Børn af kvinder, som har en sikker tilknytningsstil, udviser samme stil, hvis udsat for ”the strange situation” (ibid., p. 4). Ved kvinder, som har en undvigende tilknytningsstil, sås at deres børn, udviser en stil inden for den angst-ambivalente, hvis udsat for ”the strange situation” (ibid., p. 5).

Den anden tradition, som har forskning omhandlende tilknytning til venner og i romantiske forhold i fokus, har også rødder i Bowlby og Ainsworths teoretiske baggrund, men med et anderledes fokus end AAI (Simpson & Rholes, 1998, p. 6). Traditionen omkring tilknytning i nære forhold, benytter selvevalueringsskemaer og får dermed adgang til mere bevidste og tilgængelige indre arbejdsmodeller (ibid., p. 7). Forskellen ligger derfor både ved fokuset bag teorierne og ved metoden til at indhente informationen; AAI har tilknytning i mellem forældre og barn, samt omsorgsaspektet i fokus, mens traditionen omkring romantiske forhold har netop dette fokus; hvordan tilknytningen spiller ind i forhold til voksne intime forhold (ibid.). Det er inden for denne tradition, at Hazan og Shaver har gjort deres

bidrag, samt Kim Bartholomew, hvis teori jeg vil præsentere nedenfor. Bartholomews teori, viderebygger Hazan & Shavers, som jeg derfor kort vil præsentere her.

Da Hazan og Shaver udviklede de første spørgeskemaer, til undersøgelse af voksne intime forhold (disse målende på sikker, undgående og angst-ambivalent tilknytning), søgte de inspiration fra bl.a. Ainsworth og Bowlbys tidligere forskning (Simpson & Rholes, 1998, p. 6). Dette for på denne baggrund, at danne hypoteser om, hvordan voksne, på baggrund af tidlig tilknytning, kunne forventes at tænke, føle og agere i voksne intime forhold (ibid.). Hazan og Shaver, viderebyggede også på Bowlbys tanker om at vores tilknytningsmønster varer ved hele livet igennem (ibid.). Selvom den tilknytning vi har med en senere ven eller kæreste, ikke er den samme som med vores mor igennem barndommen, havde Hazan og Shaver, den teori at også voksne intime forhold i bund og grund er en tilknytningsproces, hvor affektive bånd dannes (ibid.). På denne baggrund dannede de fem hypoteser, som her kort omridses:

- 1) Det forventedes at omkring 60 % voksne ville klassificere sig selv, som sikkert tilknyttet, mens de resterende ville fordele sig nogenlunde ligeligt mellem undgående og angst-ambivalent.
- 2) Det forventedes at på baggrund af deres tilknytning, ville voksne opleve kærligheden til en partner forskelligt. For sikkert tilknyttede ville kærlighed opleves ved tillid og positive emotioner. Ved undgående tilknytning, ville følelsen præges af undgåelse i nærhed og manglende tillid. Ved angst-ambivalent ville følelsen præges af stort og nærmest smertefuldt behov for at være tæt på den anden.
- 3) Voksnes indre arbejdsmodeller omhandlende parforhold og behovet for at være i et, forventedes også at variere ud fra tilknytningsstil.
- 4) Da basen for ens tilknytningsstil dannes i barndommen, forventedes det at de tre typer ville rapportere varierende følelser og oplevelser rettet mod deres omsorgspersoner i barndommen.
- 5) Det forventedes desuden at særligt undgående og angst-ambivalente tilknyttede, ville være særligt følsomme overfor ensomhed. (Hazan & Shaver, 1987, p. 513).

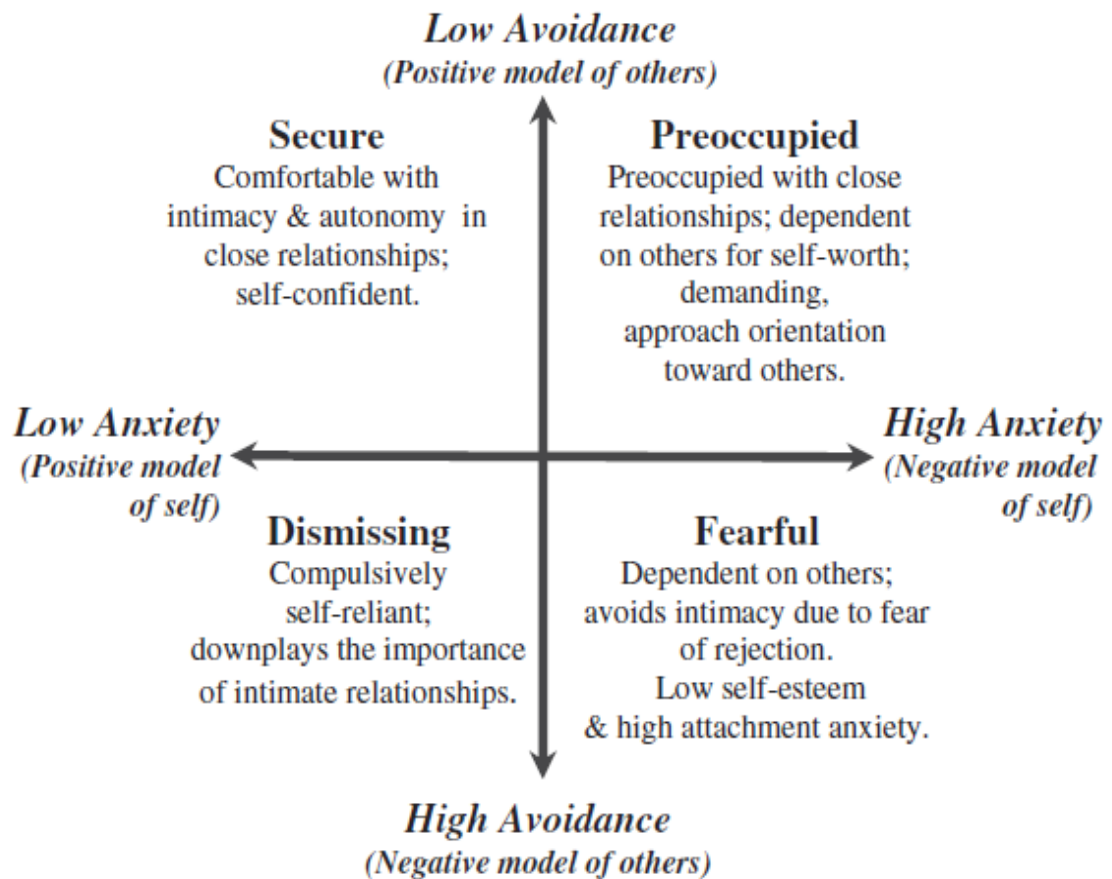
I to udførte studier, som søgte at be- eller afkræfte disse fem hypoteser, blev de fem hypoteser bekræftet. I det første studie, blev en såkaldt ”love quiz” trykt i en lokal avis; her blev respondenterne udspurgt om deres tidligere forhold og tilknytningsstil baserede sig på forskning fra Ainsworth i forhold til spædbørn, men her oversat til voksne forhold (ibid.).

Der kom i dette studie 620 besvarelser, som videre analyse baseredes på (ibid.). Det andet studie baserede sig på besvarelser fra 108 collegestuderende (ibid., p. 517). Analyser af besvarelserne, viste varians i resultaterne, med enten stærk eller svagere støtte, men dog evidens for alle fem hypoteser (ibid., p. 521).

Kim Bartholomews kategoriske model

Kim Bartholomew viderebygger på paradigmet inden for at anskue tilknytning i relation til nære forhold i voksenlivet. Hvor Hazan og Shaver havde tre tilknytningsstile i fokus, på samme måde som Ainsworth, er der i Bartholomews teori fire typer (Bartholomew, 1997, p. 250). Hendes teori bygger på dele af begge traditioner; hun har den opfattelse at AAI primært identificerer individer, som indgår i tætte relationer med løsgørelse eller afstand, hvorimod traditionen omkring tilknytning i intime forhold, identificerer individer, som undgår tætte relationer grundet frygt for afvisning (ibid.). Bartholomew mener i denne forbindelse at det for forståelsen af individernes ageren, er vigtigt at have deres egen selvopfattelse med i overvejelserne (ibid.). På baggrund af dette, søgte hun inspiration fra Bowlbys teori om indre arbejdsmodeller, og viderebyggede herigennem paradigmet omkring tilknytningsstile, til at indeholde fire typer (ibid.).

Den kategoriske model over tilknytningsstile, tager selvopfattelse, i forhold til henholdsvis negativ og positiv selvopfattelse med i betragtning, samt negativ og positiv opfattelse af andre (Bartholomew, 1997, p. 252). Således dannes fire akser. Hvis man som individ har en positiv opfattelse af sig selv og af andre, er man sikker i sin tilknytningsstil (ibid.). Har man en negativ selvopfattelse, samt en ligeledes negativ opfattelse af andre har man frygt-som tilknytningsstil (ibid.). Har man derimod en negativ selvopfattelse, men en positiv opfattelse af andre er man bekymrende i sin tilknytningsstil (ibid.). Og slutteligt, hvis man har en positiv selvopfattelse, men en negativ opfattelse af andre er man undgående i sin tilknytningsstil (ibid.). For et illustreret overblik over modellens inddeling, se model 1. I forhold til Hazan og Shavers teori, er der her tilføjet en ekstra tilknytningsdimension, med den bekymrende stil og ordlyden i eksempelvis frygt-som tilknytning er anderledes i forhold til den angst-ambivalente.

Model 1. Kim Bartholomews tilknytningsmodel (Bartholomew, 1997, p. 252)

Ved en sikker tilknytningsstil karakteriseres man som, havende haft en tryk barndom, som har skabt et fundament af tillid til andre og et positivt selvbillede (Bartholomew, 1997, p. 252). Man kan både fungere optimalt på egen hånd, ved en god grad af autonomi, men er samtidig også tryk i nære relationer, som involverer intimitet og man er i stand til at opsøge trøst hos andre og inddrage disse, når det føles nødvendigt (ibid.). Ved den bekymrende tilknytningsstil ses en negativ selvopfattelse med en positiv model af andre; ofte ses her en barndom præget af fraværende og inkonsistente forældre, som har gjort individet selvbebrejdende i forhold til den mangelfulde affekt (ibid.). De søger accept og kærlighed hos andre, på grænsen til at blive desperate i opnåelsen af denne accept (ibid.). Ved den frygt-somme tilknytningsstil søger man accept og kærlighed fra andre, men undgår den samtidig også, da man frygter afvisning (ibid., p. 253). Endelig ved den undgående tilknytningsstil har individet formået at opretholde et positivt selvbillede, ved at tage afstand fra omsorgs-personer, som anses som værende utroværdige (ibid.).

Traumatiske bånd

I dette afsnit vil jeg fortsætte med en teoretisk vinkel, som både inddrager overvejelser fra tilknytningsperspektivet, men samtidig også en vinkel omkring pardynamik i det voldelige parforhold. Teorien jeg vil præsentere er udarbejdet af Dutton og Painter (1981) og handler om dannelsen af traumatiske bånd. Grundprincipperne i teorien vil blive præsenteret og afslutningsvis vil jeg koble teorien til praktiske eksempler fra de to tidligere omtalte cases.

Ifølge Dutton og Painter (1981) er der utallige mulige teoretiske forklaringer på, at kvinder bliver i voldelige parforhold. De fremhæver dog også, at ingen teori alene fyldestgørende kan redegøre for, kvindernes forbliven hos den voldelige mand. Nogle teoretiske vinkler, som dog fremhæves og uddybes, omhandler barndomsoplevelser og rollemodeller, personlige karakteristika, kvindernes adgang til økonomiske og sociale ressourcer, samt dynamik i parforholdet (Dutton & Painter, 1981, p. 142-146).

Dutton og Painters (1981) kommentarer til de ovenstående teoretiske referencerammer er, at nogle af teorierne har fundet stærk empirisk opbakning, men at de dog både alene og sammenholdt, ikke danner en fyldestgørende forklaring for kvindernes tilbagevenden til forholdet (Dutton & Painter, 1981, p. 146). I stedet fokuserer teorierne på kvindernes indledende beslutning om at indgå i forholdet, og samtidig kritiseres teorierne for at gøre kvinderne passive og umotiveret i at ændre deres egen situation (ibid.). Alternativt præsenterer Dutton og Painter teorien omkring dannelsen af traumatiske bånd, som en form for afhængighedsbånd fra kvinderne, rettet mod deres voldelige mand. Teorien rettes ikke udelukkende mod kvinder i voldelige forhold, men er også benyttet til forklaring af mennesker, i andre traumatiske eller farlige situationer. Eksempelvis, mennesker, som har været holdt som gidsler og som efterfølgende oplever varme følelser rettet mod deres kidnapper, kultmedlemmer, som bakker op om deres leder og børn, som har været udsat for mishandling og stadig er stærkt knyttet til deres forældre (ibid.). I denne række ses kvinder, i voldelige forhold som endnu et eksempel, på dannelsen af disse traumatiske bånd. For at disse bånd dannes, nævner Dutton og Painter, to generelle faktorer, som er på spil i dynamikken mellem parret: ubalance i magtfordelingen og voldens sporadiske natur (ibid., p. 147f).

Ubalance i magtfordelingen

Som overskriften i denne faktor, antyder, er der ofte i det voldelige forhold, eller andre forhold hvor traumatiske bånd opstår en magtubalance på spil. Inden for særligt socialpsykologien, er magtubalance og dets indvirkning på individet undersøgt i forskellige situa-

tioner. Her har man fundet at et individs tilknytning til en person eller en større gruppe, som besidder eksempelvis større fysisk styrke eller magt end individet selv, kan styrke individets egen magtfølelse (Dutton & Painter, 1981, p. 147). Dog har forsøg også vist, at en magtubalance ofte har tendens til at blive mere og mere ubalanceret over tid, og i sig selv kan skabe en patologisk tilstand hos individer (ibid.). Som et kendt eksempel nævnes Zimbardos fængselseksperiment, hvor en gruppe studerende, tilfældigt blev tildelt en rolle, som enten fængselsindsat eller fængselsbetjent. Herefter levede de i et improviseret fængselsmiljø. Opfølgende samtaler efter forsøgets afslutning, viste at de deltagere, som befandt sig i en magtesløs position, dette værende sig de ”fængselsindsatte”, efterfølgende rapporterede symptomer på angst og depression (ibid.).

I relation til et voldelige parforhold ses magtubalancen ofte, ved at den voldelige, i dette tilfælde ofte manden, besidder en større magt end kvinden. Dette medfører, den samme følelse, som beskrevet ved fængselseksperimentet, af underdanighed, eller total magtesløshed overfor den fysisk overlegne mand. Dutton og Painter beskriver yderligere, hvordan ubalancen i magtfordelingen, kan føre til cirkulær bevægelse, hvor netop denne ubalance fører til en afhængighed for kvinden (Dutton & Painter, 1981, p. 147). Dette kommer konkret til udtryk ved at mandens øgede magt, øger kvindens manglende tro på egne evner, og egen evne til at forsvare og forsørge sig selv, og dette øger igen afhængigheden af manden, som dermed føler sin magt større og større (ibid.). Dette skaber og forstærker desuden et stærkt affektivt og traumatisk bånd mellem kvinden og den voldelige magtoverlegne mand (ibid.). Denne destruktive dynamik, vil fortsætte, indtil der opstår en ubalance i magtfordelingen, evt. ved at kvinden beslutter sig for at få overtaget, og forlade manden (ibid., p. 148). Her vil manden ofte forsøge at genskabe den føromtalt dynamik, gennem overvågning, vold og/eller trusler (ibid.).

Voldens sporadiske natur

En anden faktor, som gør sig gældende ved dannelsen af traumatiske bånd er den sporadiske eller periodiske natur volden antager. Som oftest i et voldeligt parforhold finder den voldelige fysiske eller psykiske adfærd, ikke sted, som en konstant faktor, men sker periodisk (Dutton & Painter, 1981, p. 148). Efter en voldelig episode følger ofte en normaliseret periode, hvor den underlegne i magtfordelingen, i dette tilfælde kvinden, mærker en følelse af lettelse, over manglen på vold og anspændthed (ibid.). Denne situation, hvor et menneske skiftevis udsættes for stor anspændthed, og derefter for en periode med behagelige normaliserede forhold, kendes inden for læringsteori, som delvis eller sporadisk forstærk-

ning (ibid.). Det har i denne forbindelse vist sig, yderst effektivt i skabelsen af vedvarende mønstre af adfærd og har ligeledes vist sig yderst effektivt, i dannelsen og vedligeholdelsen af stærke emotionelle bånd (ibid.). Således har forskellige studier, med dyrearter, vist at dannelsen af traumatiske bånd, viser sig stærkest, når volden/dårlig behandling finder sted periodisk og vedholdende og efterfølges af en periode med venlig kontakt (ibid., p. 149). Hvordan dette nærmere bestemte kommer til udtryk i voldelige parforhold, vil jeg konkretisere nærmere i næste afsnit omkring Lenore E. Walkers spændings-reduktions model og desuden i diskussionsafsnittet.

I et empirisk studie fra starten af 90'erne, testede Dutton og Painter, deres teoretiske fremstilling omkring dannelsen af traumatiske bånd. I studiet deltog i alt 75 kvinder, inddelt i to forskellige grupperinger (Dutton & Painter, 1993a, p. 110). Kriterierne for den ene gruppe, var at kvinden skulle have været i voldeligt forhold og have forladt det inden for de sidste 6 måneder (ibid.). Den anden gruppe, som var en kontrolgruppe, bestod af kvinder, som havde været udsat for psykisk vold udelukkende, eller maksimalt to fysisk voldelige episoder (ibid.). Den første gruppe med fysisk vold til stede, bestod af 50 kvinder og kontrolgruppen bestod af 25 kvinder (ibid.). Intentionen med studiet var en måling af kvindernes selvvaluerede afhængighed af deres tidligere voldelige mand. Denne afhængighed blev målt over to tidsperioder, ved studiets start og igen 6 måneder senere (ibid., p. 111). Kvinderne svarede i denne forbindelse på en række spørgeskemaer til måling af: tilknytning, selvtillid, traumatiske symptomer, konflikthåndtering, psykologisk mishandling af kvinder, tidsintervaller for voldelige episoder (fysisk, samt psykisk), magt, investering i forholdet, kvindens historie, finansielle aspekter, samt skema til måling af social accept og deltagerens ønske/bekymring om dette (ibid.). Ud fra disse svar vurderedes kvindernes fortsatte emotionelle afhængighed af den voldelige mand, efter forholdets afslutning, samt hvilke faktorer der kunne ses som forstærkende for afhængigheden. Resultaterne her pegede mod en bekræftelse af Dutton og Painters postulat om, at, når kvinden forlader det voldelige forhold, manifesteres den ubevidste eller skjulte tilknytning til voldsmanden (ibid., p. 117). Tidligere i disse perioder, hvor hun føler sig mest emotionelt drænet og sårbar, har manden været der som støtte, og har efter en voldelig episode ofte ageret angrende og kærligt (ibid.). Nu sidder hun i samme situation, men behovet for den midlertidige trøstende og kærlige opmærksomhed opfyldes ikke (ibid.). Dette kan føre kvinden til, i et impulsivt og udsat øjeblik, at vende tilbage til det voldelige forhold. Faktorer, som desuden særligt gjorde sig gældende i forhold til følelsen af afhængighed af den tidligere partner og bidragende

til kvinderne vendte tilbage var, tilknytningen, samt finansielle faktorer (ibid., p. 116). Andre studier har også peget mod, at finansielle faktorer, såsom økonomisk tryk fra partneren, spiller en væsentlig rolle i det at blive i et voldeligt forhold og at vende tilbage til en voldelig partner (Dutton & Painter, 1981, p. 144f). Det er dermed ikke usædvanligt at dette perspektiv også gør sig gældende, dog svarede, 100 % af kvinderne 6 måneder senere, på måletidspunkt 2 i Dutton og Painters undersøgelse at de ikke på nuværende tidspunkt overvejede at genoptage forholdet alene på baggrund af økonomisk grundlag (Dutton & Painter, 1993a, p. 117). Til gengæld havde 33 % tidligere overvejet, at genoptage forholdet, på baggrund af økonomiske grunde, gennem de forløbende 6 måneder (ibid.). Desuden bidrog voldens episodiske karakter, parforholdets dynamik og kvindernes egen oplevelse af nedsat selvtillid, til at øge afhængigheden (ibid.). Til sammen skabte oplevelsen af traumer, nedsat selvtillid, samt tilknytningen til voldsmanden et syndrom, af samhørende effekter, skabt af den vold, kvinderne var udsat for (ibid.).

Case eksempler

Afslutningsvis vil jeg her komme med nogle få eksempler på traumatiske bånd, baseret på parforholdene i de to præsenterede cases om henholdsvis Anna og Barbara.

Da Anna vælger at forlade Peter, fortsætter forholdet efterfølgende i ca. halvandet år, før det endegyldigt afsluttes (Poulsen & Krebs, 2014b, p. 53). I denne case er voldens sporadiske natur og magtbalancen tydelig. Peter er ikke voldelig hele tiden, men det kommer i perioder og efterfølges af en periode med anger og kærlighed, fra Peters side. Anna klynker sig til denne omsorg, i en sådan grad, at hun med tiden begynder at skade sig selv, for at opnå og mærke Peters kærlighed og omsorg (ibid., p. 34). Magtbalancen i forholdet vægter til Peters fordel, da han hurtigt aflæser at han blot skal true Anna med at forlade hende, og derigennem kan få sin vilje, da hun frygter at blive forladt. Magtbalancen forrykker sig, da Anna tager valget om at forlade Peter og han stalker hende og intimiderer hende, for at forsøge at genvinde sin magt (ibid., p. 49).

I casen om Barbara er det traumatiske bånd, knap så tydeligt. Dette kan hænge sammen med at der ikke på samme måde er fysisk vold til stede, samt at Søren ikke opfølger sine psykiske og verbale overfald på Barbara, med perioder af ekstra anger, kærlighed og omsorg. Derfor har Barbara ikke samme behov for denne trøst og samme afhængighed, da hun vælger at forlade ham. I denne case er den økonomiske faktor på spil, da Barbara er arbejdsløs og lever af Sørens indtægt (Poulsen & Krebs, 2014c, p. 242). Dog er hun vel-

udannet og vil på sigt, have fine muligheder for at forsørge sig selv. Da hun vælger at afslutte forholdet er det for hendes vedkommende endegyldigt og der er ingen overvejelser om at vende tilbage, selvom Søren forsøger at bejle til hende igen, ved bl.a. at fylde bilen med røde roser (ibid., p. 261).

Det voldelige forhold

I dette afsnit vil jeg præsentere Martin Seligmans teori omkring tillært hjælpeløshed. Derudover vil jeg benytte den amerikanske psykolog Lenore E. Walkers forskning, bl.a. præsenteret i hendes bog ”Battered Woman Syndrome”. Forskningen er baseret på spørgeskemaer, samt interviews med kvinder, som enten er brudt ud af et voldeligt forhold, men også kvinder, som stadig befinder sig i dem, til at tydeliggøre validiteten af tillært hjælpeløshed i voldelige parforhold. I forlængelse af dette vil jeg dernæst præsentere Lenore E. Walkers spændings-reduktions-model, som beskriver voldens cyklus i parforholdet. I dette afsnit vil jeg desuden relatere teorien til de to tidligere præsentere cases, for at inddrage praktiske eksempler.

Først og fremmest vil jeg dog kort berøre, begrebet ”Battered Woman Syndrome” (BWS). Termen blev første gang benyttet og præsenteret af Lenore E. Walker i 1977 (Walker, 2009a, p. 41). Det blev benyttet, som titlen på et økonomisk støttet forskningsprojekt, som indsamlede data fra over 400 kvinder, som havde oplevet vold i parforholdet (ibid.). På trods af at termen, blev brugt, forud for at PTSD blev inkluderet som diagnose i DSM-III i 1980, har den siden da fungeret som en underkategori til PTSD (ibid., p. 41f). Kriterierne for diagnosen, består af seks punkter, hvoraf de tre er forenelige med kriterierne for PTSD og de tre sidste er specificerede mod BWS (ibid., p. 42). De seks kriterier er som følger:

- 1) Forstyrrende minder fra de(n) traumatiske oplevelse(r).
- 2) Hyperarousal eller højnet angstniveau.
- 3) Undgåelsesadfærd eller følelsesløs tilstand, udtrykt som eksempelvis depression, dissociation eller fornægtelse.
- 4) Afbrudte forhold til andre (venner eller familie), pga. voldspersonens magt og kontrol.
- 5) Forvrænget kropsopfattelse og/eller somatiske eller fysiske klager.
- 6) Problematisk forhold til seksuel intimitet. (ibid.)

Tillært hjælpeløshed

Teorien omkring tillært hjælpeløshed, bygger på forskning af Martin Seligman og hans kollegaer. Den blev yderligere udbygget, da Walker foreslog at sætte den i forbindelse med kvinder, som forklaring på, hvorfor de finder det svært at forlade deres voldelige forhold. Den oprindelige forskning af Seligman omhandlede forskellige dyrearters reaktioner på traumatiske oplevelser (1972). I disse forsøg udsatte man hunde for elektrisk chok og fandt her, at hunde, som havde oplevet ukontrollerede elektriske chok, forud for undgåelsestræning, ganske enkelt, opgav flugt og i stedet lagde sig afventende (Seligman, 1972, p. 407). Dette på trods af at der i kassen, som hundene befandt sig i, var der mulighed for flugt (ibid.). Adfærden blev undersøgt i 150 hunde, som forud havde været udsat for trials, hvor det ikke var muligt at undslippe det elektriske chok (ibid., p. 408). I modsætning til, en kontrolgruppe, bestående af hunde, som også var blevet udsat for elektrisk chok, hvor de lærte, at flugt var mulig, observerede man at 2/3 af de førømtalte 150 hunde, ikke gjorde forsøg på flugt, men blot passivt afventede det elektriske støds ophør (ibid., p. 407). Selv efter at hundene, blev overflyttet til kasser, hvor flugt var mulig, og de oplevede at de kunne få det elektriske chok til at ophøre, blev deres adfærd og dennes medvirken til det elektriske choks ophør, ikke kædet sammen i hundens bevidsthed (ibid.). I stedet vendte hunden tilbage til kassen og afventede apatisk det elektriske choks ophør (ibid.). Adfærden indlæres dermed ikke på samme måde, som hos de hunde, som gennem hele forløbet, var i stand til at stoppe det elektriske chok og, som også tidligt indlærte dette (ibid., p. 408). De resterende 1/3 af de 150 hunde, som dette blev observeret hos, flygtede eller forsøgte at undvige stødene, som forventet (ibid.). Fænomenet er sidenhen blevet repliceret, og er også fundet i andre dyrearter: rotter, mus, katte og fisk (ibid.).

Adfærden omkring tillært hjælpeløshed er også undersøgt hos mennesker, af Hiroto og Seligman, i en række forsøg, udført i midten af 1970'erne. Da det naturligvis ikke er etisk forsvarligt at udsætte mennesker for stød eller andre lignende traumer, blev designet i disse forsøg ændret. I disse menneskelige forsøg, udsatte man i stedet en gruppe mennesker for en række høje toner, som det enten var muligt eller ikke muligt at undslippe (Hiroto & Seligman, 1975, p. 313). Samplet bestod af 96 studerende (51 mænd og 45 kvinder), fra et universitet i Pennsylvania (ibid., p. 314). De deltog på baggrund af en annonce, som søgte efter deltagere til et støjeksperiment, og advaredes i annoncen om udsættelse for en mulig mildt ubehagelig tone (ibid.). Desuden blev deltagerne udsat for en kognitiv opgave, og den samme form for boks, som hundene i det tidligere omtalte eksperiment befandt sig

(ibid.). Dog var stød ikke involveret i dette forsøg heller, som tidligere nævnt, men i stedet en høj tone, som enten kunne stoppes eller ej, ved bevægelse af et håndtag (ibid.). Resultaterne replicerede fund fra forsøg med bl.a. hundene (ibid., p. 325). Hvis deltagerne havde været udsat for en opsætning, hvor deres anstrengelser for at stoppe tonen ikke lykkedes, undlod de senere at forsøge og klarede sig også signifikant ringere i den kognitive opgave, end de, som havde undsluppet tonen (ibid.). Desuden sås en langt større frustreret holdning mod én selv i forhold til opgaven, da det oplevedes, som lige så umuligt at løse opgaven, som det var at flygte fra tonen (ibid., p. 326). Dette vil jeg komme nærmere ind på i diskussionsafsnittet.

Som kort nævnt, ovenfor, foreslog Lenore E. Walker, denne teori, i forbindelse med kvinder, som fandt det svært at undslippe deres voldelige forhold. Tanken om at benytte teorien i denne kontekst, mødte kritik fra feministiske tænkere, som mente at formuleringen ”tillært hjælpeløshed” var uheldig (Walker, 2009b, p. 69). Dog henviser formuleringen ikke til det at være hjælpeløs, men i stedet, som Walker formulerer det: *”(...) having lost the ability to predict that what you do will make a particular outcome occur (...)”* (ibid.). Oversættelsen af teorien om tillært hjælpeløshed til kvinder i voldelige forhold, baserer sig på klinisk arbejde med kvinder, som befinder sig i eller er kommet ud af et voldeligt forhold (ibid., p. 72). En hypotese omkring teorien og kvindernes situation, var at kvinder, som havde frigjort sig fra forholdet, ville opleve mindre selvbefredelser og depressive træk og i stedet opleve vrede og harme (ibid.). For at teste dette, blev kvinderne i samplet udspurgt omkring deres egne reaktioner på fire voldelige hændelser i deres forhold: ”den første hændelse”, ”den anden hændelse”, ”den sidste hændelse” og ”en af de værste hændelser” (ibid.). Hvis kvinderne, stadig befandt sig i forholdet, ville den sidste hændelse, henvende sig mod, den sidste oplevede voldelige episode, men ikke nødvendigvis den sidste i parforholdet, da forholdet, jo stadig var igangværende (ibid.).

Hvis tillært hjælpeløshed skulle findes i voldelige forhold, skulle de af kvinderne, som var kommet ud af forholdet, se på den sidste hændelse, med langt større vrede og afsky og have fundet fornyet styrke til at søge hjælp, for at bryde denne hjælpeløshed, i modsætning til de af kvinderne, som stadig befandt sig i forholdene (ibid.). Resultaterne af studiet viste, at følelseskurverne for vrede, afsky og fjendtlighed øgedes, for hver beskrevne voldelig episode for begge grupper; dem, som var stadig var i forholdet, og dem som var ude af det (ibid., p. 73). Dog var reaktionerne stærkere, hos de kvinder, som ikke længere befandt sig i forholdet (ibid.). For begge grupper sås desuden en reaktion af apati eller resigneret ac-

cept, særligt efter den anden hændelse (ibid.). Særligt for gruppen af kvinder, som var kommet ud af forholdet, sås en høj måling af frygt eller depression, som tilfede over i vrede; på samme tid mindskedes deres accept af situationen (ibid.). Der dannedes dermed evidens for hypotesen. Dog nævnes det, samtidig, at kvinderne, qua deres aktive deltagelse, allerede der, havde en anderledes bevidsthed om deres voldelige forhold og dermed var mindre hjælpeløse, end andre, som hørte om studiet, men valgte ikke at deltage (ibid.).

Adfærden, som ses hos kvinderne i de to præsenterede cases, danner yderligere bekræftelse i relevansen for brug af teorien om tillært hjælpeløshed i voldelige forhold. Anna reagerer i starten af forholdet med Peter, med vrede når han kommer med sine udbrud. Dog lærer han hurtigt, at true med at forlade hende, hvilket forvandler hendes vrede til selvbebrejdelse og undskyldninger (Poulsen & Krebs, 2014b, p. 23). I modsætning reagerer Barbara, i højere grad med forbløffelse og forundring over Søren's udbrud mod hende (ibid., p. 231). Efterhånden som tingene eskalerer sås dog den mere apatiske og resignerede accept af tingenes tilstand hos begge kvinder. Anna bruger megen tid på at affeje og bortforklare Søren's handlinger, som jeg har givet flere eksempler på. Barbara beskriver direkte, særligt efter at hun bliver mor, hvordan hun opgiver at hidse sig op, da det alligevel ikke gavner noget (ibid., p. 247). Forskellen er dog at Barbara ikke oplever det samme undskyldende og selvbebrejdende handlingsmønster, som Anna. Dette kan forklare Barbaras evne til hurtigere at bryde af denne tillærte hjælpeløshed, hvor Annas brud med Peter bliver længerevarende.

Voldens cyklus

Med udgangspunkt, i de interviews, som blev beskrevet i underafsnittet omkring tillært hjælpeløshed, dannede Walker, en model omkring voldens cyklus i forholdet. Interviewene tog, som sagt, udgangspunkt i fire voldelige hændelser i parforholdet: ”den første”, ”den anden”, ”en af de værste” og ”den sidste” (den sidste forud for interviewet) (Walker, 2009c, p. 95). Kvinderne gav detaljerede beskrivelser af disse hændelser (ibid.). Desuden blev kvinderne spurgt ind til mændenes adfærd, forud for den voldelige hændelse og adfærden, som fulgte efter episoden (ibid.). Undervejs i interviewet foretog interviewerens vurderinger af, hvorvidt der var tale om spænding forud og/eller kærlighed/anger efterfølgende (ibid.). Sammenligninger mellem interviewerens vurderinger efterfølgende indikerede høj enighed (ibid.). I 65 % af casene, var der evidens for en spændingsopbyggende fase forud for den voldelige episode (ibid.). I 58 % af casene var der evidens for en kærlig og angrende fase, som fulgte den voldelige episode (ibid.). Desuden sås evidens for en nedafgående kurve, hvad angik kærlighed og anger, efter en voldelig episode, men samtidig en

opadgående kurve, hvad angik spændingsopbygning forud for den voldelige episode (ibid.).

Walker kalder sin model en spændings-reduktionsteori, som på baggrund af de ovenstående data inddeler episoderne i det voldelige forhold, i tre adskilte faser (Walker, 2009c, p. 91). De tre faser, er som følger:

- 1) Spændingen opbygges, med en fornemmelse af fare
- 2) Voldelig episode
- 3) Kærlighed & omsorg (ibid.).

Alle de fire beskrevne hændelser, af kvinderne i interviewene, er eksempler, på fase to i voldscyklussen (ibid., p. 95). Cyklussen tager ofte sin begyndelse efter en periode, hvor manden bejler og viser stor omsorg og interesse (ibid., p. 91). Denne bejler-periode, blev af flere kvinder beskrevet, som en periode, som kunne antage en snert af magt og stalking fra manden, men at kvinderne her allerede følte sig mangelfulde i forhold til energi og lyst til at bryde ud af forholdet (ibid.).

I den første fase, spændingens opbygning, sker der en gradvis, men ikke eksplosiv, eskalering af spænding; dette kan evt. ses ved mandens brug af øgenavne og andre intentionelle ondskabsfulde handlinger (Walker, 2009c, p. 92). Manden udtrykker utilfredshed, og kvinden vil forsøge at tilfredsstille ham, for at nedregulere spændingen (ibid.). Dette kan lykkes for en periode, hvilket samtidig kan bidrage til kvindens tro på at hun har styr på situationen og er i stand til at styre denne mand (ibid.). På trods af denne urealistiske tro, er fase to, ifølge Walker, uundgåelig. Spændingen vil eskalere og ende i den voldelige episode (ibid.). Manden vil her udløse den opbyggede spænding, enten med verbale eller fysiske overfald, som vil efterlade kvinden rystet (ibid., p. 93). Med tiden kan kvinden, måske, blive i stand til forudse dette og holde sin afstand, eller forsøge at minimere skaden mest muligt (p. 93). Efter denne udløsning af spændingen, kommer tredje fase, som kan udtrykke sig ved undskyldninger, omsorg, samt lovning om at det aldrig vil ske igen, fra manden (ibid.). Denne fase forstærker kvinden i at blive i forholdet, da hun genser, den mand hun forelskede sig, gennem de handlinger og den omsorg han udviste i bejler-perioden (ibid., p. 95). I fase tre, kan det også ske at der ikke er decideret omsorg og undskyldning til stede, men blot en manglende spænding, som stadig kan virke lettende for kvinden (ibid.). Efter en periode med anger og omsorg, vil fase et starte igen, med opbyggende spænding → udløsende voldelig episode → omsorg/anger osv.

Case eksempler

Voldens cyklus er svær at overføre direkte på casen om Barbara, da der mangler konkrete situationelle eksempler. Der er flere eksempler på både psykisk vold, samt seksuel vold og kontrollerende adfærd, dog opstår dette oftest meget pludseligt, uden en opbyggende fase forinden eller en kærlig fase efterfølgende. Der er dog tidspunkter, hvor Søren decideret vælger at ignorere hende og ikke tale til eller med hende. Her er der dog stadig en spænding til stede, da Søren oftest ikke oplyser Barbara om, hvorfor han er vred.

I casen om Anna er voldens cyklus dog tydeligere til stede. I deres forhold er både fysisk vold, psykisk vold, samt kontrollerende adfærd til stede. Den første episode finder sted efter en fest, hvor Peter viser tydelig utilfredshed med at Anna danser med en anden mand (Day-Poulsen & Krebs, 2013b, p. 34). Efterfølgende skælder han Anna voldsomt ud og spændingen opbygges mellem dem. Anna forsøger at mindske spændingen, hun undskylder og påtager sig hele skylden (ibid.). Pludselig eskalerer situationen dog og Peter giver hende tre-fire knytnæveslag i hovedet (ibid., p. 35). Den efterfølgende dag, er Peter fuld af anger, gråd og lovnings om bedring (ibid., p. 36). Sådan fortsætter forholdet, med en spænding, som opbygges, særligt, i forbindelse med ombygning af deres nye hus, hvor Peters vrede også flere gange eskalerer og han bl.a. slår Anna med en sko (ibid., p. 44). Hver gang han efterfølgende ser blodet eller Annas blå mærker undskylder han og de har en god og kærlig kontakt igen, indtil spændingen igen opbygges og eskalerer.

Diskussion

I denne diskuterende del af specialet vil de præsenterede teoretiske vinkler, blive diskuteret og belyst i relation til hinanden. Desuden vil nyere forskning, med relevans for emnerne, vil blive præsenteret, som yderligere bidrag til besvarelse af problemformuleringens to hovedspørgsmål: hvorfor ender kvinder i voldelige forhold? Og hvorfor bliver de i voldelige forhold? Da opdelingen af disse to spørgsmål, er svær at lave helt klart defineret i denne diskuterende del, vil det blive belyst samlet og senere i den konkluderende del vil de to spørgsmål blive besvaret eksplicit og separat.

Først vil der følge en diskussion omkring den indledende bejlende fase i det voldelige parforhold, med de forskellige teoretiske vinklers syn på dette. Dette vil dernæst lede til en diskussion omkring, hvorvidt specifikke tilknytningsstile er særlig udsat for at ende i voldelige parforhold og hvordan et skabt tilknytningsbånd specifikt kan forstås. Derefter kommer en diskuterende vinkel omkring, når forskellige instinkter ramler sammen. I dette

underafsnit vil følge en diskussion omkring, kvindernes reaktioner, når den mand, de har skabt et tilknytningsbånd til, samtidig er potentielt farlig for dem. I næste underafsnit følger et perspektiv, som inddrager mediernes indflydelse på synet omkring det at være i et voldeligt forhold, der vil her blive perspektiveret til social indlæringssteori. Dernæst vil de diskuterende aspekter, blive opsamlet og overvejet i relation til hinanden, samt deres gensidige påvirkning af hinanden, ved brug af den biopsykosociale model. Som sidste del af diskussionen, vil følge metodiske overvejelser og specialets brugbarhed vil blive overvejet, ved inddragelse af kvadrantmodellen, desuden vil specialets begrænsninger blive beskrevet.

Dannelsen af et tilknytningsbånd

Ofte, inden for tilknytningsteori, når der tales om tilknytningsbånd inden for litteraturen, henvises der til båndet mellem barn og den primære omsorgsperson, som ofte anses som moderen. Der er dog også andre former for tilknytningsbånd, og John Bowlby lagde vægt på at tilknytning sker og forandres gennem hele livet, fra vugge til grav (Bowlby, 1977, 203). Evolutionær teori forklarer på at disse tilknytningsbånd dannes, er behovet for at få opfyldt vores basisbehov (ibid., p. 205). Dette kan være behov for føde, væske, tryghed, samt sikkerhed, og senere i voksenlivet også seksuelle behov (ibid.). I forhold til dannelsen af tilknytning til en potentiel romantisk partner, beskriver Mary Ainsworth det primært synonymt med et seksuelt forhold og opstiller tre behavioristiske systemer, som er i spil i disse forhold (Ainsworth, 1989, p. 712). Disse tre systemer er: reproduktion, tilknytning og omsorg (ibid.). Hun beskriver at i første instans og i forhold, som er kortlevede og seksuelt orienterede, ses primært det reproduktive system aktiveret (ibid., p. 713). Efterhånden som forholdet udvikler sig, ses tilknytningen og omsorgssystemerne, som voksende sig stærkere (ibid.). Ainsworth beskriver desuden, at der i nogle forhold ses en asymmetri i forhold til, hvem, som yder og, hvem som modtager omsorgen. I modsætning til et forhold mellem mor og barn, eksempelvis, er det i et voksent parforhold varierende, hvem, som har behov for at give og modtage omsorg. Den ene part kan ikke forvente at modtage hele tiden og omvendt. Men sommetider, kan denne balance rykke sig og få udtryk af et mor-barn lignende forhold, hvor den ene part kræver omsorgen hele tiden, uden at give tilbage (ibid.). I det voldelige parforhold vil det ofte være manden, som kræver omsorg og opmærksomhed, og som kan agere voldeligt, hvis disse behov ikke opfyldes. Denne dynamik rykkes dog, i fasen, som ifølge Lenore E. Walker følger den voldelige episode. Her er kvinden blevet slået, enten verbalt eller fysisk og er i en situation, hvor hun vækker mandens omsorgs-

stem. Det paradoksale her, er, at det er manden, som er skyld i at hendes behov for denne omsorg aktiveres.

Også John Bowlby beskriver tilknytningsadfærd. Han beskriver tilknytning, som et bånd, hvor en person giver eller modtager nær tæthed, med en anden, men foretrukken person (Bowlby, 1977, p. 203). Ofte anses denne person, som værende stærkere eller klogere (ibid.). Hvor Ainsworth er påpasselig med at omtale stærke affektive følelser i tilknytning, som ikke involverer båndet mellem mor og barn, påpeger Bowlby, at intense følelser er til stede i dannelsen af disse bånd (ibid.). Han beskriver at dannelsen af et bånd kan føles som at forelske sig, mens varetagelsen af båndet, kan beskrives som ægte kærlighed, hvor det at miste båndet, vil medføre sorg over tabet (ibid.). Denne sorg kan bl.a. ses, i Dutton og Painters tidligere omtalte studie fra 1993, omkring kvinder, som er brudt ud af voldelige parforhold, men stadig føler et tilhørsforhold og et savn over tabet af partneren. Desuden beskriver Bowlby, i tråd med Ainsworth, at tilknytningsadfærd eller behovet for omsorg, ses gennem hele livet, men i særlig grad, når mennesker er bange, syge eller stressede (Bowlby, 1977, p. 203). De specificerede måder, vores tilknytning adfærdsmæssigt kommer til udtryk på, afhænger delvist af vores køn, alder og livsomstændigheder og delvist af de erfaringer og oplevelser vi har haft med tilknytningspersoner tidligt i livet (ibid.). Dette hænger i tråd, med Hazan og Shavers studie (1987), som fandt sammenhæng mellem tidlig tilknytning og den tilknytning, vi har senere i voksenlivet, og i romantiske forhold. Kim Bartholomew har yderligere udviklet perspektivet omkring romantiske forhold, som en tilknytning, til at omfatte kvinder i voldelige parforhold, ved bl.a. at undersøge, hvordan vores tilknytningsstile spiller ind på det at indgå i et parforhold og hvorvidt nogle tilknytningsstile er særligt udsat.

Særlig udsat tilknytningsstil

De fleste tilknytningsteoretiske perspektiver har ofte én sikker tilknytningsstil, og ofte to eller tre usikre tilknytningsstile (Magai et. al., 2000, p. 301). Den sikre tilknytningsstil er den sikre/autonome, hvor ordlyden omkring de usikre stile, kan variere efter teorien, med den usikre, undgående, ambivalente eller afvisende (Bartholomew, 1997, p. 250). Særligt de usikre tilknytningsstile ses i forbindelse med indgåelsen af voldelige parforhold og vedligeholdelsen af disse. Flere studier har vist evidens for at moderate eller høje scoringer på træk fra den bekymrende tilknytningsstil, særligt ses ved kvinder i voldelige forhold (Henderson et. al., 2005, p. 226 & Allison et. al., 2008, p. 143). Forklaringen på dette kan bl.a. være at kvinder, som er bekymrende i deres tilknytningsstil, ofte oplever en splittelse mel-

lem et stort behov for andres anerkendelse og omsorg, men samtidig også har en stor angst for ikke at få deres behov opfyldt (Henderson et. al., 2005, p. 226). I et studie fra 1997, fandt Pietromonaco og Barrett, at individer med en bekymrende tilknytningsstil, kan finde det positive i situationer, som individer med en sikker eller angstpræget tilknytning fandt ubehagelig (Pietromonaco & Barrett, 1997, p. 1420). Samplet bestod af 104 studerende, som blev udvalgt på baggrund af en screening af tilknytningsstile, baseret på Bartholomews model (ibid., p. 1412). Der blev udvalgt individer inden for hver af de fire tilknytningsstile, og disse blev bedt om at udfylde et Rochester Interaction Record (RIR) skema, efter hver interaktion i dagligdagen, som havde en varighed på over 10 minutter (ibid.). Dette skema indeholder dele, som tilsammen overordnet måler på kvaliteten af ens interaktioner (ibid., p. 1413). Målingen vurderes ud fra: kvalitet/dybde af interaktion, emotionelle reaktioner, selvopfattelse og opfattelsen af den anden (ibid.). Disse fire dele, vurderes ud fra forskellige skalaer, som eksempelvis ved kvalitet/dybde går fra overfladisk til dyb (ibid.). Denne daglige måling, som foregik umiddelbart efter interaktionen, spændte over syv dage (ibid.).

Resultaterne her viste at individer med den bekymrende tilknytningsstil i høj grad er afhængige af andre, og skaber deres eget selvbillede ud fra den information, de får fra andre (Pietromonaco & Barrett, 1997, p. 1420). Desuden viste resultaterne at individer med den bekymrende stil, viste mindre ubehag end de andre tilknytningsstile i konfliktfyldte interaktioner (ibid.). Dette kan skyldes, at individer med den bekymrende stil, søger intimitet, og i konfliktsituationer har man partnerens fulde opmærksomhed (ibid.). Selvom det i disse situationer ikke er positiv opmærksomhed, kan det for den bekymrende stil stadig give en følelse af intimitet og en følelse at få opfyldt sit behov (ibid.). Grundet dette og andre fund, som peger i samme retning, påpeger Henderson et. al. faren for at individer med den bekymrende stil, i særlig grad, kan komme til at tolerer vold og/eller ubevidst opsøge eller finde trøst i disse konfrontationer (Henderson et. al., 2005, p. 227).

Grooming

En voldelig mand, viser ikke sin voldelige side fra begyndelsen. Både ifølge Buss' generelle undersøgelse og Walkers teori, som er specialiseret mod voldelige forhold, viser manden udelukkende sine gode sider, i det Walker betegner som en bejlende eller indledende fase. Ifølge David Buss' undersøgelse understreges mandens vilje til at vise sit fysiske værd, og fremstille sig selv bedre end sine potentielle rivaler (Buss, 1994c, p. 100). Det at vise kvinden sine ressourcer, selvtillid og at han er villig til at binde sig til forholdet, ses som væ-

rende vigtige træk. Dermed er det ikke i mandens interesse at påvise, sine dårligere sider i begyndelsen, men i stedet vise sig fra sin bedste side, indtil en form for tilknytning er opstået mellem parterne. Når et tilknytningsbånd, er skabt mellem parterne, kan de dårligere side begynde at vise sig og voldens cyklus med spændingsopbygning og voldelige episoder, begynder. Ifølge Walkers teori omkring netop voldens cyklus, er der ofte en indledende fase, hvor manden bejler til kvinden og viser overflod af ømhed og kærlighed. Denne indledende fase, kan perspektiveres til en form for *grooming* proces.

Betegnelsen grooming, benyttes primært i forbindelse med en proces, hvor voksne indynder sig hos børn, for at vinde børnenes tillid, for senere at misbruge dem seksuelt. Ifølge Kenneth Lanning, som har arbejdet for FBI i Amerika, med studier omkring seksuel kriminalitet har grooming som begreb, gennemgået en form for evolution de seneste år. Betegnelsen grooming, voksede frem igennem 1980'erne, hvor fokus begyndte at komme på seksuel kriminalitet mod børn, begået af medlemmer, som var tætte med familierne, frem for kriminalitet begået af fremmede (Lanning, 2018, p. 7). Kenneth Lanning sidestiller begrebet grooming, med *seduction*¹ (ibid., p. 9). Grooming eller forførelse, går ud på at skabe en indledende tillidsvækkende kontakt, som beror sig på en blanding af ømhed, opmærksomhed, materielle goder, samt at give offeret en følelse af at være speciel og være udvalgt (ibid.). På mange måder kan denne beskrivelse perspektiveres til den indledende fase i indgåelsen af et voldeligt parforhold. Lanning beskriver også, i henhold til evolutionen af begrebet, at det i de senere år er taget i brug af eksperter inden for forskellige genstandsfelter, til beskrivelse af denne type adfærd, inden for andre typer af forhold, end dem mellem barn og krænker (ibid., p. 10). Det værende sig adfærden, hvor en kontakt skabes, ved denne ømhed og illusionen om at et specielt bånd, med henblik på senere misbrug af dette tillidsbånd. Psykolog Lisa Aronson Fontes, benytter begrebet i forbindelse med voldelige parforhold. Hun beskriver, hvordan den voldelige mand, kan indlede forhold med overvældende opmærksomhed og kærlighed, søde ord og materielle gaver (Fontes, 2019). Dette udspiller sig for at kvinden skal overse, advarselssignalerne ved at indgå i et forhold med manden, indtil et dybere bånd er skabt (ibid.). Desuden beskriver både Fontes og Lanning, hvordan adfærden benyttes, som en form for kontrolltaktik fra mandens side.

I denne forstand, kan den indledende kontakt mellem en kvinde og en voldelig mand, anses som en grooming proces. Som både David Buss og Lenore E. Walker beskriver, viser

¹ Oversat til forførelse (min oversættelse)

manden sig fra sin bedste side i begyndelsen. Walker beskriver, hvordan særligt den voldelige mand, kan vise denne adfærd, som kan tangere til decideret stalking. Ofte i begyndelsen af forholdet, vil den voldelige mand søge at skabe et stærkt bånd, som bliver sværere at bryde, dette værende sig ved at foreslå at flytte sammen, blive gift osv. Alt dette bidrager til et større chok og mistro fra kvindens side, når den voldelige side viser sig. Herefter, som Walker beskriver, vil den voldelige cirkel være i gang, hvor en voldelig episode, sandsynligvis, efterfølges af en periode med masser af omsorg og anger, som forstærker kvindens mistro og tro på at det aldrig vil ske igen.

Antageligvis kan denne groomingsproces, kan være medvirkende faktor, til dybere forståelse af, hvorfor særligt kvinder med den bekymrende tilknytningsstil er udsatte. De higer efter opmærksomhed og omsorg, og når de møder en mand, som virkelig investerer tid og opmærksomhed i dem, er det svært ikke at falde for. De har et stort behov for at opleve andres anerkendelse og mærker sig selv bedst, igennem andre. Ved mødet med en mand, der vil dem så meget og anerkender dem, mærker kvinder med den bekymrende tilknytningsstil sig selv, som værende stærkere. Når en tilknytning er skabt, starter både voldens cyklus, men samtidig også den elastiske proces, som Dutton og Painter beskriver.

I forhold til Walkers beskrivelse af volden i parforholdet, som en cyklus, er Dutton og Painter uenige i denne fremstilling. Ifølge dem voldens episodiske karakter mere bestemmende for kvindernes efterfølgende oplevelse af tilknytning, samt psykiske følgevirkninger (Dutton & Painter, 1993b, p. 620). Disse voldelige episoder, sker ikke nødvendigvis, som en cyklus, hvor det spændingsopbyggende efterfølges af vold, som efterfølges af omsorg. I stedet foreslår Dutton og Painter at voldsomme negative episoder (vold) og positive episoder (omsorg/anger) begge er til stede og hænder periodisk (ibid.). De behøver ikke indgå i en cyklus og heller ikke at kunne forudsiges af kvinderne i forholdene (ibid.). De påpeger at det i Walkers studier, kun var omtrent halvdelen af kvinderne, som rapporterede at de forud for volden havde oplevet en spændingsopbygning og at det også kun var omtrent halvdelen som efter volden, havde oplevet øget omsorg og anger fra manden (ibid., p. 615). På baggrund af dette foreslår Dutton og Painter, alternativt til voldens cyklus, blot at anse volden som periodisk, uden at have fokus på forudsigeligheden af volden. Forudsigeligheden er ikke nødvendig eller signifikant forudsigende for udviklingen af det Walker omtaler som Battered Woman syndrom, ifølge Dutton og Painters omtalte studie, i afsnittet omkring dannelsen af traumatiske bånd (ibid., p. 620).

Når instinkter ramler sammen

I det ovenstående underafsnit, blev det nævnt, hvordan dannelsen af et tilknytningsbånd, kan ses som opfyldelsen af grundlæggende behov, som eksempelvis behovet for tryghed. I denne forbindelse opstår en form for paradoks i forbindelse med det voldelige parforhold. For hvad sker der, når den person vi har dannet et stærkt tilknytningsbånd til og som skal skabe tryghed, samtidig er én, som agerer voldeligt og potentielt farligt, og dermed truer trygheden?

En normal og helt automatiseret reaktion, når vi som individer oplever fare, er kamp-flugt responsen. Ifølge denne respons, kan det virke helt uforklarligt, hvorfor kvinder bliver i forhold, som kan vise sig at være yderst farlige. Ifølge Walter B. Cannon kan en ekstra respons, som kan opstå i en potentiel farlig situation, være ”frys”-responsen (Cannon, 1920, p. 189). Cannon anerkender, at ved oplevelsen af store emotionelt krævende situationer, kan disse have depressive, i stedet for stimulerende effekter, og derfor føre til en paralyserende situation, indtil handling ikke kan undgås (ibid.). Denne respons, kommer i forlængelse af Cannons fremlæggelse af McDougalls tanker, omkring at visse emotioner er forskelligt forbundne med de to automatiserede responser (ibid., p. 187). Ofte associeres frygt med ”flygt”-responsen, mens vrede associeres med ”kamp”-responsen (ibid.). I forhold til ”frys”-responsen, så belyser Bowlby, som tidligere nævnt, at vi danner tilknytning, bl.a. for at få opfyldt grundlæggende behov, som eksempelvis tryghed og sikkerhed. Noget, som Bowlby nævner er adaptivt at frygte er støj, mørke og fremmede (Bowlby, 1977, p. 205). Vi frygter fremmede, hvis intentioner vi ikke kan forudsige. I et voldeligt forhold, er det ikke en fremmed, som skader kvinderne, men derimod den mand, som der er dannet et tilknytningsbånd, til og, som derfor anses, som værende den trygge og velkendte. Dette er paradoksalt, men kan være forklarende årsag, til at kvinderne ikke kæmper eller flygter, som er adaptive responser, ved frygt eller vrede. Yderligere forklaring på denne manglende kamp eller flugt-respons, vil blive præsenteret i det nedenstående i form af tillært hjælpeløshed og kvinders evne til risikovurdering.

Tillært hjælpeløshed

Som nævnt, vil kvinder ofte i den opbyggende fase af voldcyklussen forsøge at regulere manden og kan her få en falsk tryghedsfølelse. Men selv på trods af alt dette, burde kvinderne vel stadig kunne fornemme faren og flygte eller kæmpe? Her mener Lenore E. Walker, at det er muligt, med tiden, for kvinden at kunne forudse, hvornår situationen vil eskalere og forud for dette forsøge fysisk at komme væk eller, eller afværge mest muligt. Her ser vi dermed, en mulig flugt-respons. Der er dog også den apatiske respons, som vi kalder

tillært hjælpeløshed. I en reformulering af teorien, fra 1978, af Abramson, Teasdale og Seligman, overføres og uddybes teoriens tanker yderligere mod mennesker. Specifikt inddeles tillært hjælpeløshed, i nogle forskellige dimensioner: universel hjælpeløshed og personlig hjælpeløshed (Abramson et. al., 1978, p. 52). Ved universel tillært hjælpeløshed har individet en tro på at både hans/hendes respons, samt respons fra alle andre ikke kunne have gjort nogen forskel, på en situations udfald (ibid.). Ved personlig hjælpeløshed, til lægger individet situationens udfald, udelukkende sig selv og evt. manglende evner (ibid.). Derudover skelnes der, desuden mellem kronisk hjælpeløshed og forbigående hjælpeløshed (ibid., p. 56). Hvilken en af delene, man oplever, afhænger også i hvilke situationer man oplever hjælpeløsheden. I den forbindelse skelnes der mellem global, hvor hjælpeløsheden optræder i en bred variation af situationer og den specifikke, hvor hjælpeløsheden optræder i snævre og specificerede situationer (ibid.).

I et studie fra 2010, som undersøgte både mænd og kvinders begrundelser for at blive i et voldeligt forhold, svarede over halvdelen af kvinderne at de blev, for de troede at volden var deres egen skyld (Eckstein, 2011, p. 25). Ud af et sample på 345, hvoraf 239 var kvinder, svarede 52,3 % at de troede volden var deres skyld (ibid.). Derudover svarede 73,2 % af kvinderne at de ville anse sig selv, som en fiasko, hvis de forlod forholdet (ibid.). Disse resultater peger mod en tendens, om at vende mandens vold indad, og fra kvindernes side påtage sig en stor del af skylden. Det er dette, Abramson et. al. klassificerer som personlig hjælpeløshed. Ved personlighed hjælpeløshed, ses en tendens til at vende fejlslagne beslutninger eller manglende evner til at løse problematikker indad (Abramson et. al., 1978, p. 54). Det kan også anses som intern eller ekstern hjælpeløshed, hvor man enten tilskriver ens situation eksterne faktorer, eller pålægger ens situation interne faktorer (ibid.). Abramson et. al. argumenterer for at dårlig selvtillid ofte opstår, hvis individet føler sig, som værende i en situation, som andre ville kunne løse, men som fremstår som uløselig for individet selv (ibid.). Nedsat selvtillid opstår udelukkende i tilfælde med personlig hjælpeløshed (ibid.). I en undersøgelse, som undersøgte følgerne af voldelige forhold, svarede 26 kvinder ud af 59, at de efterfølgende havde problemer med nedsat selvtillid (Orzeck, 2010, p. 178). Ud fra Lenore E. Walkers voldscyklus, vil kvinderne i den anden fase, ofte forsøge at afværge spændingen, men trods af dette vil fase tre være uundgåelig. Desuden ses ofte psykisk vold, hvor manden netop via verbale udbrud, vil nedgøre kvinden og overbevise hende om hendes egen skyld i voldens udfoldelse. Dette bidrager til kvindens tro på sin egen skyld, nedsat selvtillid og den personlige tillærte hjælpeløshed. Dette vil føre til en

opgivende og apatisk tilgang til volden, samt en tro på at ligegyldigt, hvordan kvinden agerer, kan volden ikke afværges. Handlemønstrene, der følger med denne tro, trækker stærke tråde, til depressionslignende symptomer. Netop depression ses ofte, som en direkte følgesygdom, hos kvinder, som befinder sig eller har befundet sig i voldelige forhold. Dette er undersøgt i flere studier, som netop har undersøgt mentale helbredsproblematikker, hos kvinder, som er kommet ud af voldelige forhold (Sato-DiLorenzo & Sharps, 2007; Wong & Mellor, 2014; Peterson, 2013).

Hvorvidt kvinderne oplever global, specifik, kronisk eller forbigående hjælpeløshed afhænger af livssituationen og hvorvidt de har et godt socialt liv uden for forholdet. Hvis kvinderne tidligere har været i forhold med mænd, som har ageret voldeligt, kan hjælpeløsheden få en global karakter, da det opleves i flere situationer, frem for med denne ene specifikke mand.

Risikovurdering

I en dansk undersøgelse, fra 2016, kortlagde man risikofaktorerne bag partnerdrab, på baggrund af 36 sagsakter, i perioden fra 2009 til 2011 (Rasmussen, 2016, p. 15). Når man udelukkende så på sager mellem heteroseksuelle par, og hvor manden var drabsmanden, endte man ud med 24 sager (ibid.). Nærmere undersøgelser viste at i ca. halvdelen af sagerne (11), havde manden, ifølge vidner, forud fra drabet udøvet fysisk vold med kvinden (ibid., p. 35). I den anden halvdel havde fysisk vold ikke været til stede forud for drabet, men derimod episoder med psykisk vold (ibid., p. 36). Kun i to sager, synes der ikke at have været hverken fysisk, seksuel eller psykisk vold til stede forud for drabet (ibid.). Drabene i de resterende sager, med vold involveret af enten fysisk eller psykisk karakter, er ofte sket i forbindelse med kvindens valg om at forlade forholdet (ibid.).

Disse tal præsenteres, for at understrege den potentielt farlige situation kvinden kan befinde sig i.

Optimistisk bias

Mulige forklaringer på kvindens manglende flugt eller kamp, er belyst i forbindelse med at manden ikke er en farlig fremmed, men derimod en tryk tilknytningsperson, samt at kvinden kan opleve tillært hjælpeløshed. Tillært hjælpeløshed har store ligheder med en form for frys-respons. En yderligere forklaring, kan findes ved kvinders evne til at risikovurdere, den situation de befinder sig i.

I 1999 udgav Norris et. al. et studie, omhandlende 152 kvindelige collegestuderendes evne til risikovurdering, i forhold til seksuelle overgreb. Kvinderne startede med at forestille sig opdigtede begivenheder, hvor blev udspurgt til deres reaktioner, på enten ”en typisk date”, hvis de var i et forhold, eller ”en typisk første date”, hvis de ikke på nuværende tidspunkt var i et forhold (Norris et. al., 1999, p. 234). Scenarierne inkluderede datens afslutning, hvor de forestillede sig at kysse hinanden, men samtidig vide at de ikke havde lyst til at det ikke skulle udvikle sig til sex og hvordan deres reaktioner ville være (ibid.). Dernæst besvarede kvinderne et spørgeskema, med forskellige statements, hvor de ud fra disse lavede en risikovurdering, på hvilken effekt disse ville have på kvindernes opfattelse af at være i fare. Eksempler på scenarier, ”manden betaler for middagen”, ”manden kommer med seksuelle kommentarer omkring dit udseende”, ”mandens fysiske udstråling”, med en rating fra 1-7 (ibid., p. 235). 7 ville her betyde at manden betalte meget, eller kom mange kommentarer osv. (ibid.). Ud for hvert af disse statements, svarede kvinderne dernæst på hvornår de ud fra dette ville føle sig på vagt, virkelig ukomfortable og føle en alvorlig risiko (ibid.). Resultaterne her viste, en lav evne hos kvinderne, til at vurdere hvornår de selv befandt sig i mulige farlige situationer. Først ved klar uønsket opførsel fra manden, følte kvinderne sig på vagt (ibid., p. 242). Desuden antydede studiets resultater et klart optimistisk bias fra kvindernes side (ibid., p. 243). Et optimistisk bias, skal forstås på den måde, at kvinderne typisk vurderede andre kvinder til at være i højere risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb, end dem selv (ibid.). Selvom, som Norris et. al. selv nævner, at dette studier bygger på hypotetisk opstillede situationer, har det vigtige implikationer, for hvordan kvinder opfatter deres egen udsathed.

Bowlbys forklaring om det trygge vs. den fremmede, som en adaptiv frygt, som det velkendte netop skal beskytte mod, skaber et paradoks i det voldelige parforhold. Dette kaster kvinders potentielt optimistiske bias yderligere lys over. Dette kan, antageligvis, være forklarende faktorer til at kvinder forbliver i voldelige parforhold. Hvis man anser manden, som den velkendte trygge favn, som trøster og støtter efter at faren er drevet over, dog den fare, de selv har udsat kvinden for, er det en svær dynamik at bryde ud af. Særligt hvis, som tidligere diskuteret, er usikker, i sin tilknytning. Hvis man anser den voldelige episode, som en mulig positiv interaktion og samtidig undervurderer risikoen for potentiel fare, kan dette være medvirkende faktorer, til at forblive i forholdet. Det er også dette dysfunktionelle perspektiv Dutton og Painter belyser, i teorien omkring traumatiske bånd. Bowlby beskriver desuden også, hvordan stærke tilknytningsbånd, kan dannes, selvom der fore-

kommer gentagen afstraffelse fra omsorgspersonen (Bowlby, 1977, p. 203). Dette peger mod, at før Dutton og Painter dannede deres teori, og begrebsliggjorde konceptet, var tanken om dannelsen af traumatiske bånd bevidste, hos Bowlby.

Social indlæring

John Bowlby nævner, som tidligere beskrevet, at vores tilknytningsadfærd delvist kommer til udtryk, på baggrund af vores tidlige erfaring med omsorgspersoner. Ud fra disse erfaringer, danner vi nogle indre skemaer, som er medbestemmende for, hvordan vi møder andre og agerer i sociale relationer. Det kan derfor tænkes, at hvis kvinderne i voldelige parforhold, er opvokset med vold i barndomshjemmet, og har set deres fædre agere voldeligt overfor deres mødre, kan de være mere tilbøjelige til at have dannet skemaer, om at vold i parforholdet er mere acceptabelt.

Social indlæringsteori har fokus på, at indlæring sker, enten gennem direkte erfaringer, eller gennem observationen af andres adfærd (Bandura, 1977, p. 3). Gennem direkte erfaring, ved belønning eller straf lærer vi at forme vores adfærd (ibid.). Denne udformning kan også ske, gennem forventning om, hvilket udfald en vis adfærd vil medføre (ibid.). Ved modellæring, indlæres ny adfærd ikke direkte gennem direkte erfaring, som enten giver positivt eller negativt afkast. Indlæring sker i stedet gennem observation af andres adfærd, og igen, hvordan andre individer reagerer på denne adfærd (ibid., p. 5).

I to forskellige studier, undersøgte det, hvordan det at have været vidne til vold i barndomshjemmet, senere formede ens syn på vold i parforholdet. O'Keefe undersøgte, hvilke medierende faktorer, der gjorde sig gældende i forbindelse med det at have overværet vold mellem forældre og udøve eller opleve vold i parforholdet (1998). Deltagerne i studiet bestod af 232 teenagere, som ud af et større sample, havde rapporteret høj grad af oplevet aggression mellem forældrene i hjemmet (O'Keefe, 1998, p. 44 & p. 47). Deltagerne besvarede anonyme spørgeskemaer, som bl.a. omhandlede deres selvtillid, hvorvidt de selv havde oplevet aggression eller vold fra forældre og hvorvidt de selv havde oplevet eller udøvet vold i et parforhold (ibid., p. 45f). Der blev i studiet skelnet mellem køn, i analyserne, da tidligere studier har peget mod forskelle mellem mænd og kvinder, i forhold til hvordan det at opleve aggression mellem forældre påvirker (ibid., p. 43). Det er eksempelvis, påvist i nogle studier, at oplevelsen af vold mellem forældre, er særligt påvirkende for risikoen for at kvinder, tolerer vold i senere parforhold (ibid., p. 42). O'Keefes nærværende studie, viste at kvinder, som havde oplevet høj grad af vold i barndomshjemmet og samti-

dig selv rapporterede at have været udsat for vold af enten far eller mor, havde højere risiko for også at have oplevet eller udøvet vold i et parforhold (ibid., p. 53). I modsætning til disse resultater fandt Stets og Pirog-Good i et studie fra 1987, ingen signifikant effekt mellem det at have oplevet vold i barndommen mellem forældre, og det at tolerer eller udøve vold i senere parforhold (Stets & Pirog-Good, 1987, p. 245). Studiet her baserede sig på spørgeskemaer fra 505 respondenter, fra forskellige universiteter (ibid., p. 240). Respondenterne blev bedt om at genkalde sig det værste år i deres barndom og rapportere, hvorvidt vold blev oplevet mellem forældre og/eller rettet mod dem (ibid., p. 240). Desuden blev de spurgt ind til deres kærlighedsforhold, i forhold til dating og oplevet jalousi, samt accept af vold rettet mod en partner (ibid., p. 240f). Resultaterne viste at kvinderne havde oplevet mere vold i parforhold, end mænd, men resultatet var ikke signifikant forskelligt, fra den mængde af oplevet vold i parforhold mænd oplevede (ibid., p. 245).

I forhold til disse forskellige fund, hvor O'Keefes studie peger mod at der er en forbindelse mellem det at have oplevet vold i barndommen og tolerer vold, i senere parforhold, som modstrides af Stets og Pirog-Good, kan flere faktorer være på spil. Bandura nævner, at inden for behaviorismen, kan individet delvist anskues som en organisme, som tankeløst former sin adfærd ud fra, positiv eller negativ forstærkning fra omgivelserne (Bandura, 1977, p. 3). Dette er dog ikke præmissen inden for social læringsteori, hvor individet i stedet ses, som én, der besidder kognitive evner, der gør os i stand til at profitere mere bevidst og dybdegående fra erfaringer (ibid.). I denne tankegang fungerer erfaringer, og responser mere informativt, for individet, som via sine kognitive funktioner, kan benytte og bearbejde disse på et dybere plan (ibid.). De to beskrevne undersøgelser har ikke undersøgt dybere, hvordan respondenterne har oplevet, eksempelvis moderen reagere på voldelige episoder. Eller hvordan forholdet og stemningen har været i familien forud eller efterfølgende voldelige episoder. O'Keefe undersøgte i sit studie, medierende faktorer, som bl.a. viste sig ved højere grad af selvtillid og gode præsentationer i skolen kunne ses som resiliensfaktorer, hos kvinder, som i barndommen havde oplevet vold (O'Keefe, 1998, p. 50). Disse faktorer var medvirkende årsager, til at kvinder var mindre tilbøjelige til at være i risiko for at ende i voldelige parforhold senere i livet. På samme måde er lavere selvtillid blevet fundet som årsag, både til det at udøve, men også at finde sig i vold i parforholdet (ibid., p. 50f). Disse fund er i tråd med adfærden, som er beskrevet i forbindelse med tillært hjælpeløshed. Den lavere selvtillid gør at man er mere tilbøjelig til at vende mandens vold indad og give sig selv skylden, hvilket manden ofte vil puste yderligere til, gennem verbale overgreb.

Disse studier, undersøger observerende indlæring, af forældre, som er i individets tætte omgivelser, eller hvor indlæringen sker direkte. Denne form for modellæring, kan dog også ske, ved at observere personer eller begivenheder, som er uden for individets tætte omgivelser. Bandura beskriver at det bl.a. kan ske gennem det at se fjernsyn (Bandura, 1977, p. 7). I det følgende synet på mediernes indflydelse diskuteres nærmere.

Mediernes indflydelse

Ifølge et narrativt studie, omhandlende normaliseringen af vold i heteroseksuelle forhold, har vi i den vestlige kultur to former for kærlighedshistorier (Wood, 2001, p. 257). Der er eventyret, hvor prinsen på den hvide hest ankommer og bejler og så den mørkere kærlighedshistorie (ibid.). Kvinderne i studiet, havde selv været i voldelige forhold, og flere forsøgte længe at bevare illusionen om eventyrforholdet, men når dette brast, opstod en anden historie, hvor mænd er kontrollerende og voldelige til tider (ibid.). Kvinderne bliver i forholdet: det er sårende og kan gøre ondt, men dog ses det, som en nødvendighed (ibid.). Man må, så at sige, det søde med det sure. På sin vis bidrager megen skønlitteratur, til opretholdelsen af denne inddeling. I et studie fra 2016, undersøgtes det, hvordan yngre kvinder reagerede på filmen ”Fifty Shades of Grey”. Filmen er baseret på en bog, skrevet af E. L. James og den blev et stort og populært fænomen. Historien handler om den magtfulde milliardær Christian Grey, som har en mørkere side, hvor han nyder at binde og mishandle kvinder, for sin fornøjelses skyld. Han har, med andre ord, sadistiske tendenser. Han møder den unge jomfruelige, collegestuderende Anastacia Steele, som drages mod ham. Det er forholdet mellem disse to, som er bogens og filmens omdrejningspunkt. Et forhold, som vakte debat; særligt Christians opførsel. Han er meget jaloux anlagt og dominerer og kontrollerer Anastacia med hård hånd. Dog beskrives deres forhold ikke som værende et voldeligt forhold, men skaber i stedet denne romantisering og netop en idé om at, hvis blot man elsker nok, er alt muligt. Kvinderne i studiet så filmen, og medvirkede derefter i et fokusgruppeinterview, hvor de fokuserede på de gode og de dårlige aspekter i forholdet (Bonomi, 2016, p. 141). Af de gode aspekter, blev nævnt Christians status og hans medfølgende muligheder, for at give Anastacia dyre gaver (ibid., p. 142). Af de negative aspekter, blev hans dominerende, kontrollerende og stalking lignende adfærd nævnt (ibid.). Dog kunne flere af kvinderne, godt sympatisere med hans opførsel, grundet hans beskrevne traumatiske barndom (ibid., p. 143). Desuden mente flere af kvinderne i studiet, at Anastacia manglede evnen til at sige fra og opsætte klare grænser i forholdet (ibid., p. 144).

Dette studie, viser et lettere foruroligende billede af yngre kvinders syn på vold i forholdet. Det bliver beskrevet i bøger og på film, pakket ind, som en kærlighedshistorie, og unge kvinder, ser det, som værende netop det. Dette er problematisk for forståelsen af voldelige forhold, men bidrager samtidig også til forståelsen af, hvorfor kvinder bliver. Vi bliver påvirkede af det vi ser og oplever, selvom vi ikke altid er os det bevidste, opfatter vi det ubevidst. Medier kan på denne måde være med til at opretholde et billede af manden, som kontrollerende og legaliserer dette. Samtidig tegnes et billede af at kvinden, skal finde sig i det og samtidig skabe et billede af, at hvis man bliver, tilgiver og elsker nok, så kan alt klares. Og at mandens adfærd på denne måde kan ændres. Der er flere eksempler både i film og litteratur på denne romantiserede fremstilling af dysfunktionelle forhold. Der vil ikke nævnes yderligere eksempler her, men blot belyse vigtigheden i mediernes indflydelse.

Der er desuden en problematik i forhold til at flere af kvinderne i fokusgruppeinterviewene, mener at en del af skylden ligger hos kvinden, i tilfældet med *Fifty Shades of Grey*, *Anastacia*. Kan det nogensinde blive kvindens skyld? Dette er der uenighed omkring. Spørger man feministisk teori, vil det aldrig give nogen mening at tale om kvindens skyld. Der er dog også undersøgelser, som taler om hvordan personligheder reagerer på hinanden og som i denne forbindelse taler om relevansen i tale med begge parter ved en eventuel terapeutisk intervention. Hvis det skal gavne, skal ikke blot mandens ageren ændres på, men hele par dynamikken skal i talesættes og ændres. I en undersøgelse af yngre college-studerendes erfaring med vold i parforholdet, med et samlet sample på 117 mænd og 293 kvinder, viste det sig at, kun i 4 % af tilfældene var manden alene den aggressive (Deal & Wampler, 1986, p. 464). I modsætning var der 15 % af tilfælde, hvor manden var offer, overfor 5 %, hvor kvinden alene var offeret (ibid.). Det interessante ses dog i tallene for, hvor mand og kvinde, både så sig som offer og den aggressive, her lå tallet for begge køn på 21 % (ibid.). Dette taler for et synspunkt, hvor det er relevant at have begge parter med i betragtningen. Dog skal den ujævne fordeling i samplet holdes for øje, hvor kvinderne var overrepræsenteret, samt at der er tale om selvrapportering.

Søgen efter dominans

I forlængelse af ovenstående studie, omkring synet på filmen ”*Fifty Shades of Grey*”, hvor kvinderne svarede at de fandt Christian Greys dominante adfærd, som et overvejende negativt træk, har et andet studie vist at dominans sommetider netop er det kvinder søger. I et studie udført af Palmer-Hague og Watson fra 2016, undersøgte de i forlængelse af Trivers-

Willard hypotesen, hvorvidt kvinder var i stand til at fornemme kønnet på deres fremtidige barn. Ud fra denne fornemmelse, ville det være adaptivt for kvinderne at vælge en mand, som bedst sikrede den bedst mulige reproduktive succes for afkommet (Palmer-Hague & Watson, 2016, p. 12). De undersøgte kvindernes egen dominans via tre forskellige spørgeskemaer (ibid., p. 14). Kvindernes præference for en partner, blev undersøgt gennem spørgeskemaer, hvor adfærd hos en dominant og en mere underdanig mand blev præsenteret og ratet som ønskværdig eller ej hos en kommende partner (ibid., p. 15). Desuden præsenteredes kvinderne for billeder, af mænd, som henholdsvis udviste dominante eller ikke-dominante træk (ibid., p. 14f). I denne forbindelse er hårgrense og kæbelinje i tidligere studier, blevet udpeget, som tegn på mandlig dominans (ibid., p. 12). Studiet viste, at kvinder som selv var dominante, i deres adfærd, var mere tilbøjelige til at fornemme at de ville føde en søn i fremtiden. Desuden var de, som forudså fødslen af en søn, mere tilbøjelige til at udvælge den dominante mand, som en potentiel og ønskværdig partner, på kortere sigt (ibid., p. 22).

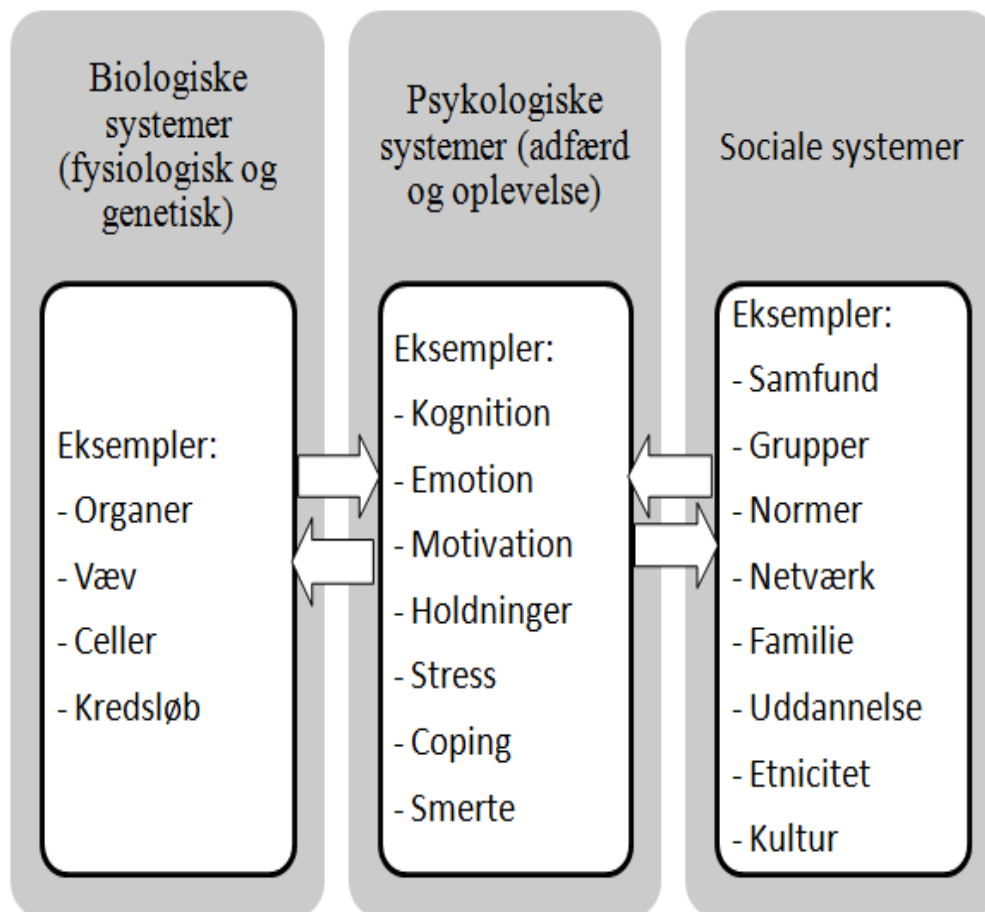
Resultaterne i dette studie harmonerer med Kanazawas hypotese, omkring at det kan være adaptivt at udvælge en mand med dominante eller aggressive træk (Kanazawa, 2008, p. 133). Aggressiv adfærd, anses i dag samfundsmæssigt, ikke som en et udpræget positivt træk, men det kan stadig, tænkes at have fordele. Mænd, som er bedre til at tale for sig og kræve sin ret, frem for en mand, som er mindre fysisk og verbalt dominant, kommer ofte højere i det sociale hierarki og i arbejdslivet. Studiet præsenteret ovenfor af Palmer-Hague og Watson (2016), understøtter denne teori om en mulig præference for dominante mænd, under visse omstændigheder. Der er dog andre dele af Kanazawas studie, som har mødt blandede resultater. I forhold til hans konklusion omkring, at kvinder med voldelige mænd føder flere sønner, har Pollet og Nettle (2010), undersøgt hvorvidt den generaliserede Trivers-Willard hypotese møder evidens i forhold til drengefødsler blandt et britisk og et guatemalansk sample. Pollet og Nettle undersøgte specifikt, hvorvidt høje kvinder, med højere BMI, var mere tilbøjelige til at have sønner, end døtre. Samplet bestod af 10,354 britiske kvinder og 1,888 guatemalanske kvinder (Pollet & Nettle, 2010, p. 62f). Ud fra informationer omkring højde, samt vægt, samt fødslen af henholdsvis døtre og sønner, udregnedes sexratioen. Studiet fandt ingen sammenhæng mellem kvindernes vægt, højde og drengefødsler i de to forskellige befolkningsgrupper (ibid., p. 69). Dermed var der ikke evidens for Kanazawas fremstilling af den generaliserede Trivers-Willard hypotese. Der er dog mange studier, som med forskellige metoder, har testet Kanazawas teori og der er, som

nævnt, blandede resultater. I 2012 udgav Fujita et. al. et studie, fra Kenya, som påviste at fattige mødre producerede mere indholdsrig mælk til døtre, hvor mere velstående kvinder, producerede mere indholdsrig mælk til deres sønner (Fujita et. al., 2012, p. 57). Studiet undersøgte både biologiske faktorer, dette værende sig brystmælkenes rigere indhold, samt behavioristiske tendenser, i forhold til frekvensen af amning. Den behavioristiske del, viste ingen forskel, i hyppigheden af amning mellem sønner og døtre (ibid. ,p. 56). Dette bakker derfor delvist op om hypotesen omkring mere investering i sønner hos velstående familier, og mere investering i døtre hos fattigere familier, for at fremme reproduktiv succes.

Hvorvidt tanken omkring, at kvinder skulle forblive i voldelige parforhold, for at føde flere sønner og videregive dominante træk til eventuelle sønner, er yderst spekulativ. Hvilket Kanazawa også selv nævner, samt at hans teori mangler yderligere forskning og evidens.

Den biopsykosociale model

I dette afsluttende diskuterende underafsnit vil der følge en opsamling af de diskuteredes perspektivers bidrag til besvarelse af problemformuleringen. Da de forskellige præsenterede faktorer spiller dynamisk sammen, i forhold til kvinder ender og forbliver i voldelige parforhold, vil den biopsykosociale model benyttes, for at skabe en bedre illustration af denne dynamik. For illustration af modellen, se model 2.

Model 2. Den biopsykosociale model. Inspireret af Friis-Hasché, Frostholt, Schröder, 2013, p. 37.

Den teoretiske grundtanke bag den biopsykosociale model er systemisk funderet (Friis-Hasché, Frostholt, Schröder, 2013, p. 36). Systemteorien, bygger på at alle systemer, fra enkeltstående individer til dannelsen af større grupper og til internationale strukturer af politisk karakter, er gensidigt forbundne og i nødvendig interaktion (ibid.). Hvis man derfor, studerer fænomener af en hvis kompleksitet må disse, ses og forstås ud fra de helheder de indgår i, og kan ikke begribes udelukkende ud fra delementer (ibid.). Som illustrationen ovenfor viser, inddeles modellen i tre faktorer, de biologiske, de psykologiske, hvor individet er fokuspunktet og de sociale systemer, som fokuseres mod omverdenen. Da den biopsykosociale model i udgangspunktet er en sygdomsmodel, er dens bagvedliggende tanke, at årsagen til sygdom skal søges i alle tre systemer, som gensidigt påvirker og påvirkes af hinanden.

Biologiske, psykologiske og sociale systemer

Hvis man med udgangspunkt i modellen, spørger om årsagen til at kvinderne ender i og forbliver i voldelige parforhold, må alle faktorerne tages med i betragtning. Ud fra det bio-

logiske system, så belyses dette i specialet gennem det evolutionære perspektiv. Dette perspektiv tager udgangspunkt i basale og ultimative mekanismer hos individet, nemlig søgen efter en partner, vi kan knytte os til, og som forhåbentlig har nogle gode gener, som kan videreføres til evt. afkom. Uagtet, kan voldelige mænds indledende kontakt betegnes, som en form for grooming proces, hvor kvinden mødes af store mængder omsorg og opmærksomhed. Dette, set i et evolutionært perspektiv, bidrager til at kvinden ender i forholdet, da hun umiddelbart møder en mand, som virker og fremstår klar til at investere i hende og forholdet, både emotionelt og materielt. Kvindernes tilknytning og dannelsen af traumatiske bånd, samt tillært hjælpeløshed hører under de psykologiske systemer. Kvindernes specifikke tilknytningsstil, kan, som undersøgelser fra Pietromonaco og Barrett., samt Henderson et. al. viser have stor indvirkning, hvem der ender i et voldeligt parforhold. Kvinder med en usikker tilknytning, og særligt den bekymrende tilknytningsstil kan være i større risiko, for at indgå i en voldelig relation. Dette kan, igen påvirkes af de evolutionære faktorer, som tidligere nævnt, i forhold til at særligt kvinder med den bekymrende tilknytning udtrykker det evolutionært betingede behov, hvor de søger og har brug for anerkendelse fra andre. Derfor kan dem førnævnte, grooming proces, særligt tiltale og tiltrække kvinder med den bekymrende tilknytningsstil. Igen kan påvirkningen også ske den anden vej, da manden kan aflæse at det i forhold til denne kvinde, vil være særligt gavnligt at udvise stor opmærksomhed og ekstra ømhed, i tiltrækningen af denne specifikke partner. I forhold til tillært hjælpeløshed, kan dette anses som en copingstrategi fra kvindernes side, og dette kan samtidig tolkes som et basalt "frys"-instinkt, ifølge Walter Cannon.

Disse aspekter, foregår på et mikroniveau, som også både påvirker og påvirkes af makroniveauet. Mediernes indflydelse på at det at kvinder forbliver i voldelige forhold, samt studierne omkring oplevet vold i barndommen og familiens struktur, udgør makroniveauets sociale systemer. Antageligvis, ville bøger og film, som "Fifty Shades of Grey", ikke blive skrevet eller lavet, hvis ikke vi individer, på mikroniveauet købte og støttede dem. Dermed foregår der også her, en reciprok påvirkning, hvor medierne influeres af populariteten af visse historier. Samtidig, som social indlæringssteori viser, kan vi individer også påvirkes af det vi ser og læser og modellerer vores adfærd, ud fra de personer vores opmærksomhed rettes imod. Denne modellering, kan danne et indre skema hos kvinderne om at mændene kan reddes, og at det blot kræver, at de bliver i forholdet og viser tilstrækkelig med kærlighed. I forlængelse af tidligere præsenteret studie af Eckstein, viste undersøgelsen yderligere 46,9 % ud af 239 kvinder, at de blev i forholdet, for at redde den voldelige mand (Eckstein,

2011, p. 25). 48,5 % svarede at de måtte blive og være den stærke i forholdet og 38,9 % svarede at det ikke var mandens skyld, når han gjorde dem ondt (ibid.).

Knap halvdelen af disse kvinder, blev dermed i forholdet, for at redde den voldelige mand. Hvilket meget skønlitteratur og film også viser os kan lade sig gøre. Virkeligheden er dog den, at selvom det kan lade sig gøre at ændre dynamikken i et voldeligt forhold, sker dette ikke af sig selv, men kræver professionel hjælp. En måde hvor mikro- og makroniveauerne påvirker hinanden på er også hvordan vi opfatter de ting vi ser. Hvis kvinderne er vokset i et hjem med vold, og de ser film osv. med vold eller dominerende/kontrollerende adfærd, som delvist også der accepteres og ligefrem romantiseres, kan denne tidlige indlæring møde yderligere forstærkning.

Metodiske overvejelser

I dette underliggende diskuterende afsnit, vil fokus være på de metodiske overvejelser i forbindelse med udarbejdelsen af specialet. Dette vil blive gjort ved i to yderligere underliggende afsnit at overveje specialets brugbarhed og teoriernes validitet i forhold til besvarelse af problemformuleringen, vha. kvadrantmodellen. Dernæst belyses specialets begrænsninger.

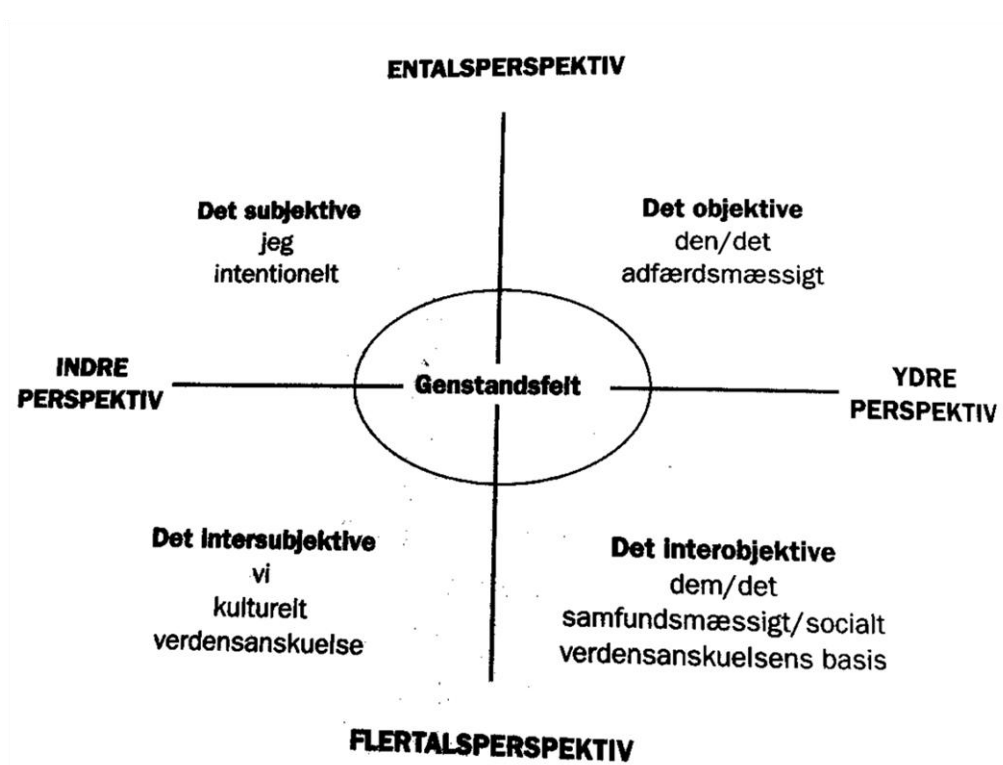
Brugbarhed

I forbindelse med specialets kliniske brugbarhed og den benyttede teoris validitet, i forhold til at besvare det overordnede spørgsmål af problemformuleringen, har der været flere overvejelser. Specialets overordnede mål var gennem en eklektisk og hermeneutisk tilgang, at skabe en dybere og bredere forståelse, for hvorfor kvinder ender og forbliver i forhold, med en mand som er voldelig. I forhold til dette er forskellige teoretiske retninger inden psykologien blevet benyttet, som led i skabelsen af denne forståelse. Dette kan bidrage til forståelse, inden for det kliniske arbejde, med de kvinder, som opsøger behandling, enten efter forholdets slutning, eller som hjælp til at bryde ud af forholdet. Ofte, opbygger kvinderne en form for glansbillede, eller de når en apatisk tilstand, hvor de ikke oprigtigt kan se eller risikovurdere den potentielt farlige situation, de befinder sig i. Her er det vigtigt for behandlere, at kunne hjælpe kvinderne til at se situationen, som den oprigtigt er og hjælpe dem til at opdage den dynamik, der er på spil i forholdet. Gennem denne nye forståelse, kan kvinderne, forhåbentligt forlade forholdet, og støttes igennem dette.

I forhold til specialets validitet, hvorvidt det besvarer den problemformulering, der er opstillet fyldestgørende og dermed måler det, den skal, vil jeg herunder introducere kvadrantmodellen til nærmere undersøgelse af dette.

Kvadrantmodellen

Kvadrantmodellen er opstillet, af den amerikanske filosof Ken Wilbers, for at vise at fænomeners dele og helheder, ingen steder forekommer i ren form (Sonne-Ragans, 2012b, p. 213). Fænomener eksisterer altid for sig selv og samtidig i forbindelse med andre fænomener (ibid., p. 214). Grundet dette skal videnskabelige undersøgelser, altid finde sted og tage højde for den omverden og de sammenhænge, det undersøgte fænomen indgår i (ibid.). For illustration af kvadrantmodellen, se model 3.

Model 3. Kvadrantmodel (Sonne-Ragans, 2012b, p. 214).

De fire kvadranter i modellen, er selvstændige, men samtidig forbundne (ibid., p. 214). De to kvadranter på venstre side omhandler indre forhold, mens de to på højre side omhandler ydre forhold (ibid.). De øverste to kvadranter omhandler forhold på individniveau, mens de nedre kvadranter omhandler forhold på et kollektivt plan (ibid., p. 215). Tanken, er at alle perspektiverne alle bidrager til forståelsen af det undersøgte fænomen. Ligesom eklekti-

cismen understreger at det ikke er muligt, at inddrage alle teoretiske perspektiver i en undersøgelse, understreges det også her, at det ikke er muligt at inddrage alle kvadranter i en enkelt undersøgelse (ibid.). Herunder vil jeg præsentere de fire kvadranter i modellen nærmere, og se på hvordan de valgte teorier i dette speciale kan bidrage til at belyse de forskellige dele af kvadrantens fokusområder.

- Det subjektive, øverste venstre kvadrant: Fokuserer sig i mod det indre entalsperspektiv. Teorier inden for denne kvadrant forklarer fænomener indefra, dette værende sig tanker, principper, værdier, intentioner og emotioner (Sonne-Ragans, 2012b, p. 215). Fokuset her være forklarende og fortolkende (ibid.).
- Det objektive, øverste højre kvadrant: Fokuserer sig i mod det ydre entalsperspektiv. Teorier inden for denne kvadrant forklarer fænomener udefra, dette værende sig handlinger, adfærd, personlighedstræk, ytringer og følelsesudtryk (ibid.). Der kan samtidig være fokus på indre motiver osv., men i så fald forklares disse udefra (ibid.). Der er dermed udelukkende et behavioristisk fokus (ibid.).
- Det intersubjektive, nederste venstre kvadrant: Fokuserer sig i mod det indre flertalsperspektiv. Teorier inden for denne kvadrant fokuserer bredere mod at forklare sociale, historiske og kulturelt betingede værdier og påvirkninger, som fænomenet underlægges (ibid., p. 216). Der er fokus på alt der har med interaktion, forhandlinger og transaktioner mellem subjekter at gøre (ibid.). Kvadranten henviser til et kollektivt verdensbillede (ibid.).
- Det interobjektive, nederste højre kvadrant: Fokuserer sig i mod det ydre flertalsperspektiv. Teorier inden for denne kvadrant fokuserer på at forklare forskellige sociale systemer, lovgivning, befolkningsgrupper osv. (ibid.). Hvor den intersubjektive kvadrant, henviser til det kollektive verdensbillede, henviser denne til dettes materielle over- eller underbygning (ibid.).

I forhold til det evolutionære perspektiv, benyttet i dette speciale, er der primært fokus på adfærd og hvordan denne forklares ud fra grundlæggende mekanismer og instinkter. Der er primært et behavioristisk fokus. Kvinderne ender i voldelige forhold, fordi de søger gode og sunde gener, til potentielt afkom. Desuden søger de en mand, som vil investere i dem og afkommet. En mulig begrundelse for at de bliver i forholdet, er muligheden for at føde flere sønner og videreføre dominante gener til disse sønner. Dette forholder sig til kvadranten omkring det objektive perspektiv. Den samme kvadrant belyses af teorierne omkring pardynamik, nærmere bestemt voldens karakter, hvad enten den ses som en cyklus, eller

der fokuseres på den som værende periodisk. Dette forklarer fænomenet udefra, uden dybere fortolkning af kvindernes følelser eller tanker omkring volden. Tilknytningen fortolker og forklarer dybere, medierende faktorer, for at kvinderne ender i disse forhold. Tilknytningsstile og tidlige erfaringer med omsorgspersoner, kan være medvirkende faktorer til, at kvinder ender i voldelige forhold, da det kan skabe bund for en bredere accept og tolerance for vold, hvilket social indlæringsteori også belyser. Dette henvender sig mod den subjektive kvadrant, da det henvender sig principper, emotioner og tanker. Mediernes indflydelse kaster lys over kulturens indflydelse på kvindernes syn på det at være og forblive i et voldeligt forhold, desuden kaster den biopsykosociale model lys over, hvordan mikro- og makroniveauet reciprok påvirker hinanden. Det henvender sig mod belysning af den intersubjektive kvadrant.

Hvis teorierne og studierne, som har undersøgt dem nærmere, sammensættes, kan det hertil menes at tilknytningsteori, samt det voldelige parforholds dynamik, ses som givende de bedste besvarelser på, hvorfor kvinder forbliver i voldelige parforhold. Kanazawas studie, omkring at kvinder føder flere sønner, med voldelige mænd, er næppe forklaring nok på at de forbliver i forholdet. Resultaterne omkring dette er yderst blandede, og som Kanazawa selv nævner, er konklusionen spekulativ. Både Bowlby, Dutton og Painter, samt Walker taler om, at et omdrejningspunkt for at folk danner bånd og forbliver i dysfunktionelle forhold, er den episodiske vold. Når man oplever skiftevis afstraffelse og derefter kærlighed og omsorg, dannes et traumatisk bånd. Både Walker og Dutton og Painter, fandt dette aspekt vigtigt i deres undersøgelser, trods uenighed omkring, hvorvidt det foregår i en cyklus eller mere uforudsigeligt. Desuden har andre studier vist at tilknytning, er stærkere forudsigende faktorer for kvaliteten af ens parforhold, en eksempelvis trækteoretiske faktorer (Nofle & Shaver, 2006; Shaver & Brennan, 1992). Bowlby taler også om vigtigheden af individets tidlige erfaringer. Det er dog stadig svært at give et konkret svar. Som casen omkring Barbara viser, så opvoksede hun i et trygt miljø, hun udviklede en stærk selvtillid og en stærk individualitet og endte på trods af dette med at tilbringe en årrække med en mand, som var både verbalt og seksuelt voldelig.

Begrænsninger

Der har været flere begrænsninger i forhold til dette speciale. En klar begrænsning har været den tidsmæssige faktor, og det at finde den bedst mulige metode, til at afdække problemformuleringen. Dette speciale er teoretisk funderet, og undersøger fænomenet omkring kvinders, som bliver i voldelige parforhold, ud fra forskellige teoretiske vinkler. For

at knytte teorien til virkeligheden er to cases, baseret på interviews med kvinder, som har oplevet at være i et voldeligt forhold blevet benyttet. De er udelukkende benyttet som illustrative eksempler, i afsnittene, som beskæftiger sig med det voldelige parforhold. En klar begrænsning her, har været at vurdere, hvor meget casene skulle inddrages og forholde sig kritisk til inddragelsen. En begrænsning i forbindelse med at benytte cases, har samtidig været at jeg personligt ikke har talt med og mødt kvinderne og derfor blot har det skrevne ord, som udgangspunkt. Af denne grund har jeg begrænset brugen af cases, og i stedet udelukkende benyttet dem illustrativt, uden analyse eller fortolkning. Her havde en anden mulig metode været, selv at udføre lignende interviews. Dette blev dog fravalgt grundet tiden, og grundet etiske overvejelser, i det jeg ville skulle spørge ind til mange personlige ting, også omkring kvindernes opvækst osv. Der findes også en del undersøgelser, som, bl.a. med en narrativ tilgang har talt med kvinder om deres oplevelser i voldelige forhold. Jeg havde derfor også overvejelser omkring, hvad sådanne interviews ville kunne bidrage med, i den dybere forståelse. Det ville dog have givet specialet et dybere lag, da jeg så kunne have mødt kvinder i situationen og skabt en personlig kontakt.

Der har også været flere overvejelser i forhold til valget af teorier og litteratur. En faldgrube i sådanne typer af rendyrkede teoretiske studier, med illustrative cases, kan blive at danne en form for puslespil, hvor tingene bliver for søgt og man forsøger at få teori og cases til at passe sammen. Dette har jeg forsøgt at undgå, ved bl.a. at have haft flere overordnede teoretiske retninger og kriterier på plads, tidligt i processen. Nogle teorier er dog blevet udvalgt efterfølgende på baggrund af metaanalyser og præsentationer af teorier, med relevans for emnet og de spørgsmål specialet har søgt svar på.

En udfordring har også været at finde nyere teorier inden for emnet. De brugte overordnede teorier er af ældre dato og det kunne have været relevant med nyere og opdateret teori. Dette har det, som nævnt, gennem mine søgninger i litteraturen været svært at finde. I forbindelse med dette, er nyere studier, som har beskæftiget sig med ældre teorier, blevet benyttet i diskussionen. Dette har vist, at teorierne stadig har relevans for emnet og stadig benyttes til undersøgelse af fænomenet. En klar begrænsning eller besværlighed i forbindelse med dette, har dog også været det at finde en klar afgrænsning af emnet. Der har været rigtig meget litteratur at finde, og det har været svært at afgrænse, særligt når emnet personligt findes interessant og man gerne vil inddrage så meget, som muligt. Selvom det er forsøgt afgrænset, er flere begreber, benyttet, i problemformuleringen, såsom ”tilknytningsteori” stadig bredt. Et andet studie i lignende form, kunne have gavn af meget tidligt i

processen at indkredse det nøjere og fokusere på én specificeret teori eller teoretiker inden for det tilknytningsteoretiske perspektiv. Som eklekticismen specificerer, vil det aldrig være muligt at inddrage alle teoretiske perspektiver, i en afhandling og der kan derfor ikke forventes fuldkomne svar (Sonne-Ragans, 2012, p. 34).

Konklusion

Min problemformulering lyder:

Hvordan kan det, med udgangspunkt i evolutionær teori, tilknytningsteori, samt par dynamisk, forklares at nogle kvinder havner og forbliver i voldelige parforhold?

Første spørgsmål i problemformuleringen, om hvorfor kvinder havner i et voldeligt parforhold, er primært blevet besvaret med afsæt evolutionær teori. Gennem David Buss' studie, er det blevet belyst, hvordan kvinder generelt udvælger en partner, ved at se på, hvordan de får bedst mulige gener til potentielt afkom. Desuden, hvordan de udvælger en partner ud fra at indgå i forhold med en mand, som vil investere i hende og deres børn. Særligt voldelige mænd kan tænkes, som en form for kompensering, at vise sig fra deres bedste side, i denne indledende fase, som Lenore E. Walker betegner som en bejlende fase. Dette kan antage form, af en grooming-lignende proces, hvor manden viser kvinden stor opmærksomhed, ømhed og giver materielle gaver. Dette betegnes også af Walker som, en fase, der kan antage form af en stalking-lignende adfærd fra mandens side. Denne adfærd kan især inddrage kvinder med en bekymrende tilknytningsstil, som ifølge Henderson et. al. er særlig udsat for at ende i voldelige parforhold.

I forhold til det andet spørgsmål, omhandlende, hvorfor kvinder forbliver i voldelige parforhold, har særligt tilknytningsstil vist at have effekt på, hvilke kvinder der forbliver i voldelige parforhold. Desuden beskrives det, hvordan et tilknytningsbånd skabes mellem manden og kvinden, som gør det sværere for kvinden at bryde ud af. Dutton og Painter beskriver hvordan et traumatisk bånd kan opstå mellem parterne, som særligt forstærkes gennem magtens ubalance og voldens sporadiske natur. Manden er både den som udøver volden, men samtidig også den, som trøster efterfølgende. Denne trøst kommer kvinden til at mangle, hvis hun forlader ham, og det skaber et dysfunktionelt afhængighedsbånd mellem kvinden og den voldelige mand. Dette kommer desuden til udtryk ved tillært hjælpeløshed, hvor kvinden passivt oplever volden, ude af stand til at flygte eller kæmpe, da hun lærer at hendes adfærd ikke kan kontrollere eller reducere de voldelige episoder. Perspektiv-

tivet i dette er yderligere blevet belyst gennem Albert Banduras sociale indlæringssteori og perspektiveret til mediernes indflydelse på at være i og forblive i et voldeligt forhold.

Den afsluttende konklusion bliver, at der er mange aspekter på spil, i forhold til hvorfor kvinder ender i og forbliver i voldelige parforhold. Tilknytning, samt pardynamik er her blevet præsenteret og diskuteret og kaster, antageligvis, det bedste lys over mulige forklaringsmodeller, på hvorfor kvinder forbliver i voldelige parforhold. Desuden er evolutionær teori inddraget, som også giver potentielle bud, og muligvis primært bidrager til hvorfor kvinderne ender i forholdene. Det giver dog ikke den fulde og endegyldige forklaring, og det virker stadig meget individuelt, hvad der får kvinder til at blive i voldelige parforhold.

Litteraturliste

Abramson, L. Y., Seligman, M. E., & Teasdale, J. D. (1978). Learned helplessness in humans: Critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology*, 87(1), 49-74.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0021-843X.87.1.49>

Acitelli, L. K. & Duck, S. (1987). Postscript: Intimacy as the Proverbial Elephant. In D. Perlman & S. Duck, *Intimate Relationships – Development, Dynamics and Deterioration* (pp. 297-307). SAGE Publications, Inc.

Ainsworth, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709-716.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0003-066X.44.4.709>

Ainsworth, M. S., & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46(4), 333-341.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0003-066X.46.4.333>

Alhalal, E. A., Ford-Gilboe, M., Kerr, M., & Davies, L. (2012). Identifying factors that predict women's inability to maintain separation from an abusive partner. *Issues in Mental Health Nursing*, 33(12), 838-850.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.3109/01612840.2012.714054>

Ali, P. A., Dhingra, K., & McGarry, J. (2016). A literature review of intimate partner violence and its classifications. *Aggression and Violent Behavior, 31*, 16-25.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1016/j.avb.2016.06.008>

Allison, C. J., Bartholomew, K., Maysless, O., & Dutton, D. G. (2008). Love as a battlefield: Attachment and relationship dynamics in couples identified for male partner violence. *Journal of Family Issues, 29*(1), 125-150.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0192513X07306980>

Arcand, J.-L., & Rieger, M. (2012). Maternal height and the sex ratio. *Journal of Evolutionary Psychology, 10*(2), 69-81.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1556/JEP.10.2012.2.3>

Aron, A. & Aron, E. N. (2006). Romantic Relationships from the Perspectives of the Self-Expansion Model and Attachment Theory: Partially Overlapping Circles. In M. Mikulincer & G. S. Goodman, *Dynamics of Romantic Love – Attachment, Caregiving and Sex* (pp. 359-379). The Guildford Press.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Oxford, England: Prentice-Hall.

Bandura, A. (1978). Social learning theory of aggression. *Journal of Communication, 28*(3), 12-29.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1111/j.1460-2466.1978.tb01621.x>

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships, 7*(2), 147-178.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0265407590072001>

Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(2), 226-244.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0022-3514.61.2.226>

Bartholomew, K. (1993). From Childhood to Adult Relationships: Attachment Theory and Research. In S. Duck, *Learning about relationships*. (pp. 30-62). SAGE Publications Ltd.

Bartholomew, K. (1997). Adult attachment processes: Individual and couple perspectives. *British Journal of Medical Psychology*, 70(3), 249-263.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1111/j.2044-8341.1997.tb01903.x>

Bartholomew, K. & Shaver, P. R (1998). Methods of Assessing Adult Attachment: Do They Converge? In A. J. Simpson & W. S. Rholes, *Attachment Theory and Close Relationships* (pp. 25-42). The Guildford Press, New York.

Bartholomew, K. & Allison, C. J. (2006). An Attachment Perspective on Abusive Dynamics in Intimate Relationships. In M. Mikulincer & G. S. Goodman, *Dynamics of Romantic Love – Attachment, Caregiving and Sex* (pp. 102-121). The Guildford Press.

Beeble, M. L., Bybee, D., & Sullivan, C. M. (2007). Abusive men's use of children to control their partners and ex-partners. *European Psychologist*, 12(1), 54-61.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1027/1016-9040.12.1.54>

Berscheid, E. (2006). Seasons of the Heart. In M. Mikulincer & G. S. Goodman, *Dynamics of Romantic Love – Attachment, Caregiving and Sex* (pp. 412-413). The Guildford Press.

Bokek-Cohen, Y., Peres, Y., & Kanazawa, S. (2008). Rational choice and evolutionary psychology as explanations for mate selectivity. *Journal of Social, Evolutionary, and Cultural Psychology*, 2(2), 42-55. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/h0099356>

Bonham, E., & Vetere, A. L. (2012). A qualitative study using a systemic perspective exploring the remediation of abusive interactions in intimate heterosexual couples. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(5), 916-929.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0886260511423253>

Bonomi, A. E., Nichols, E. M., Carotta, C. L., Kiuchi, Y., & Perry, S. (2016). Young women's perceptions of the relationship in *Fifty Shades of Grey*. *Journal of Women's Health*, 25(2), 139-148.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1089/jwh.2015.5318>

Boonzaier, F. (2008). 'If the man says you must sit, then you must sit': The relational construction of woman abuse: Gender, subjectivity and violence. *Feminism & Psychology*, 18(2), 183-206.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0959353507088266>

Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds: I. Aetiology and psychopathology in the light of attachment theory. *The British Journal of Psychiatry*, 130, 201-210.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1192/bjp.130.3.201>

Brennan, K. A.; Clark, C. L. & Shaver, P. R. (1998). Self-Report Measurement of Adult Attachment: An Integrative Overview. In A. J. Simpson & W. S. Rholes, *Attachment Theory and Close Relationships* (46-72). The Guildford Press, New York.

Brennan, K. A.; Wu, S. & Loev, J. (1998). Adult Romantic Attachment and Individual Differences in Attitudes toward Physical Contact in the Context of Adult Romantic Relationships. In A. J. Simpson & W. S. Rholes, *Attachment Theory and Close Relationships* (pp. 394-421). The Guildford Press, New York.

Brown, J., Burnette, M. L., & Cerulli, C. (2015). Correlations between sexual abuse histories, perceived danger, and PTSD among intimate partner violence victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(15), 2709-2725.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0886260514553629>

Brumbaugh, C. C. & Fraley R. C. (2006). The Evolution of Attachment in Romantic Relationships. In M. Mikulincer & G. S. Goodman, *Dynamics of Romantic Love – Attachment, Caregiving and Sex* (pp. 71-96). The Guildford Press.

Buck, R. (2007). The Evolutionary Bases of Social and Moral Emotions: Dominance, Submission, and True Love. In J. P. Forgas, M. G. Haseltorn & W. von Hippel, *Evolution and the Social Mind – Evolutionary Psychology and Social Cognition* (pp. 89-102). Psychology Press.

Buss, D. M. (1994). Origins of Mating Behavior. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire* (pp. 1-18). BasicBooks.

- Buss, D. M. (1994). What Woman Want. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire* (pp. 19-48). BasicBooks.
- Buss, D. M. (1994). Attracting a Partner. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire* (pp. 97-122). BasicBooks.
- Buss, D. M. (1994). Staying Together. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire* (pp. 123-141). BasicBooks.
- Buss, D. M. (1994). Sexual Conflict. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire* (pp. 142-167). BasicBooks.
- Buss, D. M. (1994). Breaking Up. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire* (pp. 168-182). BasicBooks.
- Buss, D. M. (1994). Changes over Time. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire* (pp. 183-208). BasicBooks.
- Buss, D. M. (1994). Harmony between the Sexes. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire* (pp. 209-222). BasicBooks.
- Buss, D. M. (2000). The Dangerous Passion. In D. M. Buss, *The Dangerous Passion* (pp. 1-25). Bloomsbury Publishing Plc.
- Buss, D. M. (2000). The Jealousy Paradox. In D. M. Buss, *The Dangerous Passion* (pp. 26-48). Bloomsbury Publishing Plc.
- Buss, D. M. (2000). Coping Strategies. In D. M. Buss, *The Dangerous Passion* (pp. 181-205). Bloomsbury Publishing Plc.
- Buss, D. M. (2000). Emotional Wisdom. In D. M. Buss, *The Dangerous Passion* (pp. 206-226). Bloomsbury Publishing Plc.
- Buunk, B. & Bringle R. G. (1987). Jealousy in Love Relationships. In D. Perlman & S. Duck, *Intimate Relationships – Development, Dynamics and Deterioration* (pp. 123-144). SAGE Publications, Inc.
- Buunk, A. P.; Massar, K. & Dijkstra, P. (2007). A Social Cognitive Approach to Jealousy: The Automatic Evaluation of One's Romantic Rivals. In J. P. Forgas, M. G. Haseltorn &

W. von Hippel, *Evolution and the Social Mind – Evolutionary Psychology and Social Cognition* (pp. 213-225). Psychology Press.

Campbell, J. C. (2004). Helping women understand their risk in situations of intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence, 19*(12), 1464-1477.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0886260504269698>

Cannon, W. B. (1920). The utility of the body changes in pain and great emotion. In W. B. Cannon. *Bodily changes in pain, hunger, fear and rage* (pp. 184-212). D. Appleton and company, Amerika.

Cannon, W. B. (1920). The energizing influence of emotional excitement. In W. B. Cannon. *Bodily changes in pain, hunger, fear and rage* (pp. 215-230). D. Appleton and company, Amerika.

Chester, D. S., & DeWall, C. N. (2018). The roots of intimate partner violence. *Current Opinion in Psychology, 19*, 55-59.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1016/j.copsyc.2017.04.009>

Collin, F. (2017). *Videnskabsteori for humanistiske fag*. Hans Reitzels Forlag.

Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*(4), 644-663.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0022-3514.58.4.644>

Collins, N. L.; Guichard, A. C.; Ford, M. B. & Feeney, B. C (2006). Responding to Need in Intimate Relationships: Normative Processes and Individual Differences. In M. Mikulincer & G. S. Goodman, *Dynamics of Romantic Love – Attachment, Caregiving and Sex* (pp. 149-183). The Guildford Press.

Connor-Smith, J. K., Henning, K., Moore, S., & Holdford, R. (2011). Risk assessments by female victims of intimate partner violence: Predictors of risk perceptions and comparison to an actuarial measure. *Journal of Interpersonal Violence, 26*(12), 2517-2550.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0886260510383024>

Deal, J. E., & Wampler, K. S. (1986). Dating Violence: The Primacy of Previous Experience. *Journal of Social and Personal Relationships*, 3(4), 457-471.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0265407586034004>

del Giudice, M. (2011). Sex differences in romantic attachment: a meta-analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(2), 193-214. doi: 10.1177/0146167210392789

Dichter, M. E., Thomas, K. A., Crits-Christoph, P., Ogden, S. N., & Rhodes, K. V. (2018). Coercive control in intimate partner violence: Relationship with women's experience of violence, use of violence, and danger. *Psychology of Violence*, 8(5), 596-604.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/vio0000158>

Donnellan, M. B., Burt, S. A., Levensky, A. A., & Klump, K. L. (2008). Genes, personality, and attachment in adults: a multivariate behavioral genetic analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(1), 3-16. doi: 10.1177/0146167207309199

Dunbar, R. I. M. (2007). The Social Brain Hypothesis and its Relevance to Social Psychology. In J. P. Forgas, M. G. Haseltorn & W. von Hippel, *Evolution and the Social Mind – Evolutionary Psychology and Social Cognition* (pp. 21-30). Psychology Press.

Dutton, D. G., Lane, R. A., Koren, T., & Bartholomew, K. (2016). Secure base priming diminishes conflict-based anger and anxiety. *PLoS ONE*, 11(9). Article ID e0162374.

Dutton, Donald & Painter, S.L. (1981). Traumatic bonding: The development of emotional attachments in battered women and other relationships of intermittent abuse. *Victimology*, 6. 139-155.

Dutton, D. G., & Painter, S. (1993). Emotional attachments in abusive relationships: A test of traumatic bonding theory. *Violence and Victims*, 8(2), 105-120.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1891/0886-6708.8.2.105>

Dutton, D. G., & Painter, S. (1993). The battered woman syndrome: Effects of severity and intermittency of abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, 63(4), 614-622.

<http://dx.doi.org/10.1037/h0079474>

Dutton, D. G., Saunders, K., Starzomski, A., & Bartholomew, K. (1994). Intimacy-anger and insecure attachment as precursors of abuse in intimate relationships. *Journal of Applied Social Psychology*, 24(15), 1367-1386.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1111/j.1559-1816.1994.tb01554.x>

Eckstein, J. J. (2011). Reasons for staying in intimately violent relationships: Comparisons of men and women and messages communicated to self and others. *Journal of Family Violence*, 26(1), 21-30. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1007/s10896-010-9338-0>

Edwards, K. M., Palmer, K. M., Lindemann, K. G., & Gidycz, C. A. (2018). Is the end really the end? Prevalence and correlates of college women's intentions to return to an abusive relationship. *Violence Against Women*, 24(2), 207-222

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/1077801216686220>

Ellsworth, P. C. (2007). Appraisals, Emotions, and Adaption. In J. P. Forgas, M. G. Haseltorn & W. von Hippel, *Evolution and the Social Mind – Evolutionary Psychology and Social Cognition*. (pp. 71-86). Psychology Press.

Esquivel-Santoveña, E. E., PhD, Lambert, T. L., M.A., & Hamel, J., L.C.S.W. (2013). Partner abuse worldwide. *Partner Abuse*, 4(1), 6-75.

doi: <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1891/1946-6560.4.1.6>

Feeney, J. A. (1998). Adult Attachment and Relationship-Centered Anxiety: Responses to Physical and Emotional Distancing. In A. J. Simpson & W. S. Rholes, *Attachment Theory and Close Relationships* (pp. 189-216). The Guildford Press, New York.

Fletcher, G. J. O. & Overall, N. C. (2007). The Self in Intimate Relationships: A Social Evolutionary Account. In J. P. Forgas, M. G. Haseltorn & W. von Hippel, *Evolution and the Social Mind – Evolutionary Psychology and Social Cognition* (pp. 195-207). Psychology Press.

Flinck, A., & Paavilainen, E. (2008). Violent behavior of men in their intimate relationships, as they experience it. *American Journal of Men's Health*, 2(3), 244-253. doi: 10.1177/1557988308321674

Fraley, R. C. (2002). Attachment stability from infancy to adulthood: Meta-analysis and dynamic modeling of developmental mechanisms. *Personality and Social Psychology Review*, 6(2), 123-151.

http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1207/S15327957PSPR0602_03

Fraley, R. C., Vicary, A. M., Brumbaugh, C. C., & Roisman, G. I. (2011). Patterns of stability in adult attachment: an empirical test of two models of continuity and change. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(5), 974-992. doi: 10.1037/a0024150

Freese, J., & Powell, B. (1999). Sociobiology, status, and parental investment in sons and daughters: Testing the Trivers-Willard hypothesis. *American Journal of Sociology*, 104(6), 1704-1743.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1086/210221>

Friis-Hasché, E. (2013). Sundhed, sygdom og funktion. In E. Friis-Hasché, L. Frostholm & A. Schröder. *Klinisk sundhedspsykologi* (pp. 25-43). Munksgaard, København.

Fujita, Masako & Roth, Eric & Lo, Yun-Jia & Isaac, Carolyn & Vollner, Jennifer & Kendell, Ashley. (2012). In poor families, mothers' milk is richer for daughters than sons: A test of Trivers-Willard hypothesis in agropastoral settlements in Northern Kenya. *American journal of physical anthropology*. 149. 52-9. 10.1002/ajpa.22092.

Gay, L. E., Harding, H. G., Jackson, J. L., Burns, E. E., & Baker, B. D. (2013). Attachment style and early maladaptive schemas as mediators of the relationship between childhood emotional abuse and intimate partner violence. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 22(4), 408-424.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1080/10926771.2013.775982>

Gelman, Andrew & Weakliem, David. (2009). Of beauty, sex, and power: Statistical challenges in estimating small effects. *American Scientist - AMER SCI*. 97.

Gibson, C., Roberson, D., & Daniel, A. (2009). African American women on the possibilities of a relationship with an ex-offender. *Journal of Criminal Justice*, 37(4), 328-332.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1016/j.jcrimjus.2009.06.009>

Gillath, O. & Schachner (2006). How Do Sexuality and Attachment Interrelate?: Goals, Motives, and Strategies. In M. Mikulincer & G. S. Goodman, *Dynamics of Romantic Love – Attachment, Caregiving and Sex* (337-351). The Guildford Press.

Griffin, D. W., & Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430-445. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0022-3514.67.3.430>

Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524. doi: 10.1037/0022-3514.52.3.511

Hazan, C.; Campa, M. & Gur-Yaish, N. (2006). What is adult attachment? In M. Mikulincer & G. S. Goodman, *Dynamics of Romantic Love – Attachment, Caregiving and Sex* (pp. 47-66). The Guildford Press.

Henderson, A. J. Z., Bartholomew, K., & Dutton, D. G. (1997). He loves me; he loves me not: Attachment and separation resolution of abused women. *Journal of Family Violence*, 12(2), 169-191.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1023/A:1022836711637>

Henderson, A. J. Z., Bartholomew, K., Trinke, S. J., & Kwong, M. J. (2005). When loving means hurting: An exploration of attachment and intimate abuse in a community sample. *Journal of Family Violence*, 20(4), 219-230.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1007/s10896-005-5985-y>

Hippel, W. von; Haseltorn, M. G. & Forgas, J. P. (2007). Evolutionary Psychology and Social Thinking: History, Issues and Prospects. In J. P. Forgas, M. G. Haseltorn & W. von Hippel, *Evolution and the Social Mind – Evolutionary Psychology and Social Cognition*. (pp. 1-15). Psychology Press.

Hiroto, D. S., & Seligman, M. E. (1975). Generality of learned helplessness in man. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(2), 311-327.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/h0076270>

Jennings, W. G., Piquero, A. R., & Reingle, J. M. (2012). On the overlap between victimization and offending: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 17(1), 16-26.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1016/j.avb.2011.09.003>

Kaur, T., & Sokhey, G. (2011). Personality, emotional intelligence and marital satisfaction of violent and non-violent couples. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 37(1), 35-46.

Kimmes, J. G., & Durtschi, J. A. (2016). Forgiveness in romantic relationships: The roles of attachment, empathy, and attributions. *Journal of Marital and Family Therapy*, 42(4), 645-658.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1111/jmft.12171>

Kirkpatrick, L. A. (1998). Evolution, Pair-Bonding, and Reproductive Strategies: A Reconceptualization of Adult Attachment. In A. J. Simpson & W. S. Rholes, *Attachment Theory and Close Relationships* (pp. 353-387). The Guildford Press, New York.

Kunce, L. J. & Shaver, P. R. (1994). An Attachment-Theoretical Approach to Caregiving in Romantic Relationships. In K. Bartholomew & D. Perlman, *Attachment Processes in Adulthood* (pp. 205-233). Jessica Kingsley Publishers.

Langhinrichsen-Rohling, J. (2005). Top 10 Greatest "Hits": Important Findings and Future Directions for Intimate Partner Violence Research. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(1), 108-118.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0886260504268602>

Lanning, K. (2018). The evolution of grooming: Concept and term. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(1), 5-16.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0886260517742046>

Leone, J. M., Lape, M. E., & Xu, Y. (2014). Women's Decisions to Not Seek Formal Help for Partner Violence: A Comparison of Intimate Terrorism and Situational Couple Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(10), 1850-1876. doi: 10.1177/0886260513511701

Levinger, G. (1980). Toward the analysis of close relationships. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16(6), 510-544. [http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1016/0022-1031\(80\)90056-6](http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1016/0022-1031(80)90056-6)

Levy, M. B., & Davis, K. E. (1988). Lovestyles and attachment styles compared: Their relations to each other and to various relationship characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5(4), 439-471. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0265407588054004>

Lucea, M. B., Stockman, J. K., Mana-Ay, M., Bertrand, D., Callwood, G. B., Coverston, C. R., Campbell, J. C. (2013). Factors influencing resource use by African American and African Caribbean women disclosing intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(8), 1617-1641. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0886260512468326>

Magai, C., Hunziker, J., Mesias, W., & Culver, L. C. (2000). Adult attachment styles and emotional biases. *International Journal of Behavioral Development*, 24(3), 301-309. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1080/01650250050118286>

McFarlane, J., Pennings, J., Symes, L., Maddoux, J., & Paulson, R. (2014). Predicting abused women with children who return to the abuser: Development of a risk assessment tool. *Journal of Threat Assessment and Management*, 1(4), 274-290. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/tam0000025>

Miller, J. B. (1993). Learning From Early Relationship Experience. In S. Duck, *Learning about relationships* (pp. 1-29). SAGE Publications Ltd.

Noftle, E. E., & Shaver, P. R. (2006). Attachment dimensions and the big five personality traits: Associations and comparative ability to predict relationship quality. *Journal of Re-*

search in Personality, 40(2), 179-208.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1016/j.jrp.2004.11.003>

Norris, J., Nurius, P. S., & Graham, T. L. (1999). When a date changes from fun to dangerous: Factors affecting women's ability to distinguish. *Violence Against Women*, 5(3), 230-250.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/10778019922181202>

O'Keefe, M. (1998). Factors mediating the link between witnessing interparental violence and dating violence. *Journal of Family Violence*, 13(1), 39-57.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1023/A:1022860700118>

Orzeck, T. L., Rokach, A., & Chin, J. (2010). The effects of traumatic and abusive relationships. *Journal of Loss and Trauma*, 15(3), 167-192.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1080/15325020903375792>

Overall, N. C., Fletcher, G. J., & Friesen, M. D. (2003). Mapping the intimate relationship mind: comparisons between three models of attachment representations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(12), 1479-1493. doi: 10.1177/0146167203251519

Palmer-Hague, J. L., & Watson, N. V. (2016). Predicted offspring sex is related to women's preferences for dominance in men. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 10(1), 10-28.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/ebs0000059>

Papp, L. J., Liss, M., Erchull, M. J., Godfrey, H., & Waaland-Kreutzer, L. (2017). The dark side of heterosexual romance: Endorsement of romantic beliefs relates to intimate partner violence. *Sex Roles: A Journal of Research*, 76(1-2), 99-109.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1007/s11199-016-0668-0>

Perlman, D. & Fehr, B. (1987). The Development of Intimate Relationships. In D. Perlman & S. Duck, *Intimate Relationships – Development, Dynamics and Deterioration* (pp. 13-38). SAGE Publications, Inc.

Peterson, K. (2013). Learned resourcefulness, danger in intimate partner relationships, and mental health symptoms of depression and PTSD in abused women. *Issues in mental health nursing*, 34(6), 386-394. doi: 10.3109/01612840.2013.771233

Picardi, A., Caroppo, E., Toni, A., Bitetti, D., & Di Maria, G. (2005). Stability of attachment-related anxiety and avoidance and their relationships with the five-factor model and the psychobiological model of personality. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 78(3), 327-345. doi: 10.1348/147608305X26882

Pietromonaco, P. R., & Barrett, L. F. (1997). Working models of attachment and daily social interactions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(6), 1409-1423.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0022-3514.73.6.1409>

Pollet, T. V., & Nettle, D. (2010). No evidence for the generalized Trivers–Willard hypothesis from British and rural Guatemalan data. *Journal of Evolutionary Psychology*, 8(1), 57-74.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1556/JEP.8.2010.1.5>

Poulsen, H. D. & Krebs, K. (2014). Indledning. In H. D. Poulsen & K. Krebs, *Hverdagens psykoper 2 – ofrene fortæller*. (pp. 8-15). Forlaget LIVÅ, København Ø.

Poulsen, H. D. & Krebs, K. (2014). Anna. In H. D. Poulsen & K. Krebs, *Hverdagens psykoper 2 – ofrene fortæller*. (pp. 16-58). Forlaget LIVÅ, København Ø.

Poulsen, H. D. & Krebs, K. (2014). Barbara. In H. D. Poulsen & K. Krebs, *Hverdagens psykoper 2 – ofrene fortæller*. (pp. 218-264). Forlaget LIVÅ, København Ø.

Power, C., Koch, T., Kralik, D., & Jackson, D. (2006). Lovestruck: Women, romantic love and intimate partner violence. *Contemporary Nurse*, 21(2), 174-185.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.5172/conu.2006.21.2.174>

Reis, H. T. (2006). Implications of Attachment Theory for Research on Intimacy. In M. Mikulincer & G. S. Goodman, *Dynamics of Romantic Love – Attachment, Caregiving and Sex* (pp. 383-399). The Guildford Press.

Rholes, W. S.; Simpson, J. A. & Stevens, J. G. (1998). Attachment Orientations, Social Support, and Conflict Resolution in Close Relationships. In A. J. Simpson & W. S. Rholes, *Attachment Theory and Close Relationships* (166-185). The Guilford Press, New York.

Rusbult, C. E. (1987). Responses to Dissatisfaction in Close Relationships: The Exit-Voice-Loyalty-Neglect Model. In D. Perlman & S. Duck, *Intimate Relationships – Development, Dynamics and Deterioration* (pp. 209-233). SAGE Publications, Inc.

Sato-DiLorenzo, A., & Sharps, P. W. (2007). Dangerous intimate partner relationships and women's mental health and health behaviors. *Issues in Mental Health Nursing*, 28(8), 837-848.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1080/01612840701493535>

Scharfe, E., & Bartholomew, K. (1994). Reliability and stability of adult attachment patterns. *Personal Relationships*, 1(1), 23-43.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00053.x>

Seligman, M. E. (1972). Learned helplessness. *Annual Review of Medicine*, 207-412.

Shaver, P. R., & Brennan, K. A. (1992). Attachment styles and the "Big Five" personality traits: Their connections with each other and with romantic relationship outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(5), 536-545.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0146167292185003>

Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971-980.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0022-3514.59.5.971>

Simpson, A. J. & Rholes, W. S. (1998). Attachment in Adulthood. In A. J. Simpson & W. S. Rholes, *Attachment Theory and Close Relationships* (pp. 3-17). The Guildford Press, New York.

Simpson, J. A.; Campbell, L. & Weisberg, Y. J (2006). Daily Perceptions of Conflict and Support in Romantic Relationships: The Ups and Downs in Anxiously Attached Individu-

als. In M. Mikulincer & G. S. Goodman, *Dynamics of Romantic Love – Attachment, Caregiving and Sex* (pp. 216-236). The Guildford Press.

Simpson, J. A., Collins, W. A., Tran, S., & Haydon, K. C. (2007). Attachment and the experience and expression of emotions in romantic relationships: A developmental perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(2), 355-367.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0022-3514.92.2.355>

Socialstyrelsen (2016). *Årsstatistik 2015 – Kvinder og børn på krisecentre. Nøgletal og temaanalyser*. Lokaliseret på <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/arsstatistik-2015-kvinder-og-born-pa-krisecenter>

Socialstyrelsen (2017). *Årsstatistik 2016 – Kvinder og børn på krisecentre. Nøgletal og temaanalyser*. Lokaliseret på <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/arsstatistik-2016-kvinder-og-born-pa-krisecenter>

Socialstyrelsen (2018). *Årsstatistik 2017 – Kvinder og børn på krisecentre. Nøgletal og temaanalyser*. Lokaliseret på <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/arsstatistik-2017-kvinder-og-born-pa-krisecenter>

Sonne-Ragans, V. (2012). Eklekticisme. In V. Sonne-Ragans, *Anvendt videnskabsteori* (pp. 33-46). Samfundslitteratur.

Sonne-Ragans, V. (2012). Ontologi. In V. Sonne-Ragans, *Anvendt videnskabsteori* (pp. 211-225). Samfundslitteratur.

Smith, M., Nunley, B., & Martin, E. (2013). Intimate partner violence and the meaning of love. *Issues in Mental Health Nursing*, 34(6), 395-401.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.3109/01612840.2012.762960>

Snyder, M. & Simpson, J. A. (1987). Orientations Toward Romantic Relationships. In D. Perlman & S. Duck, *Intimate Relationships – Development, Dynamics and Deterioration* (45-60). SAGE Publications, Inc.

Stets, J. E. (1993). The link between past and present intimate relationships. *Journal of Family Issues*, 14(2), 236-260.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/019251393014002005>

Stets, J. E., & Pirog-Good, M. A. (1987). Violence in dating relationships. *Social Psychology Quarterly*, 50(3), 237-246. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.2307/2786824>

Surra, C. A. & Huston, T. L. (1987). Mate Selection as a Social Transition. In D. Perlman & S. Duck, *Intimate Relationships – Development, Dynamics and Deterioration* (88-117). SAGE Publications, Inc.

Todd, P. M. (2007). Coevolved Cognitive Mechanisms in Mate Search: Making Decisions in a Decisions-shaped World. In J. P. Forgas, M. G. Haseltorn & W. von Hippel, *Evolution and the Social Mind – Evolutionary Psychology and Social Cognition* (pp. 145-158). Psychology Press.

Towns, A., & Adams, P. (2000). "If I really loved him enough, he would be okay": Women's accounts of male partner violence. *Violence Against Women*, 6(6), 558-585.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/10778010022182038>

Trivers, R. (1985). Parental Investment and Sexual Selection. In R. Trivers, *Social evolution* (pp. 203-238). The Benjamin/Cummings Publishing Company, Inc.

Trivers, R. (1985). The Evolution of Sex. In R. Trivers, *Social evolution* (pp. 315-330). The Benjamin/Cummings Publishing Company, Inc.

Trivers, R. (1985). Female Choice. In R. Trivers, *Social evolution* (pp. 331-360). The Benjamin/Cummings Publishing Company, Inc.

Vézina, J., Hébert, M., Poulin, F., Lavoie, F., Vitaro, F., & Tremblay, R. E. (2011). Risky lifestyle as a mediator of the relationship between deviant peer affiliation and dating violence victimization among adolescent girls. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(7), 814-824.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1007/s10964-010-9602-x>

- Walker, L. E. (2009). The Battered Women Syndrome Study Overview. In L. E. Walkers. *The Battered Woman Syndrome*. (pp. 1-19). Springer Publisher Company, LLC.
- Walker, L. E., Duros, R., Ardern, H., McMillan, C. & Tome, A. (2009). What is the Battered Woman Syndrome?. In L. E. Walker. *The Battered Woman Syndrome*. (pp. 41-68). Springer Publisher Company, LCC.
- Walker, L. E. (2009). Learned Helplessness, Learned Optimism and Battered Women. In L. E. Walker. *The Battered Woman Syndrome*. (pp. 69-84). Springer Publisher Company, LCC.
- Walker, L. E. (2009). Descriptions of Violence and the Cycle of Violence. In L. E. Walker. *The Battered Woman Syndrome*. (pp. 85-105). Springer Publisher Company, LCC.
- Walker, L. E., Needle, R., Duros, R. & Nathan, A. (2009). Sexuality Issues. In L. E. Walker. *The Battered Woman Syndrome*. (pp. 167-198). Springer Publisher Company, LCC.
- Walker, L. E., Nathan, A., Duros, R., Lyda, A. & Tome, A. (2009). Battered Women's Attachment Style and Interpersonal Functioning. In L. E. Walker. *The Battered Woman Syndrome*. (pp. 199-212). Springer Publisher Company, LCC.
- Ward-Lasher, A., Messing J. T., Cimino A. N. & Campbell J. C. (2018). The Association between Homicide Risk and Intimate Partner Violence Arrest. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. <https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1093/police/pay004>
- Wong, J., & Mellor, D. (2014). Intimate partner violence and women's health and wellbeing: Impacts, risk factors and responses. *Contemporary Nurse*, 46(2), 170-179. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.5172/conu.2014.46.2.170>
- Wood, J. T. (2001). The normalization of violence in heterosexual romantic relationships: Women's narratives of love and violence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(2), 239-261. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0265407501182005>
- Workman, L. & Reader, W. (2008). Introduction to evolutionary psychology. In L. Workman & W. Reader. *Evolutionary psychology – an introduction* (pp. 1-29). Cambridge university press.

Workman, L. & Reader, W. (2008). Sexual selection. In L. Workman & W. Reader. *Evolutionary psychology – an introduction* (pp. 58-78). Cambridge university press.

World Health Organization & Pan American Health Organization. (2012). Understanding and addressing violence against women : intimate partner violence. World Health Organization. <http://www.who.int/iris/handle/10665/77432>

Wright, M. O., Crawford, E., & Del Castillo, D. (2009). Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: the mediating role of maladaptive schemas. *Child abuse & neglect*, 33(1), 59-68. doi: 10.1016/j.chiabu.2008.12.007

Referenceliste

Abramson, L. Y., Seligman, M. E., & Teasdale, J. D. (1978). Learned helplessness in humans: Critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology*, 87(1), 49-74. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0021-843X.87.1.49>

Ainsworth, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709-716. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0003-066X.44.4.709>

Ainsworth, M. S., & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46(4), 333-341. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0003-066X.46.4.333>

Allison, C. J., Bartholomew, K., Mayseless, O., & Dutton, D. G. (2008). Love as a battlefield: Attachment and relationship dynamics in couples identified for male partner violence. *Journal of Family Issues*, 29(1), 125-150. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0192513X07306980>

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Oxford, England: Prentice-Hall.

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147-178.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0265407590072001>

Bartholomew, K. (1997). Adult attachment processes: Individual and couple perspectives. *British Journal of Medical Psychology*, 70(3), 249-263.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1111/j.2044-8341.1997.tb01903.x>

Bartholomew, K. & Allison, C. J. (2006). An Attachment Perspective on Abusive Dynamics in Intimate Relationships. In M. Mikulincer & G. S. Goodman, *Dynamics of Romantic Love – Attachment, Caregiving and Sex*. The Guildford Press.

Bonomi, A. E., Nichols, E. M., Carotta, C. L., Kiuchi, Y., & Perry, S. (2016). Young women's perceptions of the relationship in *Fifty Shades of Grey*. *Journal of Women's Health*, 25(2), 139-148. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1089/jwh.2015.5318>

Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds: I. Aetiology and psychopathology in the light of attachment theory. *The British Journal of Psychiatry*, 130, 201-210.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1192/bjp.130.3.201>

Buss, D. M. (1994a). Origins of Mating Behavior. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire*. BasicBooks.

Buss, D. M. (1994b). What Woman Want. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire*. BasicBooks.

Buss, D. M. (1994c). Attracting a Partner. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire*. BasicBooks.

Buss, D. M. (1994d). Staying Together. In D. M. Buss, *The Evolution of Desire*. BasicBooks.

Cannon, W. B. (1920). The utility of the body changes in pain and great emotion. In W. B. Cannon. *Bodily changes in pain, hunger, fear and rage*. D. Appleton and company, Amerika.

Caspi, A., & Roberts, B. W. (2001). Target article: Personality development across the life course: The argument for change and continuity. *Psychological Inquiry*, 12(2), 49-66.

http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1207/S15327965PLI1202_01

Collin, F. (2017a). Tre humanvidenskabelige videnskabsfilosoffer: Dilthey, Windelband og Rickert. In F. Collin. *Videnskabsteori for humanistiske fag*. Hans Reitzels Forlag.

Collin, F. (2017b). Det hermeunetiske paradigme. In F. Collin. *Videnskabsteori for humanistiske fag*. Hans Reitzels Forlag.

Deal, J. E., & Wampler, K. S. (1986). Dating Violence: The Primacy of Previous Experience. *Journal of Social and Personal Relationships*, 3(4), 457-471.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0265407586034004>

Dutton, Donald & Painter, S.L. (1981). Traumatic bonding: The development of emotional attachments in battered women and other relationships of intermittent abuse. *Victimology*, 6. 139-155.

Dutton, D. G., & Painter, S. (1993a). Emotional attachments in abusive relationships: A test of traumatic bonding theory. *Violence and Victims*, 8(2), 105-120.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1891/0886-6708.8.2.105>

Dutton, D. G., & Painter, S. (1993b). The battered woman syndrome: Effects of severity and intermittency of abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, 63(4), 614-622.

<http://dx.doi.org/10.1037/h0079474>

Eckstein, J. J. (2011). Reasons for staying in intimately violent relationships: Comparisons of men and women and messages communicated to self and others. *Journal of Family Violence*, 26(1), 21-30. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1007/s10896-010-9338-0>

Fontes, L. A. (2019). How Domestic Abusers Groom and Isolate Their Victims. *Psychology Today*. Lokaliseret på: [https://www.psychologytoday.com/intl/blog/invisible-](https://www.psychologytoday.com/intl/blog/invisible-chains/201902/how-domestic-abusers-groom-and-isolate-their-victims)

[chains/201902/how-domestic-abusers-groom-and-isolate-their-victims](https://www.psychologytoday.com/intl/blog/invisible-chains/201902/how-domestic-abusers-groom-and-isolate-their-victims)

Freese, J., & Powell, B. (1999). Sociobiology, status, and parental investment in sons and daughters: Testing the Trivers-Willard hypothesis. *American Journal of Sociology*, 104(6), 1704-1743.

Friis-Hasché, E. (2013). Sundhed, sygdom og funktion. In E. Friis-Hasché, L. Frostholm & A. Schröder. *Klinisk sundhedspsykologi*. Munksgaard, København.

Fujita, Masako & Roth, Eric & Lo, Yun-Jia & Isaac, Carolyn & Vollner, Jennifer & Kendall, Ashley. (2012). In poor families, mothers' milk is richer for daughters than sons: A test of Trivers-Willard hypothesis in agropastoral settlements in Northern Kenya. *American journal of physical anthropology*. 149. 52-9. 10.1002/ajpa.22092.

Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524. doi: 10.1037/0022-3514.52.3.511

Henderson, A. J. Z., Bartholomew, K., Trinke, S. J., & Kwong, M. J. (2005). When loving means hurting: An exploration of attachment and intimate abuse in a community sample. *Journal of Family Violence*, 20(4), 219-230.
<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1007/s10896-005-5985-y>

Hiroto, D. S., & Seligman, M. E. (1975). Generality of learned helplessness in man. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(2), 311-327.
<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/h0076270>

Kanazawa, Satoshi. (2008). Battered Women Have More Sons: A Possible Evolutionary Reason Why Some Battered Women Stay. *Journal of Evolutionary Psychology*. 61007. 1789-2082. 10.1556/JEP.2008.1007.

Lanning, K. (2018). The evolution of grooming: Concept and term. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(1), 5-16.
<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0886260517742046>

Magai, C., Hunziker, J., Mesias, W., & Culver, L. C. (2000). Adult attachment styles and emotional biases. *International Journal of Behavioral Development*, 24(3), 301-309.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1080/01650250050118286>

Nielsen, T. (2018, 1. september): 20-årige Lizette har datet fanger: Hård vold er mest tiltrækkende. BT. Lokaliseret på: <https://www.bt.dk/samfund/20-aarige-lizette-har-datet-fanger-haard-vold-er-mest-tiltraekkende>

Noftle, E. E., & Shaver, P. R. (2006). Attachment dimensions and the big five personality traits: Associations and comparative ability to predict relationship quality. *Journal of Research in Personality*, 40(2), 179-208.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1016/j.jrp.2004.11.003>

Norris, J., Nurius, P. S., & Graham, T. L. (1999). When a date changes from fun to dangerous: Factors affecting women's ability to distinguish. *Violence Against Women*, 5(3), 230-250.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/10778019922181202>

O'Keefe, M. (1998). Factors mediating the link between witnessing interparental violence and dating violence. *Journal of Family Violence*, 13(1), 39-57.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1023/A:1022860700118>

Orzeck, T. L., Rokach, A., & Chin, J. (2010). The effects of traumatic and abusive relationships. *Journal of Loss and Trauma*, 15(3), 167-192.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1080/15325020903375792>

Overall, N. C., Fletcher, G. J., & Friesen, M. D. (2003). Mapping the intimate relationship mind: comparisons between three models of attachment representations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(12), 1479-1493. doi: 10.1177/0146167203251519

Palmer-Hague, J. L., & Watson, N. V. (2016). Predicted offspring sex is related to women's preferences for dominance in men. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 10(1), 10-28.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/ebs0000059>

Perlman, D. & Fehr, B. (1987). The Development of Intimate Relationships. In D. Perlman & S. Duck, *Intimate Relationships – Development, Dynamics and Deterioration*. SAGE Publications, Inc.

Peterson, K. (2013). Learned resourcefulness, danger in intimate partner relationships, and mental health symptoms of depression and PTSD in abused women. *Issues in mental health nursing*, 34(6), 386-394. doi: 10.3109/01612840.2013.771233

Picardi, A., Caroppo, E., Toni, A., Bitetti, D., & Di Maria, G. (2005). Stability of attachment-related anxiety and avoidance and their relationships with the five-factor model and the psychobiological model of personality. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 78(3), 327-345. doi: 10.1348/147608305X26882

Pietromonaco, P. R., & Barrett, L. F. (1997). Working models of attachment and daily social interactions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(6), 1409-1423.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0022-3514.73.6.1409>

Pollet, T. V., & Nettle, D. (2010). No evidence for the generalized Trivers–Willard hypothesis from British and rural Guatemalan data. *Journal of Evolutionary Psychology*, 8(1), 57-74.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1556/JEP.8.2010.1.5>

Poulsen, H. D. & Krebs, K. (2014a). Indledning. In H. D. Poulsen & K. Krebs, *Hverdagens psykopater 2 – ofrene fortæller*. Forlaget LIVA, København Ø.

Poulsen, H. D. & Krebs, K. (2014b). Anna. In H. D. Poulsen & K. Krebs, *Hverdagens psykopater 2 – ofrene fortæller*. Forlaget LIVA, København Ø.

Poulsen, H. D. & Krebs, K. (2014c). Barbara. In H. D. Poulsen & K. Krebs, *Hverdagens psykopater 2 – ofrene fortæller*. Forlaget LIVA, København Ø.

Rasmussen, N., Nørregård-Nielsen, E., Westermann-Brændgaard, N. (2016). *Forebyggelse af drab og dødelig vold i nære relationer*. Lokaliseret på:

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:VILQqMYsZE0J:rso.dk/wp->

content/uploads/v7.-Forebyggelse-af-drab-og-vold-i-n%25C3%25A6re-relationer-samlede-rapporter.pdf+&cd=1&hl=da&ct=clnk&gl=dk

Sato-DiLorenzo, A., & Sharps, P. W. (2007). Dangerous intimate partner relationships and women's mental health and health behaviors. *Issues in Mental Health Nursing*, 28(8), 837-848.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1080/01612840701493535>

Scharfe, E., & Bartholomew, K. (1994). Reliability and stability of adult attachment patterns. *Personal Relationships*, 1(1), 23-43.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00053.x>

Seligman, M. E. (1972). Learned helplessness. *Annual Review of Medicine*, 207-412.

Shaver, P. R., & Brennan, K. A. (1992). Attachment styles and the "Big Five" personality traits: Their connections with each other and with romantic relationship outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(5), 536-545.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0146167292185003>

Simpson, A. J. & Rholes, W. S. (1998). Attachment in Adulthood. In A. J. Simpson & W. S. Rholes, *Attachment Theory and Close Relationships* (pp. 3-17). The Guildford Press, New York.

Socialstyrelsen (2016). *Årsstatistik 2015 – Kvinder og børn på krisecentre. Nøgletal og temaanalyser*. Lokaliseret på <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/arsstatistik-2015-kvinder-og-born-pa-krisecenter>

Socialstyrelsen (2017). *Årsstatistik 2016 – Kvinder og børn på krisecentre. Nøgletal og temaanalyser*. Lokaliseret på <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/arsstatistik-2016-kvinder-og-born-pa-krisecenter>

Socialstyrelsen (2018). *Årsstatistik 2017 – Kvinder og børn på krisecentre. Nøgletal og temaanalyser*. Lokaliseret på <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/arsstatistik-2017-kvinder-og-born-pa-krisecenter>

Sonne-Ragans, V. (2012a). Eklekticisme. In V. Sonne-Ragans, *Anvendt videnskabsteori*. Samfundslitteratur.

Sonne-Ragans, V. (2012b). Ontologi. In V. Sonne-Ragans, *Anvendt videnskabsteori*. Samfundslitteratur.

Stets, J. E., & Pirog-Good, M. A. (1987). Violence in dating relationships. *Social Psychology Quarterly*, 50(3), 237-246. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.2307/2786824>

Trivers, R. (1985). Parental Investment and Sexual Selection. In R. Trivers, *Social evolution*. The Benjamin/Cummings Publishing Company, Inc.

Walker, L. E., Duros, R., Ardern, H., McMillan, C. & Tome, A. (2009a). What is the Battered Woman Syndrome?. In L. E. Walker. *The Battered Woman Syndrome*. Springer Publisher Company, LCC.

Walker, L. E. (2009b). Learned Helplessness, Learned Optimism and Battered Women. In L. E. Walker. *The Battered Woman Syndrome*. Springer Publisher Company, LCC.

Walker, L. E. (2009c). Descriptions of Violence and the Cycle of Violence. In L. E. Walker. *The Battered Woman Syndrome*. Springer Publisher Company, LCC.

Walster, E., Walster, G. W., & Traupmann, J. (1978). Equity and premarital sex. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36(1), 82-92. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.36.1.82>

Wong, J., & Mellor, D. (2014). Intimate partner violence and women's health and wellbeing: Impacts, risk factors and responses. *Contemporary Nurse*, 46(2), 170-179. <http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.5172/conu.2014.46.2.170>

Wood, J. T. (2001). The normalization of violence in heterosexual romantic relationships: Women's narratives of love and violence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(2), 239-261.

<http://dx.doi.org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0265407501182005>

Workman, L. & Reader, W. (2008a). Introduction to evolutionary psychology. In L. Workman & W. Reader. *Evolutionary psychology – an introduction* (pp. 1-29). Cambridge university press.

Workman, L. & Reader, W. (2008b). Sexual selection. In L. Workman & W. Reader. *Evolutionary psychology – an introduction* (pp. 58-78). Cambridge university press.

World Health Organization & Pan American Health Organization. (2012). Understanding and addressing violence against women : intimate partner violence. World Health Organization. <http://www.who.int/iris/handle/10665/77432>